

Ve Struhách 1076/27, 160 00 Praha 6

tel.: 234 006 100

e-mail: tc@tc.cz

www.tc.cz

Analýza mezinárodní spolupráce ve VaVal a návrh doporučení ke zlepšení účasti ČR v Horizontu Evropa

Analýza mezinárodní spolupráce ve VaVal a návrh doporučení ke zlepšení účasti ČR v Horizontu Evropa

Zpracování této studie bylo podpořeno Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v projektech sdílených činností „Strategická inteligence pro výzkum a inovace“ (MS2104) a „Prohloubení integrace výzkumného a inovačního ekosystému ČR do Evropského výzkumného prostoru a podpora intenzivní mezinárodní spolupráce výzkumných organizací a podniků ČR ve výzkumu, vývoji a inovacích“ (MS2103). Na přípravě studie kromě řešitelů CZERA a STRATIN+ spolupracovali i řešitelé projektu CZELO

Autoři

Nada Koníčková, Michal Pazour, Daniel Frank, Zdeněk Kučera, Lenka Chvojková, Aneta Kašlíková, Inka Vaverková, Jiří Vaněček, Lyudmyla Tysyachna, Ondřej Daniel, Petr Pracna (*Technologické centrum AV ČR*)

Anna Donovalová, Marcela Linková (*Sociologický ústav AV ČR – NKC Gender a věda*)

Lenka Procházková (*Dům zahraniční spolupráce – Kancelář CZELO*)

Technologické centrum AV ČR je neziskové zájmové sdružení právnických osob, které není pracovištěm Akademie věd ČR podle zákona č. 283/1992 Sb. a není financováno z rozpočtu Akademie věd ČR. Výstupy Technologického centra AV ČR obsahují nezávislé expertní názory a nevyjadřují tak oficiální postoj Akademie věd ČR ani jednotlivých členů sdružení.

Obsah

1	Úvod	5
2	Situace ČR	7
2.1	Účast ČR v rámcových programech EU	7
2.2	Pozitivní trendy v účasti ČR v RP	8
2.3	Vliv spolupráce s TOP institucemi na úspěšnost a účasti v RP	8
2.4	Kvalita publikačních výsledků z projektů rámcových programů	10
2.5	Genderové aspekty důvodů neúčasti v rámcových programech	11
2.5.1	Mezinárodní mobilita	12
2.5.2	Síťování	13
2.5.3	Kariérní přestávka	14
2.5.4	Work-life balance	14
2.5.5	Jazyková vybavenost	14
2.6	Závěr	15
3	Motivace k zapojení do rámcových programů EU a mezinárodního výzkumu	16
3.1	Metodika hodnocení výzkumných organizací	16
3.1.1	Zohlednění mezinárodní spolupráce v modulech M1 a M2	17
3.1.2	Zohlednění mezinárodní spolupráce v modulech M3 až M5 – vysoké školy	17
3.1.3	Zohlednění mezinárodní spolupráce v hodnocení výzkumně orientovaných pracovišť AV ČR	18
3.2	Podmínky pro internacionalizaci ve výzkumných organizacích a motivace pro zapojení do mezinárodních výzkumných aktivit	19
3.3	Kariérní rozvoj mladých výzkumníků	21
3.3.1	Podpora výzkumné mobility prostřednictvím Horizontu Evropa	21
3.3.2	Posilování internacionalizace vysokoškolského sektoru a podpora synergií mezi výzkumnou a vzdělávací sférou v EU	22
3.3.3	Nástroje „Widening“	23
3.4	Závěr	23
4	Spolupráce v rámci evropských partnerství, evropských platform a rad	25
4.1	Typy evropských partnerství	25
4.2	Společně programovaná partnerství	27
4.3	Institucionalizovaná partnerství	29
4.4	Společně financovaná partnerství	30
4.5	Závěr	31
5	Synergie evropských a národních nástrojů podpory	32
5.1	Podpora synergií v oblasti VaVal	32
5.2	Typy synergií a zkušenosti ČR	34
5.2.1	Pečeť excelence (Seal of Excellence)	34
5.2.2	Transfery	36
5.2.3	Kumulativní financování	37
5.2.4	Evropská partnerství	38
5.2.5	Kombinované financování (Teaming)	38
5.2.6	Upstream a downstream synergie	39
5.2.7	Mise	40
5.2.8	Proof of Concept	40
5.3	Závěr	41
6	Administrativní a finanční aspekty	42

6.1	Administrativní pravidla, pravidla odměňování, možnost harmonizace pravidel poskytovatelů s pravidly RP Horizont Evropa.....	42
6.1.1	Administrativní pravidla	42
6.1.2	Osobní náklady a pravidla odměňování	44
6.2	Závěr.....	46
7	Informační a konzultační podpora k podávání návrhů projektů do evropských programů.....	47
7.1	Stávající systém podpory.....	47
7.2	Podpora účasti podniků v evropských programech	49
7.3	Závěr.....	50
8	Propagace, vzdělávání, rozvoj manažerských dovedností	51
8.1	Metody a prostředky informování a propagace RP, školicí aktivity, cílové skupiny	51
8.2	Závěr.....	53
8.3	Doporučení pro zvýšení MOTIVACE k účasti	55
8.4	Doporučení pro usnadnění ADMINISTRATIVY projektů	56
8.5	Doporučení pro rozvoj ŠKOLENÍ A KONZULTACÍ	57
8.6	Doporučení pro posilování SÍTÍ A VAZEB pro mezinárodní spolupráci.....	58
8.7	Doporučení pro rozvoj KAPACIT pro mezinárodní spolupráci.....	59
9	Literatura a zdroje.....	60
10	Přílohy	64
10.1	Dotazníkové šetření ve VŠ a ústavech AV ČR	64
10.1.1	Dotazník pro zjištění podmínek pro internacionalizaci ve VŠ a ústavech AV ČR	64
10.1.2	Výsledky dotazníkového šetření	68

1 Úvod

Tato studie vznikla na základě požadavku Rady pro výzkum, vývoj a inovace a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na rozpracování doporučení pro zvýšení účasti ČR v rámcovém programu EU pro výzkum a inovace Horizont Evropa (2021–2027). Studie byla zpracována ve spolupráci expertních týmů podílejících se na řešení projektů sdílených činností CZERA, STRATIN+ a CZELO.

Cílem studie je shrnout dosavadní zkušenosti s účastí výzkumných týmů z ČR v rámcových programech EU (zejm. RP Horizont 2020), identifikovat hlavní nedostatky a bariéry této účasti a na základě posouzení současného stavu rozpracovat doporučení pro zvýšení účasti v rámcovém programu Horizont Evropa a obecněji v mezinárodních projektech výzkumné a inovační spolupráce v Evropském výzkumném prostoru i mimo něj.

Nezřídka zmiňovaným motivem k účasti v rámcových programech EU, a to jak ze strany výzkumníků a výzkumných organizací, tak i podniků a tvůrců politik, je získání finančních prostředků na výzkum a inovace. Tento pohled na účast v evropských projektech výzkumné a inovační spolupráce je však velmi zúžený, neboť realizace projektů v rámcových programech EU přináší zapojeným týmům, organizacím i národnímu výzkumnému a inovačnímu systému jako celku mnohem více než jen finanční prostředky. Spolupráce na projektech v rámcových programech EU prokazatelně zvyšuje kvalitu výzkumných

a inovačních aktivit, usnadňuje přenos znalostí, a tím urychluje inovační proces a v neposlední řadě kultivuje a internacionalizuje národní výzkumné a inovační systémy. Motivem pro zpracování této studie je snaha o formulaci doporučení pro větší míru zapojení ČR do mezinárodních výzkumných a inovačních projektů, které na jedné straně umožní využít výzkumný a inovační potenciál ČR pro řešení národních, evropských i globálních potřeb a výzev, na straně druhé posílí excelenci, konkurenceschopnost a společenskou relevanci českého výzkumu a inovací.

Struktura studie je následující. V první kapitole jsou shrnuty závěry recentních analýz, které se zabývají účastí ČR v rámcových programech EU v mezinárodním srovnání a souvisejícími vývojovými trendy. V této kapitole jsou rovněž nastíněny některé přetrvávající limitující faktory, které brání plnému využití potenciálu ČR pro zapojení do rámcových programů EU.

Druhá kapitola je specificky věnována motivaci výzkumníků a výzkumných organizací k zapojení do rámcových programů EU. Pozornost je zde věnována jak systému hodnocení výzkumu v ČR, tak také prostředí ve výzkumných organizacích pro navazování a rozvoj mezinárodní spolupráce.

Ve třetí kapitole jsou diskutována evropská partnerství, která představují klíčový nástroj realizace rámcového programu Horizont Evropa a významně přispívají ke snížení roztržičnosti výzkumných a inovačních kapacit v EU. Současně tato partnerství hrají důležitou roli při definování strategické orientace výzkumu a inovací podporovaných z rámcového programu Horizont Evropa a při jeho implementaci.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na synergie evropských a národních nástrojů podpory, které by měly napomoci k efektivnějšímu využívání prostředků na výzkum, vývoj a inovace z různých zdrojů. Kvalitně a efektivně uplatňované synergie mohou rovněž posílit motivace výzkumných týmů z ČR k podávání návrhů projektů do rámcového programu Horizont Evropa.

V páté kapitole jsou posouzeny administrativní a finanční aspekty zapojení do rámcového programu Horizont Evropa a jejich vliv na pravidla národních poskytovatelů i samotných příjemců na úrovni jednotlivých institucí. Jak je v úvodu této kapitoly zdůrazněno, efektivní nastavení administrativních a finančních pravidel u poskytovatelů a příjemců může snížit administrativní zátěž spojenou s přípravou a realizací výzkumných a inovačních projektů a v konečném důsledku přispět ke zvýšení motivací a připravenosti k účasti výzkumných týmů z ČR v rámcovém programu Horizont Evropa.

Šestá kapitola se soustřeďuje na systém specializované informační a konzultační podpory pro uchazeče a účastníky projektů rámcových programů EU. Tato podpora je nezbytnou (nikoliv však výlučnou) podmínkou pro zapojení do rámcového programu Horizont Evropa a podpůrné systémy národních informačních pracovníků jsou rozvíjeny ve všech členských státech EU, zemích asociovaných k rámcovému programu EU i v řadě dalších třetích zemí.

V sedmé kapitole jsou popsány podmínky pro propagaci, vzdělávání a rozvoj manažerských dovedností, což jsou aspekty, které napomáhají ke zvýšení motivace a připravenosti pro zapojení výzkumných organizací i podniků do projektů rámcových programů EU.

Poznatky a závěry ze všech těchto kapitol jsou v závěrečné kapitole shrnuty do souboru doporučení pro zvýšení účasti ČR v rámcovém programu Horizont Evropa. Tato doporučení jsou cílena jak na národní úroveň, tak i na úroveň jednotlivých organizací (institucionální úroveň). Struktura těchto doporučení sleduje snahu o posílení motivací k účasti v rámcovém programu Horizont Evropa, usnadnění administrativy, rozvoj školení a konzultací, posilování mezinárodních vazeb a sítí a v neposlední řadě rozvoj kapacit pro mezinárodní spolupráci ve výzkumu a inovacích.

2 Situace ČR

V této kapitole jsou přehledně shrnuty závěry z analýz zpracovaných v nedávné době, které se zabývají účastí ČR v rámcových programech EU v mezinárodním srovnání. V kapitole jsou také shrnuta některá zjištění z analýz, vědeckých statí a studií zabývajících se pozitivním vlivem spolupráce s předními zahraničními výzkumnými pracovišti na internacionalizaci domácích výzkumných pracovišť, a zejména na kvalitu realizovaného výzkumu. Závěrečná část kapitoly se zabývá genderovými aspekty příčin nízké účasti v rámcových programech EU.

2.1 Účast ČR v rámcových programech EU

I když jsou v posledních letech patrné některé pozitivní trendy (blíže viz kap. 2.2), účast ČR v rámcových programech EU (dále jen „RP“) je stále nedostatečná. ČR patří mezi členské státy EU, kterým se zatím nedaří proměnit relativně dobré výchozí podmínky v oblasti výzkumu a inovací ve větší účast v RP. Naopak účast ČR v RP je dlouhodobě považována a vnímána za nízkou nebo přinejmenším za nedostatečnou jak v absolutních číslech, tak ve vztahu k velikosti řady ukazatelů výzkumu a inovací. Tento závěr je dlouhodobě prezentován v celé řadě studií a dokumentů – viz např. studie: *Ex-Post Evaluation of the 7th EU Framework Programme (2007–2013)* [1], *Participation of the Central and Eastern European EU Member States in the 7th Framework Programme* [2], *Interim evaluation of Horizon 2020* [3]. Podrobně se účastí států EU-13, a tedy i ČR zabývá studie *Overcoming innovation gaps in the EU-13 Member States* [4], která zařazuje ČR do skupiny zemí, jejichž potenciál výzkumných a inovačních systémů není využit v dostatečné míře k účasti v systémech zaměřených na excelenci a inovace.

Také z vyhodnocení účasti ČR v RP prováděném kontinuálně v Technologickém centru AV ČR, zejména prostřednictvím každoročně vydávaných souborných Zpráv o účasti ČR v RP a dílčích analýz publikovaných v časopisech ECHO a ERGO vydávaných Technologickým centrem AV ČR, vyplývá, že účast ČR v evropském výzkumu a inovacích je setrvale malá (menší než států srovnatelné geografické a populační velikosti či menší než u států, které na výzkum a vývoj vydávají nižší procento svého HDP než ČR [6]).

Účast ČR v RP má v mnoha ohledech stejné rysy jako účast velkých států (DE, FR, UK atd.). Tyto státy však vytvářejí na národní úrovni takové podmínky, aby jejich systém VaVal umožnil řešit co nejširší spektrum výzkumných a inovačních témat, jejich instituce mají silné zahraniční vazby či přímo svá zahraniční výzkumná pracoviště, a proto pro ně má jejich zapojení do RP jiný význam, než je tomu u menších států, jimž spolupráce v RP umožňuje řešit problémy, které svými nároky překračují možnosti jejich národního systému VaVal. **ČR nemá žádné pevně dané výzkumné priority, které by potřebovala, resp. chtěla řešit prostřednictvím spolupráce v evropském výzkumu a inovacích.** Cíl ČR, který se týká zvýšení kvality a mezinárodní excelence výzkumu a inovací v ČR, dosažení zvýšení otevřenosti a atraktivity ČR pro mezinárodní VaVal a zintenzivnění integrace VaVal ČR do Evropského výzkumného prostoru je sice součástí Národní politiky VaVal ČR 2021+ [7], ale implementace jeho obsahu do praxe postupuje jen velmi obtížně (blíže je zohlednění mezinárodní spolupráce v hodnocení výzkumných organizací pro potřeby jejich institucionálního financování popsáno v kap. 3.1.1).

České investice do VaVal se pohybují kolem hranice 2 % HDP, což je v porovnání s ostatními tzv. novými členskými státy EU mimořádné (větší podíl HDP investují jen Slovinsko a Estonsko). Avšak rostoucí národní investice nevedou k rostoucí účasti v RP. ČR se stále řadí mezi země, které mají nejvyšší národní výdaje na jedno euro získané z rozpočtu RP. Tato fakta potvrzují i studie zahraničních autorů [2, 8]. Jakkoliv není účelem účasti v RP pouze zisk finančních prostředků sám o sobě či sanování

rozpočtových nedostatků v regionální, výzkumné a inovační politice ČR, nelze opomíjet ani finanční přínos RP.

O úspěchu ČR nelze hovořit ani v případě účasti malých a středních podniků (dále jen „MSP“) v nástrojích RP podporujících MSP, které vyvíjejí inovativní produkty a chtějí s nimi vstoupit na evropské, případně světové trhy (SME instrument, Accelerator). Přestože zájem podniků o nástroj SME Instrument v průběhu času rostl, byla aktivita českých MSP v tomto nástroji mnohem menší než u srovnatelných států EU. Přestože kvalita návrhů projektů v průběhu času mírně narůstala, o čemž svědčí počet udělených statusů „Seal of Excellence“, které firmy obdržely (a mnohé z nich i opakovaně [5, 9]), je potřeba zapracovat na značném vylepšení jejich schopností.

2.2 Pozitivní trendy v účasti ČR v RP

Oproti 7. RP se v RP Horizont 2020 a následně i na počátku RP Horizont Evropa alespoň v dílčích statistikách, začínají projevovat pozitivní trendy v mírně zvyšující se účasti českých výzkumníků v projektech Evropské výzkumné rady (dále jen „ERC“) – zejména ERC–Starting Grants [10]. Za pozitivní lze rovněž považovat zájem zahraničních uchazečů řešit grant ERC v českých hostitelských institucích, který je výrazně vyšší v porovnání se sousedními zeměmi V4, především Maďarskem a Polskem [5]. Tento výsledek lze pravděpodobně přisoudit tomu, že české instituce si začaly uvědomovat významnost grantů ERC a vytvářely příznivější prostředí pro budoucí řešitele. Na druhou stranu pozorujeme, že úspěšnost vědců české národnosti, kteří si vybrali zahraniční hostitelskou instituci (nejčastěji ve Velké Británii, Švýcarsku a Německu), je vyšší [5] oproti těm, kteří se rozhodli grant ERC řešit v ČR. Jistým deficitem ve vnímání zapojení ČR do RP je redukce perspektivy a veřejné diskuze o RP obecně na zapojení do schémat ERC, jakkoliv se jedná o výlučně dílčí, jakkoliv důležitou součást RP.

V poslední době se díky Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) a Technologické agentuře ČR (dále jen „TA ČR“), i jejich posílené vzájemné spolupráci na výkonu agendy mezinárodní spolupráce ČR ve VaVal, a částečně i dalším poskytovatelům česká pracoviště mohou více zapojovat do projektů ERA-NET Cofund [11]. Hlavním účelem těchto typů projektů, které se v Horizontu Evropa transformovaly do tzv. spolufinancovaných partnerství (Co-funded partnerships), je doplňovat rozpočty výzev nebo programů financovaných Evropskou komisí prostředky poskytovanými národními a regionálními poskytovateli podpory na VaVal, přispívat tím ke sladění národních a evropských priorit a zároveň vytvářet a rozšiřovat kontakty pro mezinárodní spolupráci (viz též kap. 5). Ukazuje se, že zájem o tento typ projektů roste a formát výzev ERA-NET Cofund přitáhl velmi rychle zájem českých žadatelů o tento typ menších a tematicky volněji definovaných projektů. Z hlediska úspěšnosti projektových návrhů mají výzvy ERA-NET Cofund pro české účastníky výrazně lepší výsledky než výzvy Horizontu 2020, a to jak v podílu počtu projektových návrhů s českou účastí na celkovém počtu podaných návrhů, tak v počtu financovaných projektů. Rovněž finanční podíl českých účastníků na celkovém rozpočtu financovaných projektů je příznivější než v projektech Horizontu 2020 [12]. Z dostupných údajů vyplývá, že **celková evropská úspěšnost v nástrojích ERA-NET Cofund je vyšší než ve standardních výzvách Horizontu 2020.**

2.3 Vliv spolupráce s TOP institucemi na úspěšnost a účasti v RP

RP jsou z velké části realizovány prostřednictvím projektů, které řeší mezinárodní konsorcia složená z výzkumných a inovačních týmů mnoha institucí z řady zemí. O úspěchu návrhu projektu rozhoduje velkým dílem kvalita konsorcia, které návrh vypracovalo. RP si zároveň kladou za cíl „řešit velké výzvy“, což v praxi znamená posílení „důrazu na spolupráci s excelentními institucemi“ [13].

Technologické centrum AV ČR ve svých analýzách navrhlo jednoduchou míru excelence, která je aplikovatelná právě pro kooperativní výzkum, a proto se hovoří o kooperativní excelenci (*collaborative excellence*). Kooperativní excelence kvantifikuje, nakolik se na spolupráci ve VaVal podílejí týmy z excelentních evropských institucí – tzv. TOP institucí. (Pozn.: TOP instituce jsou instituce s dominantní účastí v RP podle stanoveného kritéria – blíže jednotlivé analýzy.) Jestliže obvyklé charakteristiky účasti (pořadí podle počtu účastí, počet účastí na 1 mil. obyvatel, získaná podpora vztažená na 1 mil. obyvatel či na 1 mil. eur HDP atd.) ukazují, že **ČR má celkově malou účast v RP, můžeme dodat, že se jedná o účast sice nepříliš početnou, ale v zásadě velmi kvalitní. Z mezinárodní komparace vyplynulo, že Slovensko, Slovinsko a ČR mají ze všech tzv. nových členských států EU nejvyšší index kooperativní excelence [13]. **Index kooperativní excelence představuje jednu z možností hodnocení kvality účasti v RP.****

K typickým charakteristikám RP patří to, že úspěšnost většiny států EU-13 je setrvale nižší než u většiny tzv. starých členských států EU. Podle respondentů oslovených ve studii „*Overcoming innovation gaps in the EU-13 Member States*“ [4] je nejvýznamnější překážkou pro účast států EU-13 v RP, tedy i ČR, nízká úspěšnost návrhů projektů, následovaná omezenými interními dovednostmi při vypracovávání návrhů projektů nebo při jejich řízení. Tyto faktory působí jako významné motivační bariéry, které dlouhodobě odrazují výzkumné týmy od přípravy a předkládání nových návrhů projektů. Přestože je úspěšnost ČR v Horizontu 2020 v porovnání s většinou států EU nadprůměrná [5], stále je její výše výzkumnou sférou v ČR vnímána jako omezující faktor pro vstup do RP. Obecným dlouhodobým problémem RP je snižující se globální úspěšnost při aplikování o granty, kdy RP nejsou schopny saturovat financování návrhů projektů, které dosáhnou na potřebnou úroveň kvality a nejsou podpořeny až kvůli nedostatku rozpočtových zdrojů na straně Evropské komise jako poskytovatele podpory. To poté v řadě případů i snižuje motivaci k účasti, pokud členské státy EU na svých národních úrovních neprovedou financování na principu podpory návrhů projektů se statutem „Seal of Excellence“. I tento přístup má však své limity, jelikož lze přímočaře aplikovat pouze u projektů tzv. mono-beneficiary charakteru, jako např. ERC.

Řada analýz Technologického centra AV ČR prokázala, že účast předních evropských výzkumných a univerzitních institucí v konsorciích významně zvyšuje úspěšnost předkládaných návrhů. **Návrhy, připravené ve spolupráci s těmito TOP institucemi, zvyšují úspěšnost účasti kteréhokoliv členského státu EU, ale nárůst je obzvláště vysoký u tzv. nových členských států EU.** Příprava návrhů projektů společně s TOP institucemi by se tak mohla považovat za "měkkou formu šíření excelence".

Chceme-li i nadále zvyšovat úspěšnost (účastnickou i finanční) ČR v RP, je třeba jak uvnitř institucí, tak i při mezinárodních jednáních podniknout takové kroky, které povedou k vyšší spolupráci českých výzkumných a inovačních týmů při přípravě návrhů projektů s excelentními TOP institucemi. Ukázalo se, že takové doporučení lze rozšířit i na jednotlivé části RP, když v dané tematické prioritě místo celkových TOP institucí budeme uvažovat skupinu TOP institucí v dané části RP [14].

Pro ČR a ostatní tzv. nové členské státy EU spolupráce s TOP institucemi představuje významnou složku evropské přidané hodnoty projektů RP. Tato spolupráce vede k propojování výzkumníků a inovátorů s vedoucími osobnostmi v daném oboru. Prostředí RP umožňuje takovou spolupráci, aniž jsou nutná mnohočetná bilaterální jednání mezi státy či institucemi [15].

Na základě provedených analýz lze konstatovat, že mnohé české týmy celkem dobře a opakovaně využívaly příležitost spolupracovat v projektech 7. RP a Horizontu 2020 s týmy z nejvýznamnějších evropských institucí VaVal [14,15], a i proto je úspěšnost ČR v porovnání s ostatními státy EU-13 celkově vyšší. V Horizontu 2020 dokonce atakovala celkovou úspěšnost států EU-15 [5]. To vypovídá přesvědčivě o kvalitě některých českých výzkumných týmů. Je tedy třeba, abychom mnohem aktivněji

využívali možností spolupracovat s nejnámějšími evropskými institucemi, které RP nabízí, tj. zapojili se do přípravy mnohem většího počtu projektových návrhů.

2.4 Kvalita publikačních výsledků z projektů rámcových programů

Ve všech zemích EU, včetně ČR, se publikace z RP značně liší od běžné národní produkce (European Commission 2017, European Commission 2019, Fresco a spol. 2015, Vaněček 2021). Mezinárodní rozměr RP se odráží i v charakteru publikací, které vznikají z řešených projektů. Na většině publikačních výstupů spolupracují autoři z různých zemí, tj. publikace vzniklé z projektů RP mají vyšší míru mezinárodní spolupráce. Vyšší je oproti národním publikacím rovněž míra spolupráce s privátním sektorem a podíl poznatků zaměřených na praktické využití výsledků projektů. Jsou zde ale i další odlišnosti, jako vyšší podíl publikací otištěných v předních časopisech řazených v příslušných oborech spadajících do nejvyššího kvartilu (tzv. Q1 časopisy) a vysoká citovanost v podobě vysokého CNCI¹.

Rozdíly mezi jednotlivými zeměmi ve všech těchto indikátorech jsou v publikacích z RP mnohem menší, než je tomu u běžné národní produkce. Z tohoto důvodu platí, že výzkumně slabší země EU si díky účasti v RP v kvalitě publikací polepší více než země výzkumně vyspělejší. To platí i pro ČR, a možná že zvláště pro ČR, protože průměrné české publikace se vyznačují velmi nízkou mírou zahraniční spolupráce.

Analýzy celkových výsledků RP jsou početné. Evropská komise zadává a publikuje celkové analýzy každého RP vždy v polovině a na konci realizace (interim a ex-post hodnocení (European Commission 2017, European Commission 2019, Fresco a spol. 2015, European Commission 2013, Report of the Expert Group 2009, Arnold 2012). Rovněž publikuje analýzy zaměřené na jednotlivé podprogramy či pilíře. Další analýzy si zadávají jednotlivé členské státy EU a asociované státy (např. Dánsko či Norsko) – ty jsou však pochopitelně zaměřeny vždy hlavně na účast a výsledky oné zadávající země (Ministry of Higher Education and Science 2015, Godø a spol. 2009).

Důležitým ukazatelem porovnání publikačních výstupů jednotlivých zemí bývalé EU-28 je podíl publikací vzniklých z RP k celkové produkci publikací dané země. Tento podíl lze považovat za jeden z indikátorů důležitosti Horizontu 2020 v dané zemi, jehož význam roste zejména u menších zemí, které nemají tak rozsáhlé systémy národní podpory VaVal. Z mezinárodních analýz vyplývá, že počet publikací vznikajících v RP představuje přibližně 3–3,5 % celkové produkce zemí bývalé EU-28 (interim a ex-post hodnocení (European Commission 2017, European Commission 2019, Fresco a spol. 2015, European Commission 2013, Report of the Expert Group 2009, Arnold 2012).

Počet českých publikací vznikajících v RP sice během let postupně roste, ale pořád je poměrně nízký, což je zřejmě dáno nízkou účastí českých výzkumníků v RP. V rámci projektů 5. a 6. RP vzniklo v letech 2000 až 2007 asi 1,46 % všech českých publikací (Vaněček a spol. 2010). České publikace v 7. RP představují asi 1,85 % celkové produkce publikací bývalé EU-28 v tomto RP a zároveň také 1,4 % celkové české produkce publikací vedených ve WoS za dané období (2007–2014). V Horizontu 2020 představují české publikace asi 2,8 % celkové produkce publikací bývalé EU-28 a zároveň také 1,75 % celkové české produkce publikací vedených ve WoS za dané období (2014–2020).

V počtu publikací na tisíc FTE pracovníků VaVal se ČR v Horizontu 2020 umístila mezi zeměmi EU-27 na 3. místě od konce a po přepočtu na podíly z celkového počtu publikací v dané zemi se ČR s podílem publikací menším než 2 % zařadila rovněž mezi tři nejméně produktivní země. To opět ukazuje, že čeští pracovníci VaVal nebyli v Horizontu 2020 příliš aktivní (Vaněček 2021).

¹ Category Normalized Citation Impact

V analýzách se ukazuje, že citovanost publikací vzniklých za podpory RP je velmi vysoká. Ve všech zemích EU je významně vyšší, než je průměrná citovanost všech jejich publikací. Vysoká citovanost publikací může být zčásti způsobena tím, že velká část publikací vzešlých z Horizontu 2020 vyšla ve špičkových časopisech patřících do nejvyššího kvartilu (Q1). Publikace z projektů Horizontu 2020 byly totiž ve všech zemích bývalé EU-28 mnohem častěji publikovány v Q1 časopisech než ostatní národní publikace. Příčinou vysoké citovanosti těchto publikací může být rovněž vysoká míra mezinárodní spolupráce. Je totiž známo, že mezinárodní spolupráce významně zvyšuje citační ohlas (Narin a spol. 1991, Glanzel 2001).

Citovanost českých publikací v 7. RP a Horizontu 2020 je však vyšší než průměrná citovanost všech publikací v RP. Rovněž je to výrazně vyšší citovanost, než je průměr všech českých publikací indexovaných ve WoS. V RP je vyšší i podíl českých publikací vydaných v časopisech patřících do prvního kvartilu (Q1J). U projektů 7. RP vyšlo asi 72 % publikací v Q1 časopisech, u projektů Horizontu 2020 činil tento podíl 63 %, kdežto český průměr představoval cca 45 %. Zároveň se ukazuje, že v ČR vzniká poměrně početná elitní skupina vědců, kteří patří podle citačního ohlasu jejich publikací mezi špičku a kteří se pravidelně účastní RP. Při analýze publikací 1000 nejcitovanějších autorů s afilací v ČR z období 2007 až 2020 bylo zjištěno, že většina z nich (73 %) se aktivně (jako spoluautoři) zúčastnila projektů 7. RP nebo Horizontu 2020 a více než čtvrtina z nich spolupracovala na publikacích souvisejících s oběma RP (Vaněček a Frank 2022).

U všech českých publikací indexovaných ve WoS je míra mezinárodní spolupráce poměrně nízká, mezinárodní publikace představují jen cca 45 % všech českých publikací. U publikací z 5. a 6. RP byl pozorován vzestup intenzity mezinárodní spolupráce o 77 %. U publikací vzniklých v 7. RP i Horizontu 2020 však intenzita mezinárodní spolupráce stoupala ještě více. V 7. RP a v Horizontu 2020 přesahuje podíl mezinárodních publikací 87 %, což je asi 93% vzestup proti národnímu průměru. V intenzitě mezinárodní spolupráce se ČR umístila v Horizontu 2020 mezi zeměmi bývalé EU-28 na 4. místě a patřila tak mezi země s nejintenzivnější mezinárodní spoluprací.

V další analýze byly porovnávány publikace českých autorů financované z RP s publikacemi vzniklými v rámci projektů podpořených jinými českými programy či granty (Vaněček a Frank 2020). Publikace z projektů 7. RP měly nejvyšší podíl mezinárodní spolupráce a nejvyšší citovanost (Vaněček a Frank 2020). Vysoká korelace mezi intenzitou mezinárodní spolupráce a citovaností byla pozorována i u publikací z jiných programů a projektů.

Rovněž spolupráce s průmyslovými podniky je v RP intenzivnější než u průměrných českých publikací. U projektů 7. RP vzniklo asi 4 % českých publikací ve spolupráci s průmyslem, u projektů Horizontu 2020 je to dokonce 19 % publikací, kdežto u všech českých publikací indexovaných ve WoS je podíl publikací vytvořených ve spolupráci s průmyslem nižší než 3 % (Vaněček 2021).

I když českých publikací vzniká v RP relativně málo, tyto publikace podle bibliometrických indikátorů patří k tomu nejlepšímu, co v ČR vzniká. Mají vysoký citační dopad, jsou často publikovány v časopisech s vysokým impakt faktorem a mají vysokou míru zahraniční spolupráce. Je však rovněž pravda, že za tuto kvalitu vděčí publikace spíše zahraničním spoluautorům, neboť čeští autoři nebývají příliš často uvedeni na prvním místě či jako korespondující autoři (Vaněček 2021).

2.5 Genderové aspekty důvodů neúčasti v rámcových programech

Tato kapitola popisuje možné důvody neúčasti vědců a vědkyň v RP z pohledu genderových aspektů. Především vědkyně při rozhodování o účasti v RP berou v úvahu i jiné závazky než jen pracovní. V ČR stále většina povinností spojených s výkonem i managementem péče o rodinné příslušníky/dítě

v soukromé sféře padá na ženy a toto uspořádání má vliv také na kariéru ženy.² Pro ženy, především pak začínající vědkyně, hraje roli také věk a plánování rodiny při rozhodování o dlouhodobějších pracovních závazcích, např. mobilitě či zapojení se do dlouhodobého projektu. Mobilita se velice těžce kombinuje s mateřstvím či pečovatelskými závazky, a to i přesto, že možností akademické mobility je dostatek a bývá na pracovišti podporovaná, v současnosti ještě více než kdy předtím.³ Pohled na mobilitu, zejména dlouhodobější, se mezi muži a ženami značně liší, důvody pro neúčast pak ukazují na genderové rozdíly v možnostech vědců a vědkyň vyjet do zahraničí. Vedle mobility mohou být mezi dalšími důvody neúčasti v RP jazyková vybavenost, zasíťování či další aspekty spadající do kategorie work-life balance. Je třeba si také uvědomit, že VaVal jsou nastaveny způsobem, který nezohledňuje odlišnosti životních drah žen a mužů souvisejících s jejich odlišnými povinnostmi a možnostmi v osobním životě, které mají vliv na kariérní postup, hodnocení i každodenní provoz.⁴

2.5.1 Mezinárodní mobilita

Mobilita výzkumných pracovníků/pracovnic si získává ve VaVal čím dál důležitější roli, protože bývá spojována s excelencí, s rozvojem schopností a kompetencí, zvyšováním kvalifikace a navazováním kontaktů. Zároveň je kladen důraz na internacionalizaci a zahraniční spolupráci.⁵ Mobilita je jako prioritní oblast podporována v rámci programu Marie Skłodowska-Curie Horizontu Evropa⁶. Ne všichni vědci a vědkyně ale mají stejnou možnost zapojit se do mobility, a to především do dlouhodobější mobility. Ta se jeví jako problematictější pro ženy, které mají nebo plánují mít dítě. Ty, které mají děti, jsou často zodpovědné za jejich výchovu a praktický chod domácnosti více než jejich partneři, což jim neumožňuje rodinu na delší dobu opustit. Tato situace však není ve všech případech způsobená dětmi samotnými, ale někdy také postoji životních partnerů, kteří jsou proti tomu, aby jejich partnerky či manželky na delší dobu odjížděly do zahraničí. Dvoukariérní páry ve VaVal nejsou žádnou výjimkou, přičemž zejména vědkyně žijí častěji v partnerství s vědcem a stěhují se či dlouhodobě cestují do zahraničí kvůli partnerově kariéře než naopak.⁷ Muži vědci naopak na dlouhodobou zahraniční mobilitu mohou vyjet právě díky podpoře partnerek, které se s nimi často do zahraničí přesunou.⁸

Výsledky rozsáhlého dotazníkového šetření Akademici a akademičky⁹ z roku 2018 ukazují genderové rozdíly v různých aspektech mobility. Zatímco ženy mají častěji než muži zkušenosti s mobilitou během doktorského studia (45,1 % akademiček a 39,5 % akademiků celkem), muži naopak častěji sbírají své zkušenosti v zahraničí po ukončení doktorátu (22,1 % akademiků a 12,2 % akademiček celkem), což je zároveň i forma mobility, které bývá v současných systémech hodnocení vědecké excelence přičítána vyšší prestiž. Důvodem této skutečnosti může být to, že mladí lidé často po doktorském studiu (nebo v rámci studia) zakládají rodiny, což pro ženy zásadně mění možnosti zapojení se do mobility. Rozdíly vidíme také v zaměření vědců a vědkyň. Muži využívají postdoktorát mobility (zahraničních stáží) především v přírodních vědách (44,2 %), lékařských vědách (37,9 %) a v technických vědách (20,9 %

² Kuchařová, V., et al. *Zpráva o rodině 2020*. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va+o+rodin%C4%9B+2020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

³³ Cidlinská, K. et al. (2018). *Akademiici a akademičky 2018: Zpráva z kvalitativní studie veřejných akademických a výzkumných pracovišť*. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

⁴ Linková, M. et al. (2018). *Akademiici a akademičky 2018: Návrhy opatření na podporu rovnosti ve výzkumném a vysokoškolském prostředí*. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

⁵ MŠMT. (2020). *Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+*.

⁶ <https://www.horizontevropa.cz/cs/struktura-programu-he/excelentni-veda/akce-marie-skłodowska-curie/informace?storiesType=0>

⁷ Vohlídalová, M. (2014). Academic Mobility in the Context of Linked Lives. *Human Affairs* 24 (1): 89-102.

⁸ Cidlinská, K. et al. (2018). *Akademiici a akademičky 2018: zpráva z kvalitativní studie veřejných akademických a výzkumných pracovišť*. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

⁹ Vohlídalová, M. (2008). *Akademiici a akademičky 2018: zpráva z dotazníkového šetření akademických a vědeckých pracovníků a pracovníků ve veřejném sektoru*. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

mužů oproti 4,1 % žen). U žen je pak nejvyšší mobilita v oboru přírodních věd (25,0 %), lékařských věd (19,1 %) a sociálních věd (16,3 % žen oproti 17,2 % mužů). Na těchto výsledcích vidíme, že v některých oborech jsou rozdíly v mobilitě akademiků a akademiček opravdu signifikantní. U mobility typu hostující/přednášející akademik/akademička jsou mezi obory s největším podílem mobilních akademiků/akademiček sociální vědy (59,9 % mužů a 53,9 % žen), humanitní vědy (54,0 % mužů a 53,2 % žen) a dále u mužů technické vědy (46,8% mužů oproti 19,9 % žen) a u žen zemědělské vědy (39,4 % žen oproti 38,3 % mužů). I zde tedy najdeme největší rozdíly v rámci mobility mezi akademiky a akademičkami v technických vědách. Šetření též zjišťovalo důvody nemobility. Zatímco muži na prvním místě uvedli pracovní závazky, které jim nedovolují vyjet do zahraničí (u žen byl tento důvod až na čtvrtém místě), ženy na prvním místě uvedly péči o děti (u mužů byl tento důvod na pátém místě, přičemž ho uvedlo 18,7 % mužů a 37,5 % žen). Z důvodu péče o dalšího člena rodiny se pak rozhodlo nevyužít mobility 11,2 % žen a 3,4 % mužů.

Mobilita není komplikovanou otázkou vědkyň pouze z důvodu nemožnosti sladit osobní a pracovní život. Jedná se zde také o sociální zabezpečení a nastavení sociálních dávek spojených s rodičovstvím, na který má mobilita vliv.. Tato problematika je velmi komplexní, nastavení dávek a nároků souvisejících s rodičovstvím se různí podle statusu osoby, charakteru a délky pobytu i místa, kam se vydává. Jde například o odjíždějící osoby, které v ČR buď studují, nebo pracují (v případě studujících a doktorandů a doktorandek pobírají stipendium) a které odjíždějí do zahraničí (do EU či do třetí země) na různě dlouhou dobu (krátkodobé či dlouhodobé zahraniční stáže či pracovní výjezdy) s pracovní smlouvou či bez pracovní smlouvy (vyslání) v cílové zemi. Pravidla pro vyplácení rodičovského příspěvku jsou složitá a je těžké je nejen vyhledat, ale také se v nich vyznat. V ČR se této problematice, přichozím vědcům a vědkyním či obecněji vědecké mobilitě věnují například EURAXESS Česká republika ¹⁰ či Vysoká škola chemicko-technologická v Praze,¹¹ řada institucí pak má vlastní „welcome centra“, vědci a vědkyně ale často o těchto možnostech nevědí. Řešení sociálních a daňových záležitostí migrujících osob je velmi náročná práce nejen časově, ale také co do znalosti příslušných zákonů a principů. Praxe ukazuje, že i na zahraničních přijímajících institucích chybí specialisté na agendu mezinárodního práva. Mezinárodním zaměstnáváním se zabývají nadnárodní poradenské firmy, jejichž služby jsou ale finančně nákladné a pro začínající vědkyně a vědce nedostupné.¹²

2.5.2 Síťování

Vlastní síť kontaktů, především zahraničních, je pro vědce/vědkyně velice důležitým nástrojem pro kvalitní výsledky ve VaVal a je zároveň také výhodou v případě např. právě zahraničních stáží či hledání mezinárodních zdrojů pro financování VaVal.¹³ V rámci kontaktů je možné si předávat nejnovější informace v oboru, ale také informace o možných příležitostech, případně je možné navázat spolupráce (u začínajících a mladších vědců či vědkyň to mohou být spolupráce se seniorními, zkušenějšími kolegy a kolegyněmi). Nedostatečná síť kontaktů pak může být jedním z důvodů, proč se vědci/vědkyně neúčastní mobility či se nemohou zapojit do mezinárodní spolupráce. Nedostatek příležitostí, kam se řadí také nedostatek kontaktů, uvedlo jako důvod nemobility 33,8 % procent mužů

¹⁰ <https://www.euraxess.cz/cs>.

¹¹ <https://eupro.vscht.cz/pradip>.

¹² Anna Mittnerová, 6.4.2022.

¹³ Šolcová, K. (2019). *Martina Ulvrová: Nebojte se networkingu*. Dostupné z: <https://vedavyzkum.cz/rozhovory/rozhovory/martina-ulvrova-nebojte-se-networkingu>

a 36,7 % žen.¹⁴ Problém udržet si síť kontaktů pak mají především vědkyně s dětmi, které v rámci kariéerní přestávky z důvodu mateřství nemohly svou síť rozšiřovat a často ani udržovat.¹⁵

2.5.3 Kariéerní přestávka

Kariéerní přestávka v důsledku péče o dítě (nebo jiného člena rodiny/domácnosti) vytváří v současném vědeckém prostředí zásadní překážku pro kariéerní rozvoj či pro pokračování kariéry.¹⁶ Přestávka zpravidla vede např. ke snížení či pozastavení publikační činnosti či nemožnosti zapojit se do mobility. Oba tyto důsledky mohou mít vliv na rozhodnutí nezapojit se do RP. V případě kariéerní přestávky je pro vědkyni důležité mít možnost přerušit řešení grantu z důvodu rodičovství (resp. mateřské a rodičovské dovolené) nebo dočasně předat řešení¹⁷, které je již relativně běžné také v ČR. V zahraničí jsou jako forma podpory v této situaci zaváděny programy podporující finančně péči o děti a domácnost výzkumníků¹⁸, zaměstnávání osob, které převezmou část úkolů spojených s výzkumným projektem¹⁹, nebo poskytováním dotací institucím, které zaměstnají vědkyně, jejichž výzkumná dráha byla odsunuta či přerušena vlivem rodinných povinností (péči o děti)²⁰.

2.5.4 Work-life balance

Work-life balance, tedy sladování pracovního a osobního života, je jedním z důvodů, který může mít vliv na rozdíly v podílu účasti vědců a vědkyň v RP. Především mladé vědkyně na počátku své vědecké dráhy řeší vedle pracovních povinností ještě starost o domácnost, péči o dítě nebo o dalšího člena domácnosti. Dalším rozhodujícím faktorem bývá také plánování rodiny, které s sebou přináší složitější situaci v případě účasti v dlouhodobých projektech RP nebo dlouhodobých mobilit navázaných na grantové soutěže. Nejde pouze o dlouhodobé výjezdy, ale také krátkodobé vycestování do zahraničí, např. na konferenci. Vědkyně a vědci by v takovém případě využily služby hlídání dětí v době konference či krátkodobého zahraničního výjezdu hrazeného zaměstnavatelem.²¹ Ženy vědkyně se také setkávají s různými stereotypy související s kariérou. 21,5 % žen do 30 let se setkala s názorem, že by v případě narození dětí museli opustit zaměstnání, 20 % žen a 11,6 % mužů se pak setkala s názorem, že by nebylo vhodné zůstat doma s nemocnými dětmi.²²

2.5.5 Jazyková vybavenost

Aby se vědec či vědkyně mohli zapojit do mezinárodního projektu/týmu, podat přihlášku v cizím jazyce či vyjet do zahraničí v rámci mobility, potřebují mít dostatečnou úroveň cizího jazyka. Nejedná se ovšem pouze o mobilitu, mezi hlavními prioritami (nejen) Horizontu Evropa jsou internacionalizace a zahraniční spolupráce²³, kde je také nutná dostatečná jazyková vybavenost. I zde najdeme rozdíly mezi vědci a vědkyněmi. V dotazníkovém šetření Akademici a Akademičky 2018 uvedlo nedostatečnou

¹⁴ Vohlídalová, M. (2008). Akademici a akademičky 2018: zpráva z dotazníkového šetření akademických a vědeckých pracovníků a pracovníků ve veřejném sektoru. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

¹⁵ Cidlinská, K. et al. (2018). Akademici a akademičky 2018: zpráva z kvalitativní studie veřejných akademických a výzkumných pracovníků. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

¹⁶ Kuchařová, V., et al. Zpráva o rodině 2020. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va+o+rodin%C4%9B+2020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

¹⁷ Viz ERC, MSCA, EMBO či HSP (viz publikace Grants, Research and Parenthood: <http://genderaveda.cz/vyzkum-granty-rodicovstvi/>), u nás také GA ČR

¹⁸ Viz např. Christiane Nusslein-Volhard-Stiftung (GER) <http://www.cnv-stiftung.de/index.php?id=2>, MPG (GER): https://www.mpg.de/11406090/Kleinstkinderbetreuung---Flyer_en.pdf, <http://www.gendemed.at/index.php/kinderbetreuung-a-vereinbarkeit/aktion-wiedereinstieg.html>, SNF (CH): <https://www.snf.ch/en/ovil4ntsX4h2jEiU/funding/supplementary-measures/flexibility-grant>.

¹⁹ Např. Deutsche Forschungsgemeinschaft (GER). Compensation for Absence or Part-Time Work of Project Staff. Dostupné z: https://www.dfg.de/en/research_funding/principles_dfg_funding/equal_opportunities/measures/compensation_maternity_leave/index.html

²⁰ Viz SNF (CH): <https://www.snf.ch/en/lmtHcFYxD213PsnU/news/news-160502-call-for-proposals-marie-heim-voegtlin-grants>

²¹ NKC Gender a věda. (2022). *Poptávané péče u akademických pracovníků a pracovníků výstupů ankety: preference a náklady.*

²² Linková, M. et al. (2018). *Akademičky a akademici 2018: Návrhy opatření na podporu rovnosti ve výzkumném a vysokoškolském prostředí.* Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

²³ European Commission. International cooperation. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-2020-2024/europe-world/international-cooperation_en

znalost cizího jazyka 14,2 % mužů a 19 % žen. Tento aspekt je ovšem spojen také s věkovým faktorem, některé vědkyně považují tento problém za generační problém a myslí si, že se týká spíše seniorních vědců a vědkyň.²⁴

2.6 Závěr

Ze zpracovaných analýz vyplývá, že i přes patrné pozitivní trendy účast ČR v RP stále neodpovídá velikosti systému VaVal. Ke zlepšení dochází zejména v případě ERC grantů, jejichž počet se oproti minulým obdobím zvýšil. Z analýz také vyplývá, že některé české týmy úspěšně a opakovaně využily příležitost spolupracovat v projektech 7. RP a Horizontu 2020 s týmy z nejvýznamnějších evropských institucí, což vypovídá o jejich kvalitě v mezinárodním srovnání.

Analýzy také prokázaly, že RP založené na mezinárodní spolupráci výzkumných týmů vedou u českých výzkumníků k vyšší kvalitě jejich publikačních výstupů, která se projevuje ve větší citovanosti výsledných publikací. Rovněž se ukazuje, že v některých oborech je vysoký počet citací publikačních výstupů přímo podmíněn účastí v RP. I když v ČR zatím vzniká v RP relativně málo publikací (související s nižší účastí českých týmů v RP), patří tyto publikace podle bibliometrických ukazatelů mezi nejkvalitnější v publikačním výstupu z ČR.

Do budoucna je proto zapotřebí usilovat o další posílení účasti ČR v RP a dalších mezinárodních aktivitách VaVal, což může významně přispět k prestiži výzkumných pracovišť a zvýšit kvalitu českého VaVal. V následujících kapitolách jsou proto posouzeny možnosti, jak zlepšit zapojení výzkumných organizací do mezinárodního VaVal na národní i institucionální úrovni, a konkrétní nástroje a aktivity, které posílení účasti výzkumných týmů v mezinárodních projektech mohou přispět. Pozornost je zapotřebí věnovat i genderovým aspektům, neboť účast žen v RP může být negativně ovlivněna odlišnostmi v životních drahách žen a mužů, které souvisí s jejich odlišnými povinnostmi a možnostmi v osobním životě.

²⁴ Cidlinská, K. et al. (2018). *Akademičtí a akademičky 2018: zpráva z kvalitativní studie veřejných akademických a výzkumných pracovišť*. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

3 Motivace k zapojení do rámcových programů EU a mezinárodního VaVal

K zapojení do mezinárodních projektů VaVal napomáhá celá řada faktorů. Významným faktorem, který může výzkumná pracoviště motivovat k zapojení do mezinárodní spolupráce, je způsob hodnocení výzkumných organizací a zohlednění jeho výsledků například ve výši finančních prostředků přidělovaných těmto organizacím ve formě institucionální podpory (blíže viz kap. 3.1). Důležitou roli v zapojení do mezinárodního VaVal hraje také prostředí ve výzkumných organizacích, včetně administrativního zázemí a nastavených postupů při realizaci mezinárodních projektů (viz kap. 3.2). Důležité jsou i podmínky pro kariéerní rozvoj mladých výzkumných pracovníků, včetně nástrojů podporujících mezinárodní mobilitu. K zapojení do mezinárodních aktivit VaVal přispívají také některé aktivity realizované v RP, jako jsou nástroje „Widening,“ napomáhající otevření evropských výzkumných sítí a zkvalitnění řízení VaVal. Blíže jsou tyto nástroje popsány v kap. 3.3.

3.1 Metodika hodnocení výzkumných organizací

Výzkumné organizace jsou periodicky hodnoceny podle postupů stanovených v tzv. Metodice 17+, která byla schválena usnesením vlády ČR ze dne 8. února 2017 č. 107. Cílem hodnocení podle této metodiky je „získat informace pro kvalitní řízení systému VaVal na všech stupních (formativní stránka), zvýšit efektivitu vynakládání veřejných prostředků (sumativní stránka) a podpořit zvýšení kvality a mezinárodní konkurenceschopnosti českého VaVal.“²⁵ Výsledky hodnocení výzkumných organizací poskytují podklady pro rozhodování o poskytování institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (dále jen „DKRVO“ nebo „institucionální podpora“) a pro řízení VaVal na úrovni vlády ČR, poskytovatelů a managementu výzkumných organizací.

Hodnocení výzkumných organizací má tedy plnit formativní úlohu při nastavování mechanismů a nástrojů pro usměrnění a zefektivnění aktivit, výsledků a dopadů výzkumných organizací. V tomto kontextu mají obsah a parametry Metodiky 17+ a navazující mechanismy pro využití informací z hodnocení pro poskytování institucionální podpory na DKRVO bezesporu vliv na chování a motivace poskytovatelů, managementu výzkumných organizací, i výzkumníků a výzkumnic.

V této podkapitole je posouzeno, jaká pozornost je věnována posouzení mezinárodní spolupráce a internacionalizace v hodnocení realizovaném podle Metodiky 17+ v segmentu vysokých škol a v ústavech Akademie věd ČR.²⁶

Metodika 17+ realizuje hodnocení v 5 modulech:

- Modul 1 (dále též M1): Kvalita vybraných výsledků (peer-review)
- Modul 2 (dále též M2): Výkonnost výzkumu (bibliometrie)
- Modul 3 (dále též M3): Společenská relevance – hodnoceno na úrovni organizačních jednotek výzkumných organizací (např. fakult)
- Modul 4 (dále též M4): Viabilita/životaschopnost – hodnoceno na úrovni výzkumných organizací
- Modul 5 (dále též M5): Strategie a koncepce – hodnoceno na úrovni výzkumných organizací

Hodnocení podle M1 a M2 zajišťuje centrálně RVVI, hodnocení podle M3, M4 a M5 zajišťují poskytovatelé/zřizovatelé ve spolupráci s RVVI.

²⁵ Úřad vlády ČR, 2018. Metodika hodnocení výzkumných organizací a hodnocení programů účelové podpory výzkumu, vývoje a inovací, s. 9.

²⁶ Vysoké školy (bez fakultních nemocnic) a ústavy AV ČR realizují společně přibližně 85 % veřejného výzkumu v ČR (měřeno výdaji na VaVal, výdaji na VaVal z veřejných zdrojů i počtem výzkumných pracovníků).

3.1.1 Zohlednění mezinárodní spolupráce v modulech M1 a M2

Modul 1

Hodnocení v M1 je zaměřeno na posouzení kvality výsledků výzkumu v mezinárodním porovnání a potenciálu pro aplikování výsledků v praxi. Posuzují se zde vybrané výsledky výzkumných organizací z hlediska přínosu k poznání v daném vědním oboru (či oborech) nebo z hlediska společenské relevance, resp. užitečnosti a potřebnosti dosažených výsledků. Mezinárodní spolupráce není v M1 bezprostředně hodnocena.

Modul 2

Hodnocení v M2 se zaměřuje na celkovou výkonnost výzkumné organizace. V praxi se v M2 realizuje dominantně hodnocení bibliometrických údajů u dosažených výsledků VaVal. Přestože publikační výsledky dosažené v RP prokazatelně zvyšují kvalitu publikací výzkumné organizace (viz kap. 2), mezinárodní spolupráce není v M2 bezprostředně hodnocena.

3.1.2 Zohlednění mezinárodní spolupráce v modulech M3 až M5 – vysoké školy

Hodnocení v segmentu vysokých škol realizuje MŠMT podle Metodiky hodnocení výzkumných organizací v segmentu vysokých škol schválené usnesením vlády ČR ze dne 30. července 2019 č. 563. V roce 2020 bylo podle této metodiky hodnoceno 26 veřejných vysokých škol a 4 soukromé vysoké školy.

Modul 3

V M3 není rozsah a intenzita mezinárodní spolupráce bezprostředně hodnocena. Nepřímo je mezinárodní přesah hodnocené organizační jednotky vysoké školy zohledněn v kritériu „Uznání mezinárodní komunitou v oblasti VaVal“, kde je posuzován rozsah a úroveň členství v mezinárodních odborných společnostech, redakčních radách mezinárodních časopisů či zvaných přednášek na zahraničních institucích.

Modul M4

Internacionalizace a mezinárodní spolupráce je v M4 zohledněna především v následujících pěti kritériích:

- 4.7 *Internacionalizace doktorského studia*, kde je posuzována otevřenost doktorských studijních programů pro cizí státní příslušníky a vytváření mezinárodních sítí doktorských studií, péče o zahraniční studenty přijíždějící v rámci mobility, podpora a existence společných individuálních doktorských studií v mezinárodní spolupráci, individuální kontrakty, studijní pobyty a výzkumné stáže doktorandů v zahraničí,
- 4.11 *Významné spolupráce ve VaVal na mezinárodní úrovni*, kde je hodnocena mezinárodní spolupráce výzkumné organizace z hlediska progresivních trendů v oblasti VaVal,
- 4.12 *Mobilita akademických a výzkumných pracovníků*, kde je posuzován rozsah a přínosy mobilit výzkumných pracovníků a doktorandů,
- 4.13 *Internacionalizace vnitřního prostředí*, kde je celkově hodnoceno vnitřní prostředí vysoké školy z hlediska internacionalizace,
- 4.20 *Podpora získávání zahraničních výzkumných projektů*, kde jsou posuzovány strategie, nástroje a systém podpory vysoké školy pro získávání zahraničních výzkumných projektů, např. zajištění podpůrné administrativy, projektové poradenství, řízení informací o VaVal, organizaci projektového managementu, existenci podpůrných finančních zdrojů (interních dotačních titulů) pomáhajících přípravě kvalitních přihlášek apod.

Celkem se jedná o 5 kritérií z 28 hodnocených (tj. 18 %) v M4.

Modul 5

Modul 5 je zaměřen na hodnocení strategické orientace vysoké školy a souladu jejího směřování s posláním a mezinárodní a národní kontext. Hodnoceny jsou rovněž nástroje a mechanismy pro dosažení stanovených strategických cílů. Přestože lze očekávat, že rozvoj internacionalizace a mezinárodní spolupráce bude součástí strategických cílů většiny vysokých škol, není tato oblast v kritériích pro hodnocení v M5 explicitně zdůrazněna.

Souhrnné hodnocení vysokých škol

Po zhodnocení vysokých škol v jednotlivých modulech je vytvořeno souhrnné hodnocení, které se odrazí v agregované známce přidělené každé hodnocené vysoké škole. Souhrnné hodnocení (známka) se stanoví jinak u větších a jinak u menších vysokých škol.

V případě větších vysokých škol (přesněji vysokých škol s 50 a více výsledky hodnocenými v M2) odpovídá souhrnné hodnocení známce dosažené v M1 a M2, pokud hodnocení v žádném z modulů M3 až M5 není o 2 a více stupňů nižší. Při nesplnění této podmínky se souhrnná známka automaticky sníží o jeden stupeň oproti souhrnné známce dosažené v M1 a M2.

V případě menších vysokých škol (přesněji vysokých škol s méně než 50 výsledky hodnocenými v M2) se souhrnné hodnocení stanoví na úrovni známky:

- B – pokud hodnocení ani v jednom z modulů M1 až M5 není na úrovni nižší než B s výjimkou případu, kdy grémium poskytovatele shledalo hodnocení mezinárodním evaluačním panelem v modulech M3 až M5 podhodnoceným,
- C – pokud výzkumná organizace nesplňuje podmínku pro známku B a pokud hodnocení ani v jednom z modulů M1 až M5 není na úrovni nižší než C s výjimkou případu, kdy grémium poskytovatele shledalo hodnocení mezinárodním evaluačním panelem v modulech M3 až M5 podhodnoceným,
- D – v ostatních případech shora neuvedených.

3.1.3 Zohlednění mezinárodní spolupráce v hodnocení výzkumně orientovaných pracovišť AV ČR

Hodnocení pracovišť AV ČR realizuje AV ČR. Dosud poslední hodnocení bylo realizováno v letech 2020 až 2021 podle Metodiky hodnocení výzkumné a odborné činnosti výzkumně orientovaných pracovišť AV ČR za léta 2015–2019, kterou schválila Akademická rada AV ČR na 23. a 24. zasedání Akademické rady AV ČR ve dnech 12. února 2019 a 12. března 2019. Hodnocení se zúčastnilo 360 vědeckých týmů z 52 pracovišť AV ČR.

Hodnocení výzkumně orientovaných pracovišť AV ČR bylo realizováno ve dvou fázích, přičemž v první fázi byly hodnoceny výhradně vybrané výsledky VaVal (paralela s hodnocením podle M1 Metodiky 17+), ve druhé fázi pak byly hodnoceny také další aspekty fungování pracovišť AV ČR a jednotlivých vědeckých týmů.

Mezi hlavní kritéria hodnocení ve druhé fázi patřila „kvalita výsledků“ a „společenská relevance“ výsledků a aktivit hodnocených jednotek. Rozsah a kvalita mezinárodní spolupráce nebyla v těchto kritériích bezprostředně předmětem hodnocení (byť zapojení do mezinárodní spolupráce má na kvalitu a společenskou relevanci výsledků bezesporu vliv).

Dalšími hodnocenými kritérii bylo „postavení v mezinárodním a národním kontextu“, „vitalita, udržitelnost a strategie“, „spolupráce s univerzitami a podíl na vzdělávání“ a „šíření znalostí“. V rámci těchto tzv. dalších hodnotících kritérií byla věnována pozornost rozsahu a kvalitě mezinárodní spolupráce především v následujících hodnocených okruzích (6 z 21 okruhů dalších hodnotících kritérií):

D1.2 – Rozsah a kvalita mezinárodní a národní spolupráce a roli pracoviště v této spolupráci, možné zapojení do široké mezinárodní spolupráce,

D1.3 – Účast pracovníků na aktivitách vědecké komunity (organizování konferencí a workshopů, zvané přednášky, ocenění),

D2.4 – Úspěšnost v získávání grantů,

D2.7 – Zhodnocení strategie rozvoje odborné struktury a strategie udržení nejlepších vědců, věkovou strukturu, kariérní a kvalifikační růst (počet zahraničních pracovníků, strategii jejich získávání, počet dosažených titulů DSc., podpora vědců v jejich získávání a poskytování zázemí pro komise posuzující DSc. disertace apod.).

D3.1 – Rozsah spolupráce s univerzitami na národní i mezinárodní úrovni

D4.3 – Zapojení do odborných grémií v oblasti výzkumu a vývoje.

Výsledkem hodnocení je souhrnná zpráva mezinárodního hodnotícího panelu obsahující SWOT analýzu pro jednotlivá pracoviště a vědecké týmy a komentář k jednotlivým hodnoceným kritériím. Na rozdíl od hodnocení vysokých škol nejsou v případě pracovišť AV ČR a jednotlivých vědeckých týmů výsledky agregovány do souhrnné známky.

3.2 Podmínky pro internacionalizaci ve výzkumných organizacích a motivace pro zapojení do mezinárodních výzkumných aktivit

Pro posouzení podmínek pro internacionalizaci ve výzkumných organizacích bylo realizováno dotazníkové šetření mezi veřejnými vysokými školami a ústavu AV ČR. Hlavním cílem šetření bylo zjistit, jak je oblast mezinárodní spolupráce ve VaVal zapracována do strategicko-koncepčních dokumentů těchto institucí a zda jsou na těchto institucích vytvořeny interní motivační systémy pro zvýšení účasti v mezinárodní spolupráci. V další části dotazníku bylo zjišťováno, jak jsou aktivity související s přípravou a realizací projektů RP na vysokých školách a v ústavech AV ČR administrativně zajištěny, jaké jsou motivy těchto pracovišť se zapojovat do RP, zda existují bariéry, které instituce a jejich pracovníky odrazují od podávání návrhů projektů do RP a zapojení se do mezinárodní spolupráce ve VaVal obecně.

Dotazníky byly rozeslány proděkanům pro vědu a výzkum fakult všech veřejných vysokých škol a ředitelům všech ústavů AV ČR. Dotazníkové šetření bylo v případě vysokých škol zahájeno v polovině června 2022, v případě ústavů AV ČR počátkem července 2022. Výsledky uvedené v této zprávě vycházejí z celkem 48 odpovědí získaných od 33 fakult vysokých škol²⁷ a 15 ústavů AV ČR do konce července 2022 (tj. od více než čtvrtiny všech dotazovaných institucí). Struktura dotazníku, zjišťované informace a vyhodnocení dotazníku v grafické podobě jsou uvedeny v přílohové části této zprávy v kap. 11.1.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že ve většině institucí je již vytvořen interní systém, který výzkumné pracovníky motivuje v zapojení do mezinárodní spolupráce ve VaVal (v téměř 60 % institucí, od nichž byly získány odpovědi, viz Obr. 1 v příloze). Nejčastěji je pracovníkům, kteří získali mezinárodní projekt, poskytnuta finanční odměna (prémie), přičemž v některých případech bývá poskytnuta finanční částka i za podání návrhu projektu. V některých institucích je podání návrhu mezinárodního projektu zohledněno v hodnocení výzkumných pracovníků. V některých případech je kombinováno více motivačních mechanismů. Zároveň vyplývá, že tyto systémy výzkumné pracovníky k podání mezinárodních VaVal projektů motivují.

Na druhou stranu se ukázalo, že pouze necelá třetina dotazovaných institucí má oblast mezinárodní spolupráce zařazenou do samostatného strategického dokumentu na celouniverzitní úrovni (často s navazujícím rozpracováním na fakultní úrovni) nebo na úrovni pracoviště (v případě ústavů AV ČR). V téměř polovině dotazovaných institucí jsou cíle mezinárodního VaVal zapracovány v jiných

²⁷ Odpovědi ze dvou fakult byly v době zpracování této zprávy ještě neúplné

strategicko-koncepčních dokumentech (například ve strategickém záměru nebo v rámci jiných strategií). V téměř polovině dotazovaných institucí není zatím strategie mezinárodní výzkumné spolupráce formalizována (viz Obr. 2 v příloze). Ve více než 40 % dotazovaných institucí jsou cíle mezinárodní spolupráce definovány ve vazbě na konkrétní oblasti výzkumu (viz Obr. 3 v příloze). V menší části institucí jsou specifikovány konkrétní zahraniční instituce nebo konkrétní geografické oblasti (státy). V téměř polovině dotazovaných institucí nejsou cíle mezinárodního výzkumu konkretizovány.

Pouze v necelých 40 % institucí jsou na podporu mezinárodní spolupráce ve VaVal vyčleněny finanční prostředky. Nejčastěji se jedná o prostředky na úhradu cestovních nákladů na setkání se zahraničními partnery projektů ve fázi jejich přípravy. Méně často bývají tyto prostředky využity na najmutí konzultační firmy pro přípravu mezinárodního projektu (viz Obr. 4).

Samostatné oddělení odpovídající za administraci mezinárodní spolupráce existuje pouze na 17 % dotazovaných institucí (viz Obr. 5 v příloze). Na téměř 40 % dotazovaných institucí je pro tyto činnosti vytvořena alespoň samostatná pozice (či více pozic). V přibližně 20 % dotazovaných institucí je pro administraci mezinárodní spolupráce určena řídicí funkce. Na zhruba třetině institucí zatím zázemí pro internacionalizaci vytvořeno není (viz Obr. 5 v příloze).

Z šetření vyplynulo, že administrativní pracovníci se významně podílejí na většině činnostech spojených s administrativou a realizací projektu, přičemž ve většině případů jsou tyto činnosti rovnoměrně rozděleny mezi výzkumníky a administrativními pracovníky (s výjimkou přípravy návrhu projektu, viz Tab. 1 v příloze). V institucích, kde zřejmě ještě není vybudováno dostatečné administrativní zázemí, jsou činnosti administrativního charakteru vykonávány převážně výzkumníky (například příprava rozpočtu projektu).

Nejvýznamnějším motivem pro účast v RP je získání finančních prostředků na VaVal (viz Obr. 6). Velký význam má i rozvoj stávajících aktivit VaVal, rozvoj, resp. pokračování stávající spolupráce se zahraničními partnery a navázání výzkumné spolupráce s dalšími partnery. Naopak nižší význam má získání přístupu ke znalostem a zařízením zahraničních partnerů a upevnění pozice v Evropském výzkumném prostoru. To společně s nízkou motivací ovlivnit zaměření VaVal realizovaných v mezinárodním prostředí může svědčit o nižších ambicích výzkumných týmů z ČR v mezinárodních projektech (viz Obr. 6).

Z šetření také vyplynulo, že přibližně v 75 % institucí jsou překážkou pro zapojení do mezinárodní spolupráce nedostatečné časové kapacity výzkumných pracovníků (viz Obr. 7 v příloze). V případě vysokých škol se zpravidla jedná o vytížení pedagogickými aktivitami, případně aktivitami v národních projektech. Z několika odpovědí mj. vyplynulo, že výzkumní pracovníci, kteří jsou aktivní v RP, jsou i aktivní v národních programech VaVal.

V 60 % institucí jsou překážkou malé předcházející zkušenosti výzkumných nebo administrativních pracovníků s realizací mezinárodní spolupráce, což zřejmě souvisí s přetrvávající uzavřeností domácího výzkumného systému mezinárodní spolupráci. V téměř polovině dotazovaných institucí jsou překážkou nedostatečné personální kapacity pro administrativní podporu při podávání a řešení mezinárodních projektů (viz Obr. 7 v příloze), což ukazuje, že výzkumným pracovníkům by pro vyšší zapojení do mezinárodní spolupráce přispělo posílení (resp. vytvoření) pracovišť napomáhajících s přípravou a administrací mezinárodních projektů (viz též Obr. 5 v příloze). Z dalších bariér byla uváděna nepřehlednost výzev, vysoká administrativní náročnost či obtížné proniknutí do již zavedených konsorcií.

Z dotazníkového šetření také vyplynulo, že řada dotazovaných pracovišť se zapojuje i do jiných mezinárodních projektů, než jsou RP či programy mezinárodní spolupráce ve VaVal financované ze státního rozpočtu (viz Obr. 8). Jedná se zejména o program Erasmus a Fondy EHP a Norska. Přibližně 50 % dotazovaných institucí byla zapojena v projektech realizovaných v rámci Mezinárodního

visegrádského fondu (International Visegrad Fund, IVF). Téměř 33 % dotazovaných institucí byla zapojena do projektů podpořených v programu Interreg (viz Obr. 8 v příloze).

3.3 Kariérní rozvoj mladých výzkumníků

3.3.1 Podpora výzkumné mobility prostřednictvím Horizontu Evropa

Hlavním nástrojem rámcových programů na podporu rozvoje akademické kariéry vědeckých pracovníků prostřednictvím mezinárodní mobility jsou Akce Marie Skłodowska-Curie (dále jen „MSCA“). Projekty jsou určeny převážně pro začínající vědce (studenty doktorských studijních programů a postdoktorandy), kteří mají zájem načerpat nové zkušenosti pod dohledem zkušeného školitele ve výzkumných institucích v zahraničí. MSCA umožňují také výměny mezi zaměstnanci partnerských institucí, a to i na administrativních a manažerských pozicích. Kromě zdokonalení se v dovednostech přímo souvisejících s prací ve vědě je nedílnou součástí projektů MSCA také prohlubování schopností přenositelných napříč trhem práce, které by měly mladým vědcům napomoci najít pracovní uplatnění i mimo výzkumnou sféru a celkově posílit porozumění a spolupráci mezi akademickým a průmyslovým sektorem.

Průzkumy ukazují, že vědci, kteří využijí některé z příležitostí, které MSCA nabízí, výrazně zlepšují svoji kariérní perspektivu do budoucna.²⁸ Účastníci projektů MSCA mají také prokazatelně vyšší šance uspět v dalších schématech RP.²⁹ Znatelnou výhodu mají absolventi MSCA i ve výzvách ERC. Ze statistik vyplývá, že bývalí řešitelé napříč všemi typy projektů MSCA jsou o 20 % úspěšnější než ostatní žadatelé o granty ERC (14,4 % vs. 11,9 % průměrná úspěšnost předkladatelů projektů ERC). Absolventi individuálních výzkumných pobytů (schéma MSCA Individual Fellowships v Horizontu 2020, které v Horizontu Evropa nese název MSCA Postdoctoral Fellowships) mají dokonce o 38 % vyšší úspěšnost v soutěžích ERC než ostatní uchazeči o tyto granty (16,5 % vs. 11,9 %).³⁰

Ačkoliv má ČR největší počet projektů financovaných z rámcového programu právě ve výzvách MSCA,³¹ zapojení českých výzkumných organizací do výběrových řízení MSCA zdaleka neodpovídá potenciálu ČR. Z hlediska počtu podaných přihlášek ve vztahu k lidským zdrojům působícím ve vědě (na 1000 výzkumných pracovníků) se ČR umístila mezi bývalou EU-28 na 25. místě za Slovenskem a Rumunskem. Nižší účast ve výzvách MSCA vykazují pouze instituce z Maďarska, Bulharska a Polska. Kapacitně srovnatelné Řecko generuje v grantových soutěžích MSCA více než dvojnásobný počet přihlášek (30 ČR vs. 74 Řecko).³²

Podnětná zjištění přináší také detailnější pohled na mobilitní toky z/do země. ČR patří v rámci EU spolu se Španělskem, Slovinskem a Kypru ke státům s nejvyrovnanějším poměrem mezi výjezdovou a příjezdovou mobilitou.³³ V kontextu ČR tento ukazatel znamená, že vědci pracující v ČR mají přibližně stejně velký (ne)zájem využívat podporu z MSCA k výjezdům do zahraničí, jako mají zahraniční výzkumní pracovníci o strávení svého výzkumného pobytu v ČR.

Z šetření Evropské komise přitom vyplývá, že největší váhu při volbě hostitelské instituce pro svůj zahraniční pobyt vědci kladou na tři faktory: možnost spolupráce s předními vědci, kvalita nabízených školicích programů a přístup ke špičkovému infrastrukturnímu vybavení. Ačkoliv výzkumní pracovníci,

²⁸ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/98885a02-c849-11e7-9b01-01aa75ed71a1/language-en> (str. 98)

²⁹ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/98885a02-c849-11e7-9b01-01aa75ed71a1/language-en> (str. 101)

³⁰ Interní data Evropské komise, 2019.

³¹ <https://www.tc.cz/storage/a159cd0668ae4ff3fc94085250bd2be9113e4086> (str. 57)

³² <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ec662cff-031c-11ed-acce-01aa75ed71a1/language-en> (str. 168)

³³ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ec662cff-031c-11ed-acce-01aa75ed71a1/language-en> (str. 26)

kteří se rozhodli vycestovat prostřednictvím MSCA do některé z tzv. Widening zemí³⁴, měli identický žebříček priorit, důležitost, kterou těmto aspektům přiřadili, byla výrazně nižší.³⁵

Významným podpůrným nástrojem, který napomáhá zvyšovat atraktivitu tzv. Widening zemí v MSCA, představují schémata alternativního financování kvalitních projektových návrhů, které se ovšem zařadí pod prahem finančních možností EU. V samotném RP je doplňujícím zdrojem financování pro výzkumné pobyty realizované na území některé z tzv. Widening zemí schéma ERA Fellowships (dříve označované jako Widening Fellowships). Mobilitní projekty (příjezdy do ČR i výjezdy ze země) jsou podporované také ze zdrojů politiky soudržnosti EU (Seal of Excellence a MSCA Fellowships CZ v Operačním programu Jan Amos Komenský). Výsledky kvalitativních průzkumů dokládají, že i vědci, kteří získali při evaluaci vysoké skóre a vyjeli prostřednictvím MSCA do zemí s vysokou úspěšností v RP (tj. nespádají mezi tzv. Widening země), by zvážili realizaci svého výzkumného pobytu v některé z tzv. Widening zemí, pokud by jejich šance na úspěch byla díky možnostem alternativního financování výrazně vyšší.³⁶

Ze střednědobé perspektivy tak programy VaVal postavené na ideji synergií nepochybně napomáhají zvyšovat úroveň internacionalizace českého akademického prostředí a posilovat českou znalostní základnu. Paralelně je však zásadní kontinuálně pracovat na budování moderních a progresivních vzdělávacích programů, vytváření atraktivních pracovních podmínek a dbát na kvalitu produkovaných vědeckých výstupů. Pokud je dlouhodobým cílem ČR stát se destinací pro vysoce talentované vědce na počátku jejich kariéry i pro zkušené vědecké osobnosti, je nezbytné pracovat na systémových opatřeních. V opačném případě hrozí, že ČR bude vnímána spíše jako volba pro nadprůměrné (nikoliv však špičkové) výzkumníky, kteří se pro ČR rozhodnou zejména pro možnost získání podpory i pro výzkum nižší úrovně kvality. Pozice ČR v mezinárodních srovnáních se tak bude zlepšovat pouze pozvolně. Je neoddiskutovatelné, že vědci, kteří věří ve svůj potenciál uspět ve vysoce konkurenčním prostředí a mají zájem patřit mezi světovou špičku ve svém oboru, se rozhodují na základě prestiže.

3.3.2 Posilování internacionalizace vysokoškolského sektoru a podpora synergií mezi výzkumnou a vzdělávací sférou v EU

Vedle mobilitních příležitostí, které skýtají projekty MSCA, mohou čeští vysokoškolští pracovníci i studenti doktorských studijních programů využívat k získání mezinárodních zkušeností další významný program EU – Erasmus+. S ohledem na primární účel tohoto unijního nástroje, tedy posilování spolupráce ve vzdělávání, jsou možnosti zapojení nepedagogických (neuniverzitních) pracovníků do těchto výzev limitované. Výjimkou jsou tzv. partnerství pro spolupráci. O projekt se mohou ucházet organizace jakéhokoliv typu, včetně výzkumných institucí.

Významnou novou komponentu programu Erasmus+ představují tzv. evropské univerzitní aliance³⁷, které jsou hlavním instrumentem EU k prohloubení vazeb napříč vysokoškolskými institucemi v zemích EU i s dalšími partnerskými univerzitami zapojenými do tzv. Boloňského procesu. Iniciativu synergicky podporuje také Horizont Evropa v části Rozšiřování účasti a posilování Evropského výzkumného prostoru. Výzva „European Excellence Initiative“, která byla vyhlášena pilotně v roce 2021, má za cíl napomoci posílit celkový ekosystém, ve kterém vysoké školy působí. V projektech se tak vítá zapojení širokého spektra dalších relevantních aktérů od institucí neuniverzitního výzkumného typu, aplikační sféry až po občanské společnosti.³⁸ Schéma je jedním z prvních hmatatelných kroků v rámci

³⁴ Země s nízkou účastí v 7. rámcovém programu a v programu Horizont 2020. Ze zemí EU se jedná o 15 členských zemí: BG, HR, CY, CZ, EE, EL, HU, LT, LV, MT, PL, PT, RO, SK, SI.

³⁵ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ec662cff-031c-11ed-acce-01aa75ed71a1/language-en> (str. 127)

³⁶ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ec662cff-031c-11ed-acce-01aa75ed71a1/language-en> (str. 74)

³⁷ Z ČR jsou do některého z podpořených partnerství zapojené čtyři vysoké školy: Univerzita Karlova, Masarykova univerzita, Univerzita Palackého v Olomouci a České vysoké učení technické v Praze.

³⁸ Z ČR ve výzvě v roli koordinátora uspěla Česká zemědělská univerzita v Praze. Další tři české subjekty jsou partnery v úspěšných projektech (České vysoké učení technické v Praze, Mendelova univerzita v Brně a Univerzita Tomáši Bati ve Zlíně).

synergického propojování dvou strategických konceptů EU – Evropského výzkumného prostoru (ERA) a Evropského vzdělávacího prostoru (EEA).

3.3.3 Nástroje „Widening“

Řada českých výzkumných organizací úspěšně využila možností a nástrojů, které nabízel RP Horizont 2020 v oblasti šíření excelence a rozšiřování účasti. Cílem této části RP je snižování přetrvávajících rozdílů ve výkonnosti výzkumu a inovací v Evropě prostřednictvím sdílení znalostí a odborných poznatků napříč EU. Čtyři hlavní nástroje známé již z Horizontu 2020 (TEAMING, TWINNING, ERA Chairs a program COST) jsou v Horizontu Evropa doplněny o nové aktivity a služby, které jsou financovány z části „Rozšiřování účasti a šíření excelence“. Nástroje tzv. Widening slouží k většímu otevření evropských sítí výzkumu a inovací a přispívají ke zkvalitnění kapacit v oblasti řízení VaVal v zemích způsobilých ucházet se o granty pro rozšiřování účasti. Způsobilými zeměmi je 13 tzv. nových členských států EU a Portugalsko a Řecko, 9 nejbližších regionů EU a vybrané třetí země přidružené k Horizontu Evropa. Cílem nastavených opatření je mj. zvrátit trend uzavřených forem/klubů spolupráce, které mohou vyloučit velký počet slibných institucí a jednotlivců, včetně nováčků.

Hlavními nástroji tzv. Widening jsou:

Teaming: cílem je vytvořit nová nebo modernizovat stávající centra excelence ve způsobilých zemích a stavět na partnerstvích mezi předními vědeckými institucemi a partnerskými institucemi ve způsobilých zemích,

Twinning: výrazně posílí vysoké školy nebo výzkumné instituce ze způsobilých zemí ve vybraném oboru prostřednictvím propojení s předními výzkumnými institucemi v jiných členských státech nebo zemích přidružených k Horizontu Evropa,

ERA Chairs: nástroj napomůže vysokým školám nebo výzkumným institucím ze způsobilých zemí přilákat a udržet si vysoce kvalitní lidské zdroje pod vedením vynikajícího výzkumného pracovníka s manažerskými dovednostmi a provést trvalé strukturální změny pro dosažení excelence,

COST: program evropské spolupráce v oblasti vědy a techniky, zahrnuje opatření pro začlenění způsobilých zemí a podmínky pro navazování vědeckých kontaktů, budování kapacit a kariérní rozvoj mladých i zkušených výzkumných pracovníků z těchto zemí; na uvedená opatření bude věnováno 80 % celkového rozpočtu programu COST,

Hop On: umožňuje přizvání jednoho partnera z tzv. Widening země ke konsorciu projektu typu výzkumná a inovační akce (RIA), které ve výzvách klastrů Pilíře 2 či nástroje EIC Pathfinder uspělo, má podepsanou grantovou dohodu a nemá dosud žádného partnera z tzv. Widening země,

Iniciativa pro evropskou excelenci na vysokoškolských institucích: napomůže budování kapacit pro posílení sítí vysokých škol a spolupráci s okolními ekosystémy,

Huby excellence: přispějí k propojení inovačních ekosystémů tzv. Widening zemí a vytvoření užší vazby mezi akademickou obcí, podnikatelskou sférou, veřejnými orgány a společností,

ERA Fellowships: podporují individuální granty pro postdoktorandy realizované v tzv. Widening zemích, žádosti se podávají do výzev MSCA Postdoctoral Fellowships,

ERA Talents: posílení mezisektorové spolupráce mezi akademickým a neakademickým sektorem a přilákání talentů do tzv. Widening zemí (nástroj v přípravě).

3.4 Závěr

Dostatečná motivace výzkumných subjektů i samotných výzkumníků k zapojení do mezinárodní spolupráce je základním předpokladem pro zvýšení účasti ČR v Horizontu Evropa. Posouzení systémů hodnocení podle Metodiky 17+ ukazuje, že rozsah a kvalita mezinárodní spolupráce a internacionalizace sice patří mezi hodnocená kritéria jak v případě hodnocení vysokých škol, tak i

v hodnocení výzkumně orientovaných pracovišť AV ČR a jednotlivých vědeckých týmů, ale význam mezinárodní spolupráce v souboru hodnocených kritérií je velmi omezený.

Hodnocení obou typů institucí klade dominantně důraz na posuzování kvality a společenské relevance výsledků VaVal, k čemuž internacionalizace výzkumných aktivit bezesporu přispívá (viz také závěry analýzy v kap. 2). V souhrnném hodnocení vysokých škol má dominantní vliv hodnocení v M1 a M2, tedy hodnocení výsledků VaVal. Mezinárodní spolupráce je zohledněna primárně v M4, i zde je však hodnocení mezinárodní spolupráce a internacionalizace výzkumu spíše marginální. V případě hodnocení výzkumně orientovaných pracovišť AV ČR nepatří mezinárodní spolupráce a internacionalizace mezi hlavní hodnocená kritéria. Malý důraz na hodnocení rozsahu a kvality mezinárodní spolupráce v systémech hodnocení vysokých škol i výzkumně orientovaných pracovišť AV ČR tak nevytváří jasný impuls pro větší otevřenost a internacionalizaci prostředí v těchto výzkumných organizacích, které tvoří dominantní část systému veřejného výzkumného sektoru v ČR.

Z dotazníkového šetření provedeného mezi výzkumnými organizacemi vyplynulo, že nejvýznamnějším motivem pro účast v RP je získání finančních prostředků na VaVal. Velký význam má i rozvoj stávajících aktivit VaVal, rozšiřování stávající spolupráce se zahraničními partnery či navázání spolupráce s novými partnery. Ve většině institucí je také již vytvořen interní systém, který výzkumné pracovníky motivuje k zapojení do mezinárodní spolupráce ve VaVal. Kromě finanční odměny za účast v mezinárodním projektu je v některých institucích podání mezinárodního projektu zohledněno v hodnocení výzkumných pracovníků.

Na druhou stranu se ukázalo, že pouze necelá třetina dotazovaných institucí má oblast mezinárodní spolupráce zařazenou do samostatného strategického dokumentu. Některé instituce mají problematiku mezinárodního VaVal zapracovánu v jiných strategicko-koncepčních dokumentech. V necelé polovině institucí není strategie mezinárodní výzkumné spolupráce zatím formalizována.

Pouze necelá pětina institucí má vytvořeno samostatné oddělení pro administraci mezinárodní výzkumné spolupráce, na dvou pětinách institucí je pro tyto činnosti alespoň vytvořena samostatná pozice. Z šetření zároveň vyplynulo, že vytvoření tohoto administrativního zázemí může mít významný vliv na účast v mezinárodních projektech, neboť se ukázalo, že přibližně ve třech čtvrtinách institucí jsou překážkou pro zapojení do mezinárodní výzkumné spolupráce nedostatečné časové kapacity výzkumných pracovníků nebo jejich malé předcházející zkušenosti s realizací mezinárodních projektů.

Výzvou, před kterou ČR stojí, je také jak posílit svoji atraktivitu v evropském/světovém měřítku, ale i hledat cesty, jak motivovat své vědecké pracovníky k vědeckým pobytům v zahraničí, které obohatí jejich profesní životopis a otevrou dveře k dalším úspěchům v prestižních mezinárodních grantových soutěžích. Zároveň je nezbytné dbát na to, aby ti, kteří se rozhodnou načerpat zkušenosti v jiné zemi, měli zájem o návrat zpět do ČR.

Příležitostí pro zlepšení integrace zdejších výzkumných organizací do Evropského výzkumného prostoru je také využití nástrojů Horizontu Evropa v oblasti tzv. Widening, které slouží ke zkvalitnění vlastních výzkumných kapacit a k vyššímu zapojení do projektů Horizontu Evropa a plnějšímu využití evropského talentového potenciálu.

4 Spolupráce v rámci evropských partnerství, evropských platforem a rad

Evropská partnerství jsou klíčovým nástrojem realizace Horizontu Evropa a významně přispívají k dosažení politických priorit EU. Tím, že evropská partnerství spojují partnery ze soukromé a veřejné scény, pomáhají přispívají ke snížení roztříštěnosti výzkumného a inovačního prostředí v EU a koncentraci kapacit VaVal. Evropská partnerství představují významnou složku implementace aktivit především v průmyslovém pilíři RP. V Horizontu Evropa dosahuje finanční alokace pro evropská partnerství přibližně 25 % z celkového rozpočtu 95,5 mld. eur, přičemž v samotném pilíři Global Challenges and European Industrial Competitiveness je v rámci 6 klastrů pro evropská partnerství vyčleněno přibližně 23,9 mld. eur, tj. téměř 38 % rozpočtu tohoto průmyslového pilíře. Dalších 31,4 mld. € pak tvoří závazky spolufinancování těchto partnerství členskými zeměmi (9 mld. eur) a průmyslovými partnery (22,4 mld. eur). V této kapitole jsou popsány jednotlivé typy evropských partnerství RP a zdůrazněn význam intenzivnějšího zapojení ČR do těchto partnerství pro rozvoj mezinárodní spolupráce v klíčových segmentech a tématech evropského výzkumu a inovací.

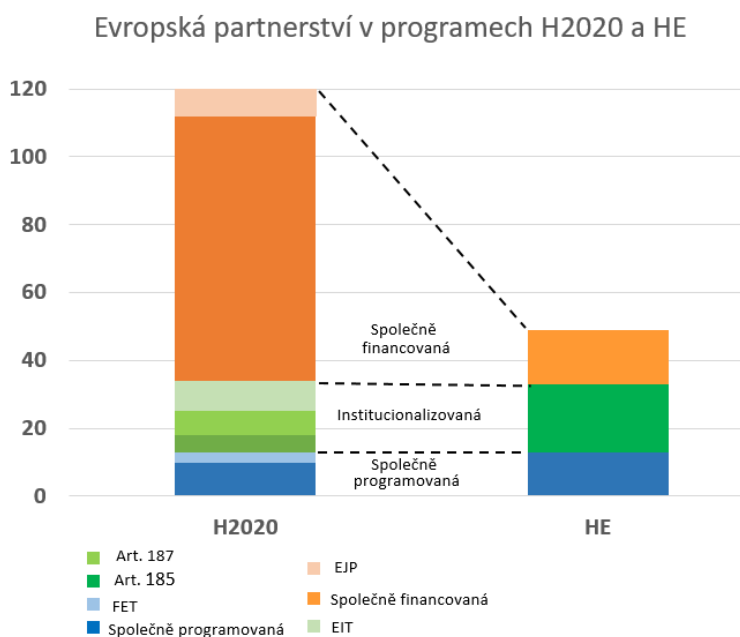
4.1 Typy evropských partnerství

Evropská komise se na přechodu od Horizontu 2020 k Horizontu Evropa snažila racionalizovat dřívější portfolio partnerství (7 typů a téměř 120 partnerství) na současné 3 typy a celkový počet 49 partnerství (obr. 1). V RP jsou tak nyní podporovány následující tři typy partnerství:

- společně programovaná (co-programmed) partnerství,
- institucionalizovaná (institutionalised) partnerství a
- společně financovaná (co-funded) partnerství.

I přes deklarovanou snahu Evropské komise o sjednocení forem implementace partnerství zůstávají mezi jednotlivými partnerstvími značné rozdíly, což je nutné zohlednit při realizaci opatření pro zlepšení účasti ČR v RP.

Obr. 1

Zdroj: European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, Performance of European Partnerships : Biennial Monitoring Report (BMR) 2022 on partnerships in Horizon Europe, Publications Office of the European Union, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/144363>.

Konkrétní evropská partnerství v jednotlivých klastrech průmyslového pilíře RP znázorňuje obr. 2. V uvedeném schématu nalezneme dále ještě partnerství Evropského inovačního a technologického institutu (European Institute of Innovation and Technology, EIT) spadající s partnerstvím Innovative SMEs do Pilíře III (Innovative Europe) a průřezové partnerství European Open Science Cloud (EOSC).

Obr. 2

PILLAR II - Global challenges & European industrial competitiveness				PILLAR III - Innovative Europe	
Cluster 1: Health	Cluster 4: Digital, industry and space	Cluster 5: Climate, energy and mobility	Cluster 6: Food, bioeconomy, natural resources, agriculture and environment	EIT: The European Institute of Innovation and Technology	European innovation ecosystems
Innovative Health Initiative	Key Digital Technologies	Clean Hydrogen	Circular Bio-based Europe	EIT InnoEnergy	Innovative SMEs
Global Health EDCTP3	Smart Networks and Services	Clean Aviation	Biodiversa+	Climate-KIC	
Transformation of Health Care Systems	High Performance Computing	Single European Sky ATM Research 3	Blue Economy	EIT Digital	
Risk Assessment of Chemicals	European Metrology (Art. 185)	Europe's Rail	Water4All	EIT Food	
ERA for Health	AI-Data-Robotics	Connected, Cooperative and Automated Mobility	Animal Health and Welfare	EIT Health	
Rare Diseases	Photonics	Batteries	Accelerating Farming Systems Transitions	EIT Raw materials	
One-Health Antimicrobial Resistance	Made in Europe	Zero-emission Waterborne Transport	Agriculture of data	EIT Manufacturing	
Personalised Medicine	Clean Steel – Low-Carbon Steelmaking	Zero-emission Road Transport	Safe and Sustainable Food Systems	EIT Urban Mobility	
Pandemic Preparedness	Processes4Planet	Built4People		Cultural and Creative Sectors and Industries	
	Globally Competitive Space Systems	Clean Energy Transition			
		Driving Urban Transitions			
				CROSS-PILLARS II and III	
				European Open Science Cloud	

- Institutionalised partnerships (Art 185/7, EIT KICs)
- Co-programmed
- Co-funded
- Not covered in the BMR 2022 due to a later start date

Zdroj: European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, Performance of European Partnerships : Biennial Monitoring Report (BMR) 2022 on partnerships in Horizon Europe, Publications Office of the European Union, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/144363>.

4.2 Společně programovaná partnerství

Tento typ partnerství má nejjednodušší formu implementace, protože výzvy všech společně programovaných partnerství jsou součástí výzev RP. Ve velké míře zde panuje transparentní kontinuita z předchozího období. V dřívějším období byl tento typ partnerství označován jako smluvní partnerství veřejného a soukromého sektoru (Contractual Public-Private Partnerships, cPPP). Motivací vzniku partnerství tohoto typu byla snaha Evropské komise o posílení spolupráce mezi výzkumným a průmyslovým sektorem a posouváním aktivit projektů blíže k inovativnímu tržnímu uplatnění jejich výsledků, charakterizované vyššími hodnotami tzv. technologické zralosti (Technology Readiness Level, TRL). Silnější zapojení průmyslových partnerů do projektů má i rovinu finanční. Zatímco u aktivit blíže výzkumu, tzv. Research and Innovation Actions (RIA), jsou uznatelné náklady veřejným i soukromým subjektům účastnících se projektů hrazeny až do výše 100 %, u tzv. Innovation Actions (IA) s aktivitami blíže k tržnímu uplatnění jsou uznatelné náklady soukromým subjektům hrazeny do výše 70 %. V novém programovém období se u vybraných témat implementovaných v rámci společně financovaných partnerství snižuje míra podpory na 60 %. Zbývajících 30 %, resp. 40 % lze chápat jako příspěvek průmyslových partnerů k naplňování průmyslových strategií Evropské komise, představovaný např. poskytováním vývojových a výrobních kapacit v pilotních a demonstračních aktivitách projektů. Evropská komise se zároveň snažila k účasti přitáhnout i malé a střední podniky mj. tím, že počet tohoto typu partnerů a výše jejich podílu na rozpočtu projektů byly jedním z dílčích kritérií hodnocení projektových návrhů.

Partnerem Evropské komise v přípravě strategií programů a návrhů konkrétních témat do výzev jsou průmyslové asociace a platformy, které s Evropskou komisí spolupracují v rámci Partnership Boards. Tyto asociace a platformy sdružují obvykle 100–200 významných evropských hráčů z průmyslu, ale i výzkumu. Přehled současných partnerství, jejich návaznost na partnerství z období Horizontu 2020 a příslušné asociace a platformy zachycuje tabulka 1 níže:

Tabulka 1

Partnerství	Celkem mil. €	EU mil. €	Partneři mil. €	Oblast HE	Partnerská asociace	Počet členů	Počet CZ členů	Návaznost na partnerství v H2020
Artificial Intelligence, Data and Robotics	2 600	1 300	1 300	CI-4	ADRA	700+	13	Robotics Big Data
Made in Europe	1 800	900	900		EFFRA	199	1	Factories of the Future
Processes4Planet	2 600	1 300	1 300		A.SPIRE	186	1	SPIRE
Photonics	680	340	340		ETP Photonics21	3000+	n/a	Photonics
Clean Steel - Low Carbon Steelmaking	1 700	700	1 000		RFCS	n/a	n/a	nové
People-centric sustainable built environment (Built4People)	780	380	400	CI-5	ECTP	180	4	Energy-efficient Buildings (EeB)
Industrial Battery Value Chain (BATT4EU)	1 850	925	925		BEPA	150+	n/a	Battery 2030+
Towards zero-emission road transport (2ZERO)	1 515	615	900		EGVIAfor2Zero	103	1	European Green

								Vehicles Initiative
Connected and Automated Driving (CCAM)	1 000	500	500		CCAM Association	188	2	nové
Zero-emission waterborne transport (ZEWT)	3 830	530	3 300		Waterborne TP	102	5	nové
European Open Science Cloud (EOSC)	990	490	500	x-cut	EOSC	241	5	EOSC
Celkem	19 345	7 980	11 365					

Ukazuje se, že významní členové asociací a platforem mají v příslušných výzvách lepší výchozí pozice, protože jednak mají informace o budoucích tématech výzev k dispozici dříve než ostatní žadatelé, kteří se s nimi mohou seznámit až při publikování pracovních programů, jednak proto, že mohou již s předstihem vytvářet zárodky budoucích projektových konsorcií. To se potvrdilo např. v analýze výsledků výzev prvních tří let Horizontu 2020 v oblasti NMBP (Nanotechnologies, Advanced Materials, Biotechnologies and Advance Production), zaměřené konkrétně na partnerství Factories of the Future, Energy-efficient Buildings a SPIRE, která byla publikována v časopise ECHO (2/2017).³⁹ Ukázalo se, že úspěšná konsorcia měla ve svých řadách až v 80 % případů několik významných členů příslušných asociací, obvykle i v roli koordinátora.

Z tohoto vyplývá, že pro zlepšování účasti ve výzvách připravovaných společně programovanými partnerstvími lze jednoznačně doporučit navazování kontaktů s nejvýznamnějšími a zároveň nejúspěšnějšími členy příslušných asociací. K nim je možné získat ještě bližší přístup vstupem do těchto asociací a zapojením do jejich pracovních skupin, v nichž návrhy témat výzev vznikají. Je však třeba připomenout, že se jedná o časově i finančně náročnější aktivitu (členství v asociacích většinou vyžaduje placení členského příspěvku) a že zapojení českých subjektů do tohoto typu aktivit je, možná z právě uvedených důvodů, zatím velmi nízké. V tomto ohledu je samozřejmě výhodnější reprezentování zájmů českých subjektů prostřednictvím kolektivních uskupení (oborových klastrů, technologických, resp. inovačních platforem apod.) než jednotlivými subjekty. Nejvýznamnějšími evropskými hráči v příslušných asociacích jsou velké, víceoborové výzkumně-technologické organizace, které v ČR i dalších zemích EU-13 dosud ve větším měřítku nevznikly.

U výzev Horizontu Evropa spojených s tímto typem partnerství je třeba dále upozornit, že jejich témata velmi přesně a kvantitativně vymezují očekávané přínosy výzkumných aktivit projektů a využití jejich výsledků pro nové typy výrob a služeb (tzv. „top-down“ přístup) v souladu s obecnějšími strategiemi EU či OSN a příslušnými politickými dokumenty, např. European Green Deal, European Industrial Strategy či Sustainable Development Goals, na něž se popisy témat pracovních programů systematicky odkazují. Dále je třeba zmínit, že spektrum příležitostí ve výzvách Horizontu Evropa nepokrývá všechny myslitelné obory, ale hlavně ty spojené s prioritami EU. Dalším neoddiskutovatelným hlediskem při tvorbě pracovních programů a výzev je i jejich snaha posunovat technologie směrem k tržnímu využití, charakterizované posunem již zmíněných TRL k vyšším hodnotám. Ještě výraznějšímu zapojování evropských průmyslových podniků do tohoto procesu potom má sloužit další typ tzv. institucionalizovaných partnerství (viz dále), v nichž jsou ještě více posíleny strategická rozhodovací role a kompetence průmyslových partnerů. Strategie těchto partnerství, promítající se do jejich výzev, navazují ve výše uvedeném smyslu na výzvy a jejich tematická zaměření Horizontu Evropa.

³⁹ Pracna, P., Kubátová, J. (2017). Role průmyslových asociací v Partnerstvích veřejného a soukromého sektoru v evropských rámcových programech. Echo č. 2/2017. Technologické centrum AV ČR.

4.3 Institucionalizovaná partnerství

Charakteristikou tohoto typu partnerství je volnější vztah vůči Evropské komisi po stránce programové i finanční. Institucionalizovaná partnerství jsou na Evropské komisi právně nezávislá a vytvářejí vlastní strategie a akční plány, které jsou základem výzev vyhlášených nezávisle na Evropské komisi. Finanční příspěvek na ně je ze strany Evropské komise zhruba poloviční, přičemž druhou polovinu představují příspěvky ze strany průmyslových partnerů do projektových konsorcií, většinou ve formě poskytnutí výrobních kapacit pro pilotní a demonstrační aktivity projektů (tzv. příspěvky in-kind). Výzkumné aktivity jsou v projektech ještě více určované významnými průmyslovými subjekty z řídicích struktur institucionalizovaných partnerství (Joint Undertakings, JU). Výzvy institucionalizovaných partnerství jsou obvykle vyhlášovány jednou ročně, přičemž pravidla účasti a způsob hodnocení jsou blízké RP. Přestože se Evropská komise snaží o jednodušší implementaci tohoto typu partnerství, mohou být implementační detaily u jednotlivých JU odlišné.

Určitá specifika můžeme najít u partnerství **EURAMET** a **SESAR**, která v předchozím programovém období měla jen partnery z národních institucí v oblasti metrologie, resp. řízení letového provozu. Nyní jsou však jejich výzvy přístupné i dalším žadatelům. Partnerství EURAMET, podobně jako dvě další partnerství označená v přehledové tabulce 2 hvězdičkou umožňuje, resp. vyžaduje i příspěvek ze strany zúčastněných zemí, většinou členských zemí EU (tzv. tripartitní partnerství). Mezi ně patří dále partnerství **EuroHPC**, které je zaměřené primárně na budování evropské sítě superpočítačových infrastruktur (vč. kvantových počítačů). U dalšího tripartitního partnerství **KDT**, které se zatím zaměřovalo výhradně na vyhlášení výzkumných a inovačních výzev, probíhají intenzivní jednání o jeho transformaci do nového partnerství **European Chips JU**, která by měla zajistit větší strategickou nezávislost EU ve výrobě špičkových elektronických součástek pro průmysl. Vedle výzkumného pilíře by v něm měl vzniknout i druhý investiční pilíř s výrazným navýšením rozpočtu i z rozpočtů dalších klastrů pilíře II RP. Specifikem JU jsou u většiny z nich tzv. States Representatives Groups (SRGs), jejichž členové jsou nominováni národními administrativami, podobně jako NCP pro RP. Jejich role slouží k přenosu informací z řídicích orgánů JU do členských zemí a případné připomínkování dokumentů JU. Tvorba strategií a pracovních programů je však v kompetenci řídicích orgánů JU.

Tabulka 2

Partnerství (Joint Undertaking)	Celkem mil. €	EU mil. €	Partneři mil. €	MS mil. €	Relevance ke klastru HE	Návaznost na partnerství v H2020
<u>EU-Africa Global Health (EDCTP3)</u>	1 639	800	839		CI-1	EDCPT
<u>Innovative Health Initiative (IHI)</u>	2 400	1 200	1 200			IMI
<u>High Performance Computing (EuroHPC)*</u>	7 060	3 080	900	3 080	CI-4	EuroHPC
<u>Key Digital Technologies (KDT) *</u>	6 100	1 800	2 500	1 800		ECSEL
<u>Smart Networks and Services (SNS)</u>	1 800	900	900			nové
<u>European Metrology (EURAMET) *</u>	687	300		387		EMPIR
<u>Europe's Rail</u>	1 200	600	600		CI-5	Shift2Rail
<u>Integrated Air Traffic Management (SESAR)</u>	1 600	600	1 000			SESAR
<u>Clean Aviation</u>	4 100	1 700	2 400			Clean Sky
<u>Clean Hydrogen</u>	2 000	1 000	1 000			Hydrogen and Fuel Cells

Circular Bio-based Europe (CBE)	2 000	1 000	1 000		CI-6	Bio-based Industries
Celkem	30 586	12 980	12 339	5 267		

4.4 Společně financovaná partnerství

Tento typ partnerství byl v období Horizontu 2020 nejpočetnější a zároveň implementačně nejrůznorodější. Jeho podstatou je sdružování prostředků na podporu VaVal od národních poskytovatelů sdružujících se pro tematické oblasti vybrané Evropskou komisí do programových konsorcií, která pravidelně vyhlašují své výzvy. Výhodou těchto výzev, hlavně z hlediska začínajících žadatelů o evropské projekty, jsou obecněji definovaná témata výzev a menší velikost projektových konsorcií. To jim umožňuje snadnější vytváření konsorcií, obvykle založených na již existujících kontaktech z bilaterální spolupráce. Dá se zároveň předpokládat, že takto praxí prověřené mezinárodní kontakty budou žadateli dále využívány v konsorciálních projektových návrzích do výzev Horizontu Evropa i výše uvedených partnerstvích.

ČR (grantové agentury a ministerstva) zajišťovala přístup do těchto výzev hlavně u vybraných iniciativ EJP (European Joint Programming), slabinou byl však přístup do partnerství typu ERA-NET Cofund, která tvořila většinu portfolia společně financovaných partnerství. Situace se systematicky začala zlepšovat zhruba od roku 2016 postupným vstupem TA ČR a MŠMT do projektových konsorcií celkem 10 ERA-NET Cofundů (viz přehled publikovaný v časopise ECHO 3-4/2020⁴⁰). Tato aktivita, která byla informačně podporována ze strany Technologického centra AV ČR – Národního informačního centra pro evropský výzkum, se ukázala jako velmi úspěšná jak z hlediska počtů českých žadatelů, tak i jejich úspěšnosti. Pokračování tohoto typu partnerství nebo vznik nových není však v Horizontu Evropa podporován a výzvy jsou vyhlašovány již jen ERA-NET Cofundy, jejichž činnost byla naplánována s přesahem do dalšího programového období (M-ERA, QuantERA, CHIST-ERA a ERA-MIN). Řada partnerství tohoto typu se v současné době transformuje do nového rámce v Horizontu Evropa (Water4All, Biodiversa+, Clean Energy Transition a Driving Urban Transition), do kterých budou mít žadatelé z ČR přístup díky implementaci TA ČR ve spolupráci s MPO, MD, MŽP a MŠMT. Zde je nutné připomenout, že toto je umožněno existencí příslušných programů a jejich tematického zaměření u zmíněných poskytovatelů podpory VaVal. Další partnerství v oblastech medicínského a zemědělského výzkumu, jejichž vznik je v současné době ve fázi vyjednávání s Evropskou komisí nebo se připravuje od roku 2024, zůstávají ze strany ČR zatím nepokryta.

Tabulka 3

Zkratka	Název / zaměření	Začátek	Konec	Poskytovatel podpory za ČR	Finanční alokace v ČR / mil. €	Návaznost na předcházející
Biodiversa+	Rescuing biodiversity to safeguard life on Earth	01.10.2021	30.09.2028	TA ČR (navázáno na program MŽP - Prostředí pro život)	4,4	BiodivClim BiodivRestore
Water4All	Water security for the planet	01.06.2022	31.05.2029	TA ČR (navázáno na program MŽP -	2,2	Aquatic Pollutants

⁴⁰ Pracna, P., Čejková, J., Zápařková, I. Možnosti pro české účastníky ve výzvách ERA-NET Cofund rámcového programu Horizont 2020 a česká účast v letech 2017-2020. Echo č. 3-4/2020. Technologické centrum AV ČR.

				Prostředí pro život)		
Clean Energy Transition (CETP)	Clean Energy Transition	01.05.2022	31.12.2028	TA ČR	6 (oblast energetiky) 2,2 (oblast ŽP)	EnerDigit
Driving Urban Transition (DUT)	Driving Urban Transition	01.01.2022	31.12.2028	TA ČR	6	nové
EnerDigit	ERA-Net Digitalisation of Energy Systems and Networks	01.12.2020	30.11.2025	TA ČR	1 (na další výzvu)	Positive Energy Districts (PED)
ERA-MIN3	Raw Materials for the Sustainable Development and the Circular Economy	01.12.2020	30.11.2025	TA ČR	0,8 (na další výzvu 2023)	ERA-MIN2
CHIST-ERA IV	European Coordinated Research on Long-term ICT and ICT-based Scientific and Technological Challenges	01.12.2019	30.11.2024	TA ČR	1,25 (na další výzvu 2022)	CHSIT-ERA III
M-ERA.NET3	ERA-NET for research and innovation on materials and battery technologies, supporting the European Green Deal	01.03.2021	28.02.2026	TA ČR	2 (na další výzvu 2022)	M-ERA.NET2
QuantERA II	ERA-NET Cofund in Quantum Technologies	2021/01	2025/12	TA ČR MŠMT	TA ČR: 1 + MŠMT : 1 (na další výzvu 2023)	QuantERA

4.5 Závěr

Evropská partnerství představují významný mechanismus pro zacílení podpory a koordinaci veřejných a soukromých investic do výzkumných a inovačních aktivit v prioritních tématech EU. Zapojení do těchto partnerství jednak posiluje pozici členských zemí a jednotlivých výzkumných a inovačních subjektů v Evropském výzkumném prostoru, jednak vytváří lepší výchozí pozici pro zapojení do konkrétních výzev vyhlášených v Horizontu Evropa.

ČR ve všech typech evropských partnerství – společně programovaných, institucionálních a společně financovaných – plně nevyužívá svůj potenciál pro aktivní zapojení. Přestože se situace v posledních letech především díky aktivnější roli MŠMT a TA ČR (dané personálním a rozpočtovým posílením výkonu agendy) v oblasti společně financovaných evropských partnerství postupně zlepšuje, integrace ČR do struktur evropských partnerství je stále nedostatečná. Významný prostor existuje například v zapojení průmyslových asociací, technologických platforem, klastrů a dalších oborových uskupení do společně programovaných evropských partnerství, která do značné míry ovlivňují směr a tematické zaměření podpory v průmyslovém pilíři Horizontu Evropa. Aktivní účast subjektů z ČR v těchto evropských partnerstvích zlepší výchozí pozici výzkumných organizací a podniků z ČR při včasné přípravě projektových záměrů a konsorcií.

5 Synergie evropských a národních nástrojů podpory

Synergie jako koncept by měly umožňovat lepší koordinaci mezi fondy financujícími projekty v oblasti VaVal tak, aby umožnily jejich realizaci, zlepšily jejich implementaci, zvýšily jejich velikost či dopad, případně dále rozvinuly vytvořené výsledky a přispěly k jejich praktické aplikaci. Synergické provázání podpory by mělo přinést vyšší efekt (popř. financování více projektů, podporu investic, rozpracování výsledků projektů) než oddělené financování bez této koordinace.

Potřeba a nutnost podpory synergií mezi různými finančními schémata je dána primárně snahou o efektivní využití omezených zdrojů a zvýšení tak jejich účinnosti. Podpora některých forem synergií tak může zefektivnit práci výzkumníků při podávání grantů, neboť jim v některých případech umožní financování žádostí z jiných zdrojů, ačkoliv v konkrétní výzvě došlo k vyčerpání alokace.

Tato kapitola je zaměřena na shrnutí hlavních typů synergií a zkušeností s jejich implementací v ČR. Důraz je kladen na aktuální vývoj v této oblasti a identifikaci příležitostí pro efektivní a komplementární využití různých finančních schémat na podporu výzkumných a inovačních aktivit v ČR.

5.1 Podpora synergií v oblasti VaVal

Synergie mohou být mezi různými zdroji podpory, primárně jsou jimi myšleny synergie mezi přímo řízenými nástroji EU (např. RP), nástroji se sdíleným řízením (např. operační programy), národními zdroji (např. programy TA ČR) a/nebo soukromými zdroji. Evropská komise zdůrazňuje hlavně **synergie mezi přímo řízenými nástroji a nástroji se sdíleným řízením**. V oblasti VaVal se jedná o synergie mezi Horizontem 2020 v programovém období 2014–2020 (resp. Horizontem Evropa v programovém období 2021–2027) a Operačním programem Výzkum, vývoj a vzdělávání (resp. Operačním programem Jan Amos Komenský) / Operačním programem Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (resp. Operačním programem Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost). Právě oblast VaVal a RP Horizont 2020 byl zvolen pro pilotní testování podpory synergií společně s fondy politiky soudržnosti EU (dále také „ESI fondy“).

Podpora synergií byla a stále častěji je opakovaná a zdůrazňovaná v politických prohlášeních, konkrétní implementace však zaostávala. Pro překonání této dichotomie Evropská komise vydala dokument, který měl synergie a možnosti jejich využití lépe přiblížit. Tento **tzv. Synergy Guide**⁴¹ byl vydán v roce 2014. Evropská komise se rovněž rozhodla pilotovat synergie na SME Instrumentu, kde projekty malých a středních podniků mohly získat tzv. **Pečeť excelence (Seal of Excellence)** v případě, že splnily kritéria hodnocení výzvy, ale vzhledem k omezeným zdrojům nemohly být financovány. Pečeť excelence měla daným projektům potvrdit jejich kvalitu a vhodnost k financování, byť z jiných zdrojů, a rovněž umožnit poskytovatelům alternativního financování neprovádět věcné hodnocení projektu, neboť již bylo provedeno, a zkrátit tak dobu nutnou k rozhodnutí o financování, a tím umožnit rychlý začátek realizace projektu.

Zároveň došlo k vytvoření pracovní skupiny **Seal of Excellence Community of Practice**, která je vedena zástupci Evropské komise z Generálního ředitelství pro výzkum a inovace (DG RTD) a Generálního ředitelství pro regionální a městskou politiku (DG REGIO) a složena ze zástupců poskytovatelů evropských států (národních či regionálních). Pracovní skupina diskutovala praktickou implementaci synergií nejprve s SME Instrumentem, postupně s dalšími nástroji (např. Teaming, Marie Skłodowska Curie Actions – Individual Fellowships) a identifikovala největší překážky a obtíže, kterým poskytovatelé z národních, regionálních či ESI fondů čelí.

Díky práci Community of Practice, kde jako jedna ze společných překážek byla všemi poskytovateli identifikována veřejná podpora, došlo ke spolupráci s Generálním ředitelstvím pro veřejnou soutěž

⁴¹ Plný název dokumentu je Enabling synergies between European Structural and Investment Funds, Horizon 2020 and other research, innovation and competitiveness-related Union programmes, Guidance for policy-makers and implementing bodies, dostupné https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/synergy/synergies_en.pdf.

(DG COMP) a proběhla diskuze k možnosti aktualizace **Obecného nařízení o blokových výjimkách (dále také „GBER“)**. Proběhly dvě veřejné konzultace (2019⁴² a 2020⁴³) a následně v srpnu 2021 došlo k novelizaci GBER. V nařízení došlo k přidání speciálních článků 25a, 25b, 25c a 25d, které jsou věnovány synergiím a slučitelnosti podpory synergických projektů.

Vzhledem ke zkušenostem, které byly získány v programovém období 2014–2020, k pokračující podpoře hledání synergií⁴⁴ a možnosti zlepšit a zefektivnit využívání dostupných finančních zdrojů, Evropská komise koncept synergií stále velmi podporuje.

Výchozí podporou ze strany Evropské komise je provázání legislativy v oblasti Horizontu Evropa a ESI fondů pro programové období 2021–2027. Relevantní články nařízení Horizontu Evropa⁴⁵ jsou čl. 2 odstavce 23; čl. 15 odstavce 2, 3, 4, 5 a 6; čl. 24 odstavce 4; čl. 48 odstavce 7 a čl. 50. Relevantní články tzv. obecného nařízení pro fondy EU⁴⁶ jsou čl. 2 odstavce 45; čl. 26; čl. 63 odstavce 9; čl. 71 odstavce 5; čl. 73 odstavce 4 a zdůvodnění body 19 a 61.

Fondy EU při přípravě na programové období 2021–2027 proto musely zvážit možnosti synergií s ostatními nástroji EU a národními dotačními tituly a tyto vazby jsou přílohou⁴⁷ české Dohody o partnerství na období 2021–2027, což je strategický dokument, v němž jsou souhrnně popsány základní cíle, charakteristiky a parametry využívání fondů EU pro dané programové období za daný stát⁴⁸.

Aktuálnost tématu byla potvrzena skutečností, že podporu synergií si zvolila ČR jako jedno z prioritních témat oblasti VaVal svého předsednictví v Radě EU, jehož se chopila dne 1. července 2022. MŠMT ihned po převzetí předsednické štafety uspořádalo **konferenci k synergiím ve financování výzkumu a inovací v Evropě**⁴⁹, kde byly diskutovány praktické aspekty implementace synergií. Závěry konference jsou představeny formou tzv. **Pražské deklarace o synergiích ve financování výzkumu a inovací v Evropě**⁵⁰, která vyzývá evropské zainteresované strany, aby pokračovaly v odstraňování bariér pro plné využití synergií, a která byla předložena členským státům EU k vyjádření jejich politické podpory.

⁴² https://ec.europa.eu/competition-policy/public-consultations/2019-gber_en#objective-of-the-consultation

⁴³ https://ec.europa.eu/competition-policy/public-consultations/2020-gber_en

⁴⁴ ESIF v programovém období 2014–2020 pracovaly s termíny synergie a komplementarita, fondy EU v programovém období 2021–2027 pracují s pojmem doplňkovost. RP Horizont 2020 a Horizont Evropa pracují s termínem synergie. Tento text pro zjednodušení stejně jako rámcový program používá pouze pojem synergie.

⁴⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/695 ze dne 28. dubna 2021, kterým se zavádí rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa a stanoví pravidla pro účast a šíření výsledků a zrušují nařízení (EU) č. 1290/2013 a (EU) č. 1291/2013.

⁴⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 ze dne 24. června 2021 o společných ustanoveních pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond plus, Fond soudržnosti, Fond pro spravedlivou transformaci a Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový, migrační a integrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky; označované také jako CPR (Common Provisions Regulation, Nařízení o společných ustanoveních)

⁴⁷ Přehled vymezení a doplňkovosti mezi fondy a ostatními nástroji EU, Příloha č. 1 Dohody o partnerství v programovém období 2021–2027, Ministerstvo pro místní rozvoj ([https://www.dotaceeu.cz/getattachment/Evropske-fondy-v-CR/KOHEZNI-POLITIKA-PO-ROCE-2020/Priprava-obdobi-2021-2027/s/Verejna-konzultace-k-prvnimu-navrhu-Dohody-o-partn/Priloha_1_Dohody_o_Partnerstvi_2021-2027_schvaleno_ek_kveten_2022-\(1\).pdf.aspx?lang=cs-CZ](https://www.dotaceeu.cz/getattachment/Evropske-fondy-v-CR/KOHEZNI-POLITIKA-PO-ROCE-2020/Priprava-obdobi-2021-2027/s/Verejna-konzultace-k-prvnimu-navrhu-Dohody-o-partn/Priloha_1_Dohody_o_Partnerstvi_2021-2027_schvaleno_ek_kveten_2022-(1).pdf.aspx?lang=cs-CZ))

⁴⁸ Bližší informace jsou dostupné na webových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj (<https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/priprava-obdobi-2021-2027/s>).

⁴⁹ The Conference on Synergies in the Research and Innovation Funding in Europe se uskutečnila 7. – 8. července 2022 v Praze, v Kongresovém centru. Bližší informace jsou dostupné na webových stránkách konference (<https://synergies2022.eu/>).

⁵⁰ Finální verze dostupná na webových stránkách konference: https://synergies2022.eu/wp-content/uploads/2022/07/Prague-Declaration-on-Synergies_FINAL.pdf.

Právě zmíněnou konferenci využili zástupci Evropské komise k představení nového dokumentu **Oznámení k synergiím mezi ERDF programy a Horizontem Evropa**⁵¹, jehož návrh byl zveřejněn těsně před zahájením konference. Finální zveřejnění proběhne na podzim 2022, nicméně Evropská komise žádné změny v návrhu dokumentu nepředpokládá. Dokument představuje dosavadní zkušenosti Evropské komise a poskytovatelů s implementací synergií, uvádí postupy, jak při implementaci pracovat a na jaké kroky a problematiky nezapomenout, a konkrétní příklady. Slabinou nového dokumentu je, že se soustředí výlučně na synergie Horizontu Evropa s ERDF programy⁵² a opomíjí možnosti financování z ESF⁵³ a především národních (či regionálních) zdrojů.

5.2 Typy synergií a zkušenosti ČR

Lze rozlišovat několik typů synergií⁵⁴. Zde jsou uvedeny typy synergií, tak jak jsou uvedené v nově vydaném návrhu Oznámení k synergiím mezi ERDF programy a Horizontem Evropa (viz výše). Vždy je však nutné mít na paměti, že Horizont Evropa a ERDF programy mají ze své podstaty jiné hlavní cíle a financování projektů z těchto zdrojů jim musí odpovídat.

ČR je v hledání možností uplatnění synergií od minulého programového období 2014–2020 velmi aktivní a využívá své zkušenosti i pro současné období 2021–2027. V ČR jsou hledány synergie s ESI fondy / fondy EU, s národními zdroji (i s regionálními zdroji⁵⁵). Zástupci některých českých poskytovatelů (např. z národních MŠMT, TA ČR, MMR) jsou členové pracovní skupiny Seal of Excellence Community of Practice a sdílí své zkušenosti i mezi sebou a dalšími českými institucemi v neformální pracovní skupině k synergiím. Neformální pracovní skupina rovněž již dvakrát uspořádala setkání s národními poskytovateli (tzv. Synergies open) s cílem informovat je o synergiích, aktuálním vývoji problematiky, zkušenostech poskytovatelů, kteří již synergie implementují, a navázat kontakty.

5.2.1 Pečeť excelence (Seal of Excellence)

Pečeť excelence je označením kvality, kterou uděluje Evropská komise žádostem o podporu, které byly podány do soutěžní výzvy evropského nástroje a zhodnoceny, že splnily minimální kvalitativní požadavky daného nástroje, ale které nemohly získat financování kvůli nedostatku alokace (rozpočtovým omezením). Pečeť excelence indikuje, že projekt by mohl být vhodným kandidátem na obdržení podpory z jiných evropských či národních zdrojů. Jedná se tedy o alternativní způsob financování, kdy finance nejsou získány od vypisovatele původní výzvy, ale v ideální případě od jiného (náhradního) poskytovatele.

Snahou je využít proběhnuvší hodnotící proces a jeho výsledky. Díky tomu může „náhradní“ poskytovatel nastavit jednodušší evaluační proces, případně některé jeho kroky vynechat. Žadatel naopak získá finance na realizaci původního projektu, byť je možné, že za mírně odlišných podmínek. Důležitou zásadou principu Pečetě excelence je jednoduchost, tj. minimální administrativní zátěž pro žadatele i národního poskytovatele podpory. V praxi se předpokládá, že žádost bude poskytovatelem přebrána ve formě, ve které byla podána do výzvy rámcového programu (bez dalšího hodnocení nebo nadměrných administrativních požadavků na žadatele) a financována na základě vyhodnocení mezinárodními experty z databáze Evropské komise. Nicméně ve skutečnosti podporu držitelů pečetě excelence na národní/regiónální úrovni komplikuje nekompatibilita požadavků na způsobilost

⁵¹ Draft Commission Notice on the synergies between ERDF programmes and Horizon Europe je dostupný na webových stránkách Evropské komise

(https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/strategy_on_research_and_innovation/documents/c_2022_4747_1_en_annex.pdf).

⁵² Programy financované z Evropského fondu pro regionální rozvoj

⁵³ Evropský sociální fond

⁵⁴ Jedná se o přehled a hlavní podmínky, detailní informace jsou uvedeny v daném dokumentu a legislativních nařízeních.

⁵⁵ Příkladem může být program SME Instrument Brno, který podporoval projekty firem se sídlem nebo pobočkou v Jihomoravském kraji, které získaly hodnocení v rozmezí 12,00-12,99 bodu. Program běžel mezi lety 2017-2020. Bližší informace na webových stránkách Jihomoravského inovačního centra (<https://www.iic.cz/sme-instrument-brno/>).

k financování z RP a např. ERDF. Evropská komise proto dlouhodobě usiluje o zjednodušení pravidel pro synergické využívání rozdílných nástrojů k podpoře výzkumu a inovací. V programovém období 2021-2027 klade na tuto oblast zvýšený důraz.

Tento typ synergie je (aspoň v současné době) zamýšlen primárně pro komponenty Horizontu Evropa, kde je pouze jeden žadatel, tzv. mono-beneficiary projekty. V současné době to jsou EIC⁵⁶ Accelerator, EIC Transition, Marie Skłodowska Curie Actions (dále taky MSCA), ERC⁵⁷ Proof of Concept, Teaming⁵⁸.

V ČR je tento instrument, s nímž má zkušenosti především MŠMT a TA ČR, využíván více způsoby. V některých případech jsou podpořeni pouze držitelé Pečetí excellence, v některých případech je použit princip jako takový, ale není přitom omezen pouze na držitele Pečetí excellence.

MŠMT tento princip využilo při financování projektů MSCA – Individual fellowships (IF), konkrétně evropské fellowships z tzv. no-money listu. Projekty musely dosáhnout tzv. threshold, tj. při kvalitativním hodnocení získat min. 70 % bodů. Tyto projekty byly financovány z OP VVV, kde na jejich podporu byly vyhlášeny 4 výzvy. Ačkoliv Evropská komise uděluje Pečeť excellence v případě MSCA-IF až od zisku alespoň 85 % bodů, MŠMT prostřednictvím OP VVV umožnilo i realizaci projektů, které překonaly hranici 70 % bodů, tedy hraniční práh pro financovatelnost MSCA-IF projektů z evropských zdrojů. MŠMT v podpoře projektů MSCA⁵⁹ v OP JAK plánuje pokračovat a rozšířit ji o tzv. Global fellowships kombinující výjezdovou fázi ve třetích neasociovaných zemích s návratovou fází na některou z českých výzkumných organizací. Výzva MSCA Fellowships CZ byla vyhlášena v srpnu 2022. MŠMT z OP JAK nově plánovalo podpořit také projekty s Pečetí excellence z výzev MSCA-COFUND. V první výzvě Horizontu Evropa však žádný český projekt Pečeť excellence nezískal, tak výzva OP JAK nebyla v roce 2022 vyhlášena.

MŠMT má rovněž program ERC CZ (2012–2026), který podporuje projekty, které byly předloženy do některé z výzev ERC a které postoupily v rámci mezinárodního peer review hodnocení do druhého kola, avšak podporu z Horizontu 2020 / Horizontu Evropa nezískaly. Projekty s hodnocením A jsou podpořeny v plném rozsahu z hlediska délky trvání i finanční alokace jako projekty podané do Horizontu 2020 / Horizontu Evropa. Projekty s hodnocením B jsou podpořeny po dobu max. 2 let. V obou případech jsou projekty povinny do 2 let od zahájení realizace projektu podat návrh projektu do ERC v Horizontu 2020 / Horizontu Evropa. Program tak funguje na principu podpory Pečetě excellence, ačkoliv v samotném znění programu tento pojem není použit. Je to z toho důvodu, že znění programu bylo schváleno ještě před zavedením tohoto pojmu ze strany Evropské komise. Zároveň Evropská komise uděluje Pečeť excellence pouze projektům z výzvy ERC Proof-of-Concept, v ostatních částech nikoliv.

Naopak přesné převzetí a podpoření pouze projektů, které byly držiteli Pečetě excellence, realizovala TA ČR s nástrojem SME Instrument Phase 1. Veřejné soutěže začaly být vyhlášované v roce 2017 z programu GAMA (celkem 5 veřejných soutěží), následně z programu GAMA 2 (1 veřejná soutěž), v obou případech z podprogramu 2. Poté Evropská komise začala pilotovat nástroje EIC Pathfinder a Accelerator a výzvy SME Instrumentu nebyly vyhlášované. Vzhledem ke vzniklému vakuu TA ČR společně s dalšími poskytovateli z jiných zemí připravili národní programy a výzvy kopírující podmínky SME Instrumentu Phase 1⁶⁰. Tímto způsobem TA ČR vyhlásila 2 výzvy z programu GAMA 2.

⁵⁶ European Innovation Council

⁵⁷ European Research Centre

⁵⁸ Ač Evropská komise považuje Teaming za mono-beneficiary komponentu, tak projekt vždy musí být složen z žadatele a min. jednoho partnera.

⁵⁹ Konkrétně se bude jednat o podporu MSCA Postdoctoral Fellowships z Horizontu Evropa. MSCA Individual Fellowships byly nástrojem Horizontu 2020. Oba nástroje rozlišují evropské fellowships a globální fellowships.

⁶⁰ Schéma bylo vytvořeno z mezinárodního CSA projektu GO – SME financovaného z Horizontu 2020 (reg. č. 101034176) a bylo koordinovaně vyhlášeno v 12 zemích.

Výzvy navazujícího nástroje EIC Accelerator, respektive projektů, které získají Pečeť excelence, plánuje TA ČR podpořit z prostředků Národního plánu obnovy (NPO), předpokládá se, že první výzva tohoto zaměření bude vyhlášena ještě v roce 2022.

Problematickým aspektem podpory projektů v EIC Acceleratoru je to, že žadatelé mohou kromě grantového financování využívat i podporu formou investice (buď v kombinaci s grantem, nebo samostatně). Zatímco s grantovým financováním nepodpořených projektů EIC Acceleratoru, které získaly Pečeť excelence, má TA ČR zkušenosti, pro investiční financování není v ČR zatím vytvořen podpůrný systém. Tento fakt může snižovat motivační charakter podpory na principu Pečetě excelence, neboť podniky mohou dosáhnout pouze na grantovou část financování. Jelikož s tímto problémem se potýkají také další členské státy, je účelné vzájemně koordinovat postup s dalšími evropskými poskytovateli. Taková spolupráce v současnosti probíhá v rámci Community of Practice pro Seal of Excellence, do které je ČR zapojena.

5.2.2 Transfery

Transfer z ERDF do Horizontu Evropa je novinkou pro programové období 2021–2027. Transfer lze udělat pouze pro budoucí projekty a budoucí výzvy Horizontu Evropa (v následujícím kalendářním roce) a musí se tak plánovat dostatečně dopředu. Peníze budou použity na instrumenty, na kterých se shodne řídicí orgán daného operačního programu a Evropská komise a ze kterých bude mít užitek dané území (konkrétní členský stát, případně jeho část), což ospravedlňuje použití prostředků z ERDF. Transfery je možné použít na podporu excelentních žádostí z daného členského státu (či regionu), které byly podány do Horizontu Evropa, ale kvůli omezenému rozpočtu nemohly být financovány. Transferované prostředky je v ideálním případě vhodné použít na takové instrumenty Horizontu Evropa, které jsou podané jedním žadatelem (tzv. mono-beneficiary projekty) a kde je velký převis žádostí nad dostupnou alokací, a takové žádosti zaměřené na vědecké oblasti, které jsou identifikované národní či regionální RIS3 strategií, což ale není povinností.

Členský stát může žádat o transfer až 5 % celkové alokace ERDF. Limit se nevztahuje na konkrétní operační program či na konkrétní kategorii regionů. Teoreticky tak může jeden operační program požádat o transfer svých ERDF prostředků ve vyšší výši než 5 % ERDF alokace daného operačního programu, pokud navrhovaný objem financí nepřesáhne 5 % celkové alokace ERDF daného státu.

Členský stát má indikovat při přípravě dohody o partnerství, zda bude transfer financí chtít použít. Pokud to v tomto dokumentu není uvedeno, stále může požádat Evropskou komisi o transfer financí později. To je podmíněno vysvětlením, schválením Monitorovacího výboru daného operačního programu a rovněž schválením Evropskou komisí. Při podání „žádosti o transfer“⁶¹ řídicí orgán předkládá rovněž finanční plán k transferu financí. Jedná se o odhad potřebných prostředků pro jejich budoucí využití v Horizontu Evropa. Při jejich odhadu může řídicí orgán využít pomoc Evropské komise, aby byla výše stanovena na základě minulé úspěšnosti žadatelů členského státu v daném instrumentu.

V případě, že nedojde k využití všech převedených financí, může členský stát požádat o navrácení nevyužitých prostředků (tzv. transfer back). Prostředky nemusí být navráceny do stejného operačního programu. I tato část podléhá jednání s Evropskou komisí a jejímu schválení.

Všechny kroky podléhají konkrétním časovým lhůtám a vyžadují spolupráci řídicího orgánu s Evropskou komisí a pečlivé plánování ze strany řídicího orgánu.

Předpokládané výhody oproti Pečeti excelence jsou, že je daný projekt realizovaný v Horizontu Evropa, s čímž se pojí veškerá jeho pravidla a prestiž. Z pohledu žadatele by s tímto způsobem financování neměly být spojeny žádné další kroky. Obecně by také mělo dojít ke snížení administrativní zátěže poskytovatele (řídicího orgánu), neboť nebude muset vyhlášovat výzvu pro projekty s Pečetí excelence, kontrolovat projekty a řešit jejich plnou realizaci.

⁶¹ Jedná se o zjednodušení, ve skutečnosti řídicí orgán žádá o dodatek k danému programu.

Negativa využití tohoto typu synergie je dosavadní neznalost tohoto nástroje. Pro členský stát je důležité, že převedené finance se nezapočítávají do tematické koncentrace a snižují základ pro výpočet alokace na administrativní zajištění implementace operačního programu. Od řídicího orgánu rovněž tento způsob vyžaduje dostatečně včasné plánování podobné intervence. Na rozdíl od Pečetě excellence nelze tento způsob využít pro financování z národních prostředků.

Evropská komise předpokládá, že tento nový typ synergie podrobí analýze pro případnou úpravu při střednědobém hodnocení Horizontu Evropa.

ČR ve schválené Dohodě o partnerství v programovém období 2021–2027 neidentifikovala, že by převod do nástrojů pod přímým nebo nepřímým řízením chtěla využít⁶².

5.2.3 Kumulativní financování

Kumulativní financování znamená, že operace/projekt získal podporu z více než jednoho fondu, programu či instrumentu na tentýž výdaj. Aby mohlo být kumulativní financování uplatněno, je nutná dohoda mezi všemi zúčastněnými stranami, tj. řídicím orgánem operačního programu a Evropskou komisí či její implementační agenturou, která zajišťuje realizaci přímo řízeného programu.

Kumulativní financování je vhodné pro nástroje, které vyžadují národní příspěvek či mají nízkou míru financování. Synergické projekty mohou být financovány až do výše 100 %, ale pouze za předpokladu souladu s pravidly veřejné podpory, které se na financování z ERDF na rozdíl od Horizontu Evropa, vztahují.

Financování probíhá na základě koordinovaných výzev obou financujících institucí. V případě, že žadatel uspěje v obou výzvách, získá následně 2 rozhodnutí o poskytnutí dotace. Aby se zabránilo financování více než 100 % na výdaje, při implementaci příjemce předkládá výdaje nejprve řídicímu orgánu ERDF, následně Evropské komise, zároveň mezitím probíhá komunikace mezi řídicím orgánem a Evropskou komisí (resp. její implementující agenturou).

ČR má zkušenost s kumulativním financováním podporou ERA-NET Cofundů, jež podporuje TA ČR (v aplikovaném výzkumu) od roku 2017. Tento mechanismus umožňuje poskytovatelům z různých států zapojených do dané cofundové výzvy vyhlášovat společné mezinárodní výzvy na dohodnuté téma. Projekty jsou podávány konsorcii tvořenými mezinárodními partnery, přičemž poskytovatel financuje své národní úspěšné uchazeče ve výzvě na základě výběru projektů na mezinárodní úrovni. Evropská komise finančně přispívá na realizaci ERA-NET Cofundů z Horizontu 2020 (tzv. top-up příspěvkem). TA ČR toto realizuje pomocí příslušných národních programů. Koncept ERA-NET Cofundů se s Horizontem Evropa a vznikem evropských partnerství transformoval právě do evropských partnerství. TA ČR dohromady vyhlásila 23 výzev s tímto zaměřením.

Ze strany MŠMT byla podpora výzkumných subjektů prostřednictvím jejich zapojení do ERA-NET Cofund zahájena v roce 2016, kdy ČR přistoupila k programu QuantERA podporující výzkum v oblasti kvantových technologií. Kromě klasického schématu ERA-NET Cofund podporuje MŠMT i koordinaci národních a evropských finančních zdrojů a aktivit v rámci European Joint Programme (EJP) Cofund. Oproti ERA-NET Cofund se EJP Cofund nezaměřuje pouze na spolufinancování společné výzvy, ale i na spolufinancování společných programových aktivit. Shodně v obou dvou schématech získávají národní účastníci přímou podporu formou financování ze strany MŠMT; výzkumné subjekty se však mohou do ERA-NET Cofund i EJP Cofund zapojovat i samy z pozice tzv. programového manažera pod dohledem řídicího orgánu národního programu. V období do roku 2022 se subjekty z ČR s přímou či nepřímou podporou MŠMT zapojily do šesti programů EJP Cofund. Schéma ERA-NET Cofund je dále uplatňováno i v některých výzvách iniciativ společného programování (Joint Programming Initiatives, JPIS).

⁶² Kap. 4 Dohody o partnerství, dostupné https://dotaceeu.cz/getattachment/Evropske-fondy-v-CR/KOHEZNI-POLITIKA-PO-ROCE-2020/Priprava-obdobi-2021-2027/s/Verejna-konzultace-k-prvniku-navrhu-Dohody-o-partn/Dohoda_o_partnerstvi_2021-2027_schvaleno_Evropska_komise_kveten_2022.pdf.aspx?lang=cs-CZ

5.2.4 Evropská partnerství

Evropská partnerství jsou novým pojmem, který je uplatňován v Horizontu Evropa. Nicméně se nejedná o novinku, jedná se o snahu o sjednocení různých forem podpory známých z předešlých rámcových programů (ERA-NET Cofund, Společné programové iniciativy – JPIs, Společné technologické iniciativy – JTIs, atd.). Jak je uvedeno v předchozí kapitole 4, Horizont Evropa rozlišuje 3 typy partnerství: společně programovaná partnerství, institucionalizovaná partnerství a společně financovaná partnerství.

Možnost využít fondy EU (konkrétně Evropský fond pro regionální rozvoj, ERDF) k financování národního příspěvku je platná pouze pro spolufinancovaná a institucionalizovaná evropská partnerství. Spolufinancovaná evropská partnerství fungují na principu kumulativního financování popsaného výše.

Společně programovaná evropská partnerství neumožňují kombinované financování, pouze paralelní nebo postupné (sekvenční) financování. Ze zdrojů ERDF je možné spolufinancovat rovněž dodatečné aktivity těchto partnerství, pokud jsou takové identifikovány v Plánu dodatečných aktivit.

Zkušenosti ČR s podporou různých typů partnerství je blíže uvedena výše v kap. 4 tohoto dokumentu.

5.2.5 Kombinované financování (Teaming)

Teaming podporuje budování nových či modernizaci stávajících center excelence na bázi partnerství s renomovanými výzkumnými institucemi v zahraničí. Budování/modernizace centra excelence má probíhat na všech úrovních, nejen v rovině investiční. Teaming je jeden z nástrojů Horizontu Evropa, který vyžaduje komplementární financování z dalších (národních, regionálních, EU či soukromých) zdrojů. Na rozdíl od kumulativního financování je cílem financovat z dalších zdrojů (př. ERDF) jiné výdaje (aktivity – např. velké infrastrukturní výdaje), než které jsou financovány z Horizontu Evropa.

V případě Teamingu žádost do Horizontu Evropa musí obsahovat jasný popis komplementárního projektu, neboť i tato část podléhá hodnoticímu procesu v Horizontu Evropa (na rozdíl od programového období 2014–2020). I v tomto případě žadatel předkládá žádost do dvou výzev, a pokud uspěje, získá následně 2 rozhodnutí o poskytnutí dotace. Řídící orgán, který financuje komplementární projekt ze zdrojů ERDF, může využít možnosti a využít kategorie, maximální částky a metody kalkulace způsobilých výdajů podle pravidel pro Horizont Evropa.

Největší výzvou kombinovaného financování u Teamingu je načasování obou schémat podpory. Vzhledem ke skutečnosti, že výzva je vypisována v Horizontu Evropa dle relevantního pracovního programu, tak odpovědnost za sladění časování je primárně na komplementárním zdroji prostředků (většinou národním, regionálním programu).

Nástroj Teaming byl ČR využíván již v Horizontu 2020. MŠMT nutné komplementární financování tohoto nástroje, bez kterého projekty nemohou být z evropské výzvy podpořeny, doplnila alokací v OP VVV. Alokace byla primárně určena k významné modernizaci stávajícího výzkumného centra. Z Horizontu 2020 byly výzvy (dvě na sebe navazující) vyhlášeny dvakrát. OP VVV rovněž vyhlásil 2 speciální výzvy. První výzva zahrnovala možnost podpořit i projekty, které by prokázaly svou kvalitu, ale nezbyla na ně dostatečná finanční alokace (princip Pečetě excelence), druhá výzva byla zaměřena pouze na podporu projektů, které uspějí a získají financování na celou realizaci projektu. Nástroj je zahrnut i do Horizontu Evropa, komplementární podpora českých projektů, které uspějí a získají financování, je opět plánována MŠMT ze stávajícího OP JAK. Výzva byla vyhlášena v květnu 2022.

Jako další příklad kombinovaného financování, se kterým má ČR zkušenosti, lze uvést financování projektů z mezinárodního programu COST a jeho českého protějšku (aktuálně podprogram INTER-COST v programu INTER-EXCELLENCE II, poskytovatel MŠMT). Tento podprogram podporuje výzkumné projekty, které přispívají k naplnění cílů jednotlivých akcí COST (nezbytnou podmínkou je účast v mezinárodním programu COST). Mezinárodní program financuje koordinaci a setkávání výzkumníků, český program financuje výzkumné aktivity.

5.2.6 Upstream a downstream synergie

O tzv. upstream/downstream synergiích se mluví, když evropská podpora (primárně pomocí Horizontu Evropa a ERDF) umožní koordinovanou a bezproblémovou podporu pro všechny kroky výzkumně-inovačního procesu od budování kapacit a základního výzkumu po komercializaci a zavádění inovativních řešení soukromými firmami.

Rozvoj tohoto typu synergií vyžaduje spolupráci mezi zainteresovanými stranami, především evropskými a národními autoritami při přípravě a realizaci podpory z Horizontu Evropa a ERDF.

Podpora z Horizontu Evropa má směřovat v rámci výzkumně-inovačního řetězce na fázi výzkumu a vývoje, tj. podporu vědecké excelence, misí, partnerství a mobility. Podpora z ERDF má tyto aktivity doplňovat v předcházejících a následujících fázích. Nejprve ve fázi přípravy podmínek, tj. vzniku kompetitivní vědecké základny, vytvoření infrastruktury a řídicích kapacit, podpořit interakci mezi inovačními aktéry a podpořit chytrou specializaci. Tyto podmínky mají umožnit férovou soutěž o prostředky Horizontu Evropa. Následující fáze, kde by opět měly převzít roli finance poskytnuté ERDF, se zaměřuje na využití a rozšíření výsledků vytvořených v projektech podpořených Horizontem Evropa. Tedy na analýzu vytvořených výsledků, jejich využití k rozpracování do produktů a služeb vhodný pro uvedení na trh, zapojení do relevantních hodnotových řetězců a tlak na rozvoj inovací v méně rozvinutých regionech.

Tyto typy synergií, ač nepojmenované, jsou hodně diskutované při přípravě relevantních operačních programů, jejich zaměření, cílů a hlavně budoucích aktivit. Tím, že tyto typy synergií jsou relativně obecné a především velmi široké, jejich implementace proto může nabývat různých podob a ani nemusí být jako synergická označena.

Podpoře upstream/downstream synergií se má věnovat i výzva Horizontu Evropa v oblasti Rozšiřování účasti a posilování ERA. Výzva je nyní v návrhu pracovního programu pro rok 2023 a měla by podporovat oba typy synergií.

Tento typ synergií je nejobecnějším a nejšířším z výše uvedených. Do upstream synergií, které mají připravovat podmínky pro férovou soutěž v RP, by se v ČR daly počítat aktivity zaměřené na rozvoj infrastrukturních podmínek (např. operační programy v období 2007–2013), rozvoj lidských zdrojů (např. skupina grantových projektů Podpora ERC žadatelů podporované GAČR, mobility schémata z národních zdrojů i ESI fondů), rozvoj institucionálního fungování (např. výzvy na podporu zisku HR Award z OP VVV, chystaná podpora implementace European Open Science Cloud z OP JAK) a rozvoj národního směřování (př. podpora řízení RIS3 strategie⁶³ z ESI fondů). I podpora projektů na principu Pečetě excelence (viz výše) by mohla být chápána jako forma upstream synergie, kdy možnost alternativního financování podporuje podávání žádostí do RP. Podobně se lze dívat i podporu ERA-NET Cofundů, jejichž prostřednictvím lze posílit účast českých firem a výzkumných organizací v mezinárodních VaVal aktivitách, a tedy jako na předstupeň výzev RP.⁶⁴

Podpora downstream synergií, kdy by mělo dojít k využití a rozpracování výsledků vytvořených v projektech RP, v ČR není dosud rozšířená. Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) v roce 2017 vyhlásilo výzvu z Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OP PIK) z programu Aplikace na podporu projektů, které navazují na program Clean Sky 2 z Horizontu 2020⁶⁵.

⁶³ Jedná se o Národní výzkumnou a inovační strategii pro inteligentní specializaci České republiky 2021-2027 (v aktuálním znění dostupná na webových stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu: <https://www.mpo.cz/assets/cz/podnikani/ris3-strategie/dokumenty/2022/1/RIS3-Strategie- A RIS3-Strategie .pdf>).

⁶⁴ Viz pohled TA ČR na ERA-NET Cofundů dostupný na jejich stránkách: https://www.tacr.cz/wp-content/uploads/documents/2021/07/27/1627386367_Koncept%20ERA-NET%20COFUND%C5%AE.pdf

⁶⁵ Bližší informace jsou dostupné na webu MPO <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/dotace-a-podpora-podnikani/programy-eu-na-podporu-msp/horizon/clean-sky-2--232905/>.

5.2.7 Mise

Mise jsou novým nástrojem RP Horizont Evropa, který má především přispět koordinovaným úsilím k naplnění cílů udržitelnosti. Prostřednictvím jasně formulovaných misí jsou řešeny naléhavé problémy, kterým evropská společnost a občané čelí. Základními charakteristikami misí jsou koordinovaný přístup, vytvoření kritického množství zdrojů a kapacit a zapojení konečných uživatelů a občanů do jejich formulace i do řešení. Ambice a dosah misí jdou nad rámec oblasti výzkumu a inovací. Mise mají vlastní pracovní program, přičemž pro první tři roky Horizontu Evropa se počítá s pilotním využitím maximálně 10 % ročního rozpočtu 2. pilíře pro výzvy specificky určené na mise. Bylo definováno 5 misí, jejichž konkrétní zaměření bylo Evropskou komisí intenzivně diskutováno s předními experty, relevantními stakeholdery i s občany. Každá z misí má jasně definované měřitelné cíle a očekávané dopady dosažitelné ve stanoveném časovém horizontu. S ohledem na zacílení misí se uplatní nejen výzkumné organizace a firemní sektor, ale také další typy účastníků – např. města, regiony, organizace občanské společnosti.

Oblasti misí Horizontu Evropa:

- Adaptace na klimatickou změnu včetně společenské transformace
- Obnova oceánů, moří, pobřežních a vnitrozemských vod
- Klimaticky neutrální a chytrá města
- Zdravá půda a potraviny
- Rakovina

Zapojení do výzev vyhlášených v rámci misí RP Horizont Evropa představuje pro zdejší pracoviště další příležitost pro mezinárodní spolupráci, která povede k uplatnění nalezených inovativních řešení v praxi. Pro dosažení ambiciózních cílů misí je žádoucí dobré nastavení synergií mezi politikami EU a využitím národních a regionálních zdrojů. Aktivnější zapojení do implementace evropských misí předpokládá propojení a koordinaci národních, regionálních a lokálních iniciativ přispívajících k naplnění jejich cílů.

V ČR se s konceptem misí počítá v implementaci Národní výzkumné a inovační strategie inteligentní specializace ČR (Národní RIS3), kde byla v roce 2022 zahájena příprava dvou pilotních misí Národní RIS3. První pilotní mise se zaměřuje na Zefektivnění materiállové, energetické a emisní náročnosti ekonomiky, druhá je věnována Posílení odolnosti společnosti vůči bezpečnostním hrozbám. V těchto oblastech by mělo docházet k zacílení a koordinaci podpory několika poskytovatelů (zejm. MŠMT, MPO, TA ČR a MV) na prioritní cíle reagující na stěžejní potřeby v tématech vymezených jednotlivými misemi.

Další prostor pro aplikaci konceptu misí existuje při přípravě nových Národních priorit orientovaného výzkumu, které by měly reagovat na významné potřeby české společnosti. V obou případech (mise Národní RIS3 i Národní priority orientovaného výzkumu) je účelné synergicky provázat cíle výzkumu s relevantními misemi Horizontu Evropa.

5.2.8 Proof of Concept

Program Horizont Evropa se zaměřuje na podniky realizující aktivity v oblasti VaVal. Specificky třetí pilíř RP podporuje vznik, rozvoj a komerční uplatnění tzv. *deep-tech* inovací založených na vědeckém objevu nebo přelomové technologii. Tento typ inovací je spojen s dlouhým a nejistým obdobím VaVal, zvýšeným rizikem a potřebou dlouhodobých investic v období před komercializací. V Evropě chybí dostatek venture kapitálu, který by byl takto rizikové firmy ochoten dlouhodobě a ve zvýšené míře financovat. I proto Evropa zaostává v počtu technologických “jednorozců” za svými globálními konkurenty.

Evropská komise usiluje o podporu vzniku a komerčního uplatnění přelomových inovací prostřednictvím nástrojů Evropské rady pro inovace (EIC). Snaží se poskytovat financování k překlenutí právě těch klíčových období, ve kterých nejsou firmy dostatečně atraktivní pro soukromý kapitál z důvodu vysoké rizikovitosti. ČR by měla rovněž usilovat o podporu nadějných technologických firem, která by zvýšila jejich připravenost pro schémata EIC a šance na úspěch. Jednou z možností je posílení programů, které financují stadium “proof of concept”, tzn. praktického ověření určité přelomové myšlenky nebo konceptu a jeho proveditelnosti i komerčního potenciálu (*feasibility*). V současnosti tento typ financování poskytuje firmám např. program GAMA 2 TA ČR, jehož cíle budou od roku 2023 zahrnuty do nového programu SIGMA.

Ke zvážení je rovněž vytvoření národního programu typu ERC Proof of Concept, který umožňuje výzkumníkům prověřit komerční potenciál výstupů jejich výzkumu a jejich praktickou uplatnitelnost. Současným záměrem Evropské komise je přibližovat a propojovat aktivity ERC a EIC (EIC Transition) právě se záměrem usnadnění přechodu výsledků přelomového výzkumu v konkrétní aplikace uplatnitelné na trhu. Evropská komise se rovněž věnuje aktivitám, které by měly pomoci výzkumníkům načerpat podnikatelské zkušenosti a případně rozvinout vlastní podnikatelskou aktivitu.

Pro úspěšné zapojování do RP je klíčová nejen podpora už existujících firem, ale i vzniku nových, ideálně technologických start-upů a spin-off firem založených výzkumnými organizacemi za účelem technologického transferu. Takovéto firmy mají svým charakterem vyšší šanci prosadit se v mezinárodní konkurenci a uspět v Horizontu Evropa. Žádoucí je tedy usnadnit a pobízet vznik tohoto typu podniků.

5.3 Závěr

Synergické využívání evropských a národních prostředků představuje důležitý směr podpory výzkumných a inovačních aktivit v EU i v ČR. O důležitosti tohoto tématu pro ČR svědčí vydání Pražské deklarace o synergiích ve financování výzkumu a inovací v Evropě v červenci 2022, apelující na odstraňování administrativních a systémových bariér pro plné využití synergií v oblasti podpory VaVal.

ČR je v hledání možností pro uplatnění synergií poměrně aktivní a své zkušenosti z programového období 2014–2020 využívá i pro současné období 2021–2027. Synergické využívání zdrojů Horizontu Evropa, ERDF a národního rozpočtu na VaVal se v ČR využívá především v oblasti individuálních grantů (ERC, MSCA, EIC), kde jsou administrativní a systémové bariéry nejmenší, a dále i v oblasti společně financovaných typech evropských partnerství (ERA-NET Cofundy, JUs). Zkušenosti jsou v ČR rovněž v dofinancování nástrojů Teamingu z ESI fondů.

Novou příležitostí je koordinace strategického zaměření podpory výzkumných a inovačních aktivit v rámci konceptu misí, které jsou uplatňovány na úrovni Horizontu Evropa i na národní úrovni (RIS3). Zde má ČR potenciál pro aktivnější zapojení do řídicí struktury evropských misí a ve vytvoření zrcadlových skupin pro implementaci misí na národní úrovni.

6 Administrativní a finanční aspekty

Tato kapitola poskytuje přehled administrativních a finančních aspektů při zapojení do projektů RP Horizont 2020 a Horizont Evropa a jejich vliv na pravidla národních poskytovatelů i samotných příjemců na úrovni jednotlivých institucí. Znalost těchto aspektů a jejich efektivní nastavení napříč pravidly poskytovatelů a příjemců může vést ke snížení administrativní zátěže spojené s přípravou a realizací projektů VaVal a v konečném důsledku i ke zlepšení účasti ČR v Horizontu Evropa.

V rámci managementu projektů a administrativních aspektů existuje na evropské úrovni (jmenovitě s ohledem na management projektů) dobrá praxe, která je zde představena jako doporučení k implementování na národní a institucionální úrovni. Naopak s ohledem na finanční pravidla, a to jmenovitě na výpočet výše způsobilých osobních nákladů, se evropská pravidla odkazují na národní a institucionální dobrou praxi, kterou je nezbytné vytvořit. Předchozí kapitola o synergiích mapuje možnosti pro jejich efektivní fungování.

6.1 Administrativní pravidla, pravidla odměňování, možnost harmonizace pravidel poskytovatelů s pravidly Horizontu Evropa

6.1.1 Administrativní pravidla

Management a administrace projektů Horizontu 2020 a Horizontu Evropa představují díky své přehlednosti a jednoduchosti příklady dobré praxe.

Technologické centrum AV ČR organizovalo **ve spolupráci se skupinou PES a pracovní skupinou RVVI pro de-byrokratizaci kulatý stůl k tématu „Snížení administrativní zátěže v oblasti VaVal – sjednocení metodického prostředí předkládání, realizace a vykazování projektů účelové podpory“ (19. 10. 2020)**. Zde se sešli zástupci příjemců, poskytovatelů i RVVI a Technologického centra AV ČR.

Při přípravě kulatého stolu byla zmapovaná pravidla jednotlivých národních poskytovatelů s cílem zdůraznit jejich nesourodost, která mimořádně komplikuje práci českých projektových manažerů a manažerek a způsobuje zvýšenou administrativní i finanční zátěž uchazečům/příjemcům podpory. Pravidla RP byly využity jako příklady dobré praxe.

Z kulatého stolu vyplynuly následující konkrétní doporučení pro poskytovatele:

a) Pro překládání návrhů projektů účelové podpory:

- Zjednodušení prokázání způsobilosti uchazeče o podporu (využití existujících rejstříků a sjednocení podoby čestného prohlášení).

RP: Příkladem dobré praxe na evropské úrovni je jednotná registrace a validace uchazečů, kteří tímto procesem musí projít pouze jednou při prvním zapojení. Systém pro validaci a podání projektových žádostí je propojený a uchazeči o projekty Horizontu 2020 / Horizontu Evropa tak nemusí dokazovat svou způsobilost s každým dalším projektovým návrhem.

- Vypracování společné vzorové zadávací dokumentace – využití stejné terminologie a na jednom místě.

RP: komise pro víceletý finanční rámec 2021–2027 využívá jednotnou modelovou grantovou dohodu pro všechny své přímo řízené projekty.

- Předkládání návrhů projektů prostřednictvím informačního systému (IS), jednotný způsob napříč poskytovateli, sjednocení principu fungování IS.

RP: Evropská komise využívá portál [Funding & Tender Opportunities](#) (FTO) pro veškerý projektový management od vyhledání výzev a odeslání projektových žádostí přes elektronické podpisy grantových dohod až po projektový reporting a případné audity.

b) Smluvní vztahy v projektech

- Sjednocení smluv (s možností variant) o poskytnutí podpory na projekt. Vypracování vzorové smlouvy (s variantami) o poskytnutí podpory na projekt.

RP: Příkladem dobré praxe je jednotná (korporátní) modelová grantová dohoda, která je společná pro všechny přímo řízené programy, a zároveň umožňuje výjimky v pravidlech pro jednotlivé programy (například s ohledem na pravidla otevřené vědy nebo genderu v Horizontu Evropa).

- Sjednocení pokynů ke smlouvě o účasti (dalších účastníků) na řešení projektu, včetně termínů předložení, vypracování vzorové smlouvy o účasti.

RP: Kromě výše zmíněné modelové grantové dohody Evropská komise poskytuje ještě další vzory smluv, například vzor smlouvy o zachování mlčenlivosti. Pro danou oblast právní podpory ze strany Evropské komise funguje tzv. [IP Helpdesk](#).

c) Realizace projektů účelové podpory

- Sjednocení formálních požadavků na předkládání zpráv o řešení projektu, včetně požadavku na jejich rozsah, předkládání prostřednictvím IS.

RP: Vše výše zmíněné funguje na evropské úrovni, tj. zprávy o řešení projektu jsou vyplňované do předem známé a jednotné šablony a odesílané skrze elektronický portál FTO.

- Nastavení jednotného přístupu ke kontrolám prováděným poskytovateli.

RP: Kontroly jsou prováděné na základě [Indikativního auditního programu pro auditory](#), který je veřejně dostupný.

- Sjednocení přístupu k aplikaci podmínek finančního vypořádání podpory na řešení projektů s cílem zvýšit flexibilitu financování v průběhu trvání projektu; zapojení do procesu prosazování změn právních úprav finančního vypořádání podpor na řešení projektu a převodu nevyčerpaných účelových prostředků.

RP: Rozpočet projektů Horizontu 2020 a Horizontu Evropa je do značné míry flexibilní a je možné převádět finance mezi jednotlivými nákladovými kategoriemi i mezi partnery projektu navzájem.

Další oblastí, kde by bylo možné použít pravidla RP jako příklady dobré praxe, jsou **zjednodušené formy financování, především financování formou pevné částky, tzv. lump sum**⁶⁶. Tyto projekty jsou typické tím, že je zde zafixovaná pevná částka pro celý projekt, případně pevné částky pro jednotlivé pracovní balíčky. Tyto částky jsou proplaceny, jakmile jsou kompletně realizovány všechny aktivity, bez ohledu na skutečnou výši vynaložených nákladů. **Pozornost je tak soustředěna na splnění vědeckých úkolů, nikoliv na finanční reportování a audit.** V Horizontu Evropa má Evropská komise v plánu významně navyšovat počet výzev s lump sum projekty. Postupně, částečně již v roce 2022, masivněji v letech 2023 a 2024. Přestože Evropská komise zatím neuvádí konkrétní čísla, avizuje, že primárním cílem je snížení chybovosti ze 4 na 2 %, čehož by mohlo být dosaženo v případě 50 % financování ve formě lump sum. Tento vývoj může sloužit jako inspirace pro národní poskytovatele, významně totiž může přispět k snížení administrativní zátěže a harmonizaci pravidel. Je však nutné nejdříve **prozkoumat legislativní**

⁶⁶ Detailnější informací k problematice lump sum jsou k dispozici zde: <https://www.horizontevropa.cz/cs/mohlo-by-vas-zajimat/pravni-financi-aspekty/yiifnews/1181/lump-sum-v-horizontu-evropa-%E2%80%93...>

možnosti využití přístupu lump sum v pravidlech českých poskytovatelů a vyčkat, jaké budou zkušenosti s tímto revolučním přístupem na evropské úrovni.

S ohledem na sjednocení pravidel na národní úrovni je také nutné zmínit progresivní přístup Evropské komise k tématům **otevřené vědy a genderu**. V případě otevřené vědy se jedná zejména o povinnost umožnění okamžitého otevřeného přístupu jak k publikacím, tak k výzkumným datům; s ohledem na genderovou rovnost jsou zásadní povinnosti zapracování genderové dimenze do výzkumu a zveřejnění Plánů genderové rovnosti.

V případě, že by národní poskytovatelé podpory měli zájem o zavedení pravidel týkajících se otevřené vědy a genderové rovnosti, je doporučeno, aby respektovali již zavedenou praxi z RP a již více administrativně nezatížili uchazeče o projekty a jejich příjemce.

6.1.2 Osobní náklady a pravidla odměňování

Osobní náklady představují nejvýznamnější část způsobilých nákladů projektů RP (okolo 75 %). Pravidla jejich způsobilosti a výše odměňování tak stojí v centru pozornosti řešitelských institucí (příjemců) a mají do značné míry vliv na motivaci českých výzkumných týmů účastnit se projektů Horizontu Evropa.

Napříč českou výzkumnou komunitou panují představy, že výzkumníci a výzkumnice pracující na excelentních evropských projektech budou srovnatelně odměňováni jako jejich partneři v konsorciu ze zahraničí, a to bez ohledu na výši odměňování v národních projektech a dalších aktivitách. Pro české příjemce je také nezvyklé, že Evropská komise nedefinuje úroveň odměňování dopředu⁶⁷ (tak, jak jsou často zvyklí od národních poskytovatelů).

Naopak pravidla pro mzdové ohodnocení ze strany Evropské komise v Horizontu Evropa plně respektují výši odměňování, která je v jednotlivých státech, respektive institucích již nastavená.

RP nejsou nástrojem pro vyrovnávání mzdových rozdílů mezi regiony, a tak by výše odměňování v projektech RP neměla být účelově navyšována, naopak by měla odpovídat úrovni odměňování v jednotlivých státech/institucích. Pokud považují instituce konkrétní výzkumníky a výzkumnice za excelentní, Evropská komise předpokládá, že se jedná o **excelentní zaměstnance a zaměstnankyně v rámci celého jejich úvazku**, a ne pouze v okamžiku práce na projektech RP.

Většina států/institucí původní EU-15 používá v akademickém prostředí systém ohodnocení, kdy výzkumníci a výzkumnice mají fixní plat bez ohledu na jejich účast v interních, národních nebo i mezinárodních projektech. Tento způsob financování umožňuje bezproblémové proplácení mezd v RP (skrže tzv. neprojektové financování).

Státy a instituce EU-13, včetně ČR, často využívají i tzv. projektové financování⁶⁸, tj. systém, kdy výše mzdového ohodnocení kolísá v souvislosti s účastí daného člověka ve výzkumných projektech.

Také v tomto případě se vždy pravidla Evropské komise odkazují na výši ohodnocení, která je v daném státě nebo instituci běžná skrže tzv. **národní referenční sazbu**. Tato sazba může být:

(1) stanovená státem na národní úrovni (v národní legislativě je stanovená úroveň odměňování pro výzkumné pracovníky a pracovnice, což je situace například Maďarska, Rumunska či Slovinska, kdy

⁶⁷ Výjimkou jsou projekty typu MSCA, pro které Evropská komise stanovuje přesné částky pro odměňování, nicméně, ani zde neplatí pravidlo rovné mzdy pro všechny. Naopak, částky jsou vždy upravené korekčním koeficientem podle státu příjemce grantu.

⁶⁸ Detailní pravidla pro způsobilost osobních nákladů v projektech rámcových programů EU, konkrétně Horizont Evropa, je možné nalézt v Anotované modelové grantové dohodě pro Horizont Evropa a brožuru VADEMECUM Technologického centra AV ČR „Pravidla financování projektů Horizontu Evropa“.

legislativa určuje maximální limity a instituce následně tyto limity promítnou do vlastní interní směrnice),

(2) stanovená interními směrnici konkrétní instituce (tato **směrnice musí být objektivní a aplikovatelná pro všechny výzkumné projekty a poskytovatele, nejen pro RP**, což je situace v řadě dalších států EU-13, např. v řadě institucí z Maďarska či Polska; touto cestou plánují jít do budoucna i instituce na Slovensku či v Litvě) nebo

(3) je nutné sazbu vypočítat na základě skutečných údajů z posledního uzavřeného kalendářního roku.

V ČR není úroveň odměňování stanovena národní legislativou a pravidla národních poskytovatelů jsou zároveň příliš komplexní na to, aby instituce mohly vytvořit a jednotně aplikovat interní směrnice stanovující konkrétní úroveň odměňování svých výzkumníků a výzkumníc, a tak se využívá výhradně třetí možnost. (Dalším možným důvodem absence interních směrnic v českých institucích může být i neochota institucí zavádět objektivní směrnice, které částečně omezují flexibilitu v rozdělování odměn na základě rozhodnutí managementu instituce, či jejich vysoká míra autonomie vůči orgánům státní správy, resp. i jejich zřizovateli.)

Aby bylo možné nastavit transparentní interní pravidla odměňování v institucích, je nutná nejen **ochota vedení institucí**, ale především flexibilita s ohledem na **pravidla a požadavky národních poskytovatelů, tak aby poskytovatelé respektovali vyšší odměňování nastavenou interními směrnici konkrétní instituce**. Komunikace a spolupráce s národními poskytovateli a mezi národními poskytovateli navzájem je v tomto ohledu zásadní.

Technologické centrum AV ČR již v minulosti organizovalo **ve spolupráci se skupinou PES a pracovní skupinou RVVI pro de-byrokratizaci kulatý stůl k tématu „Osobní náklady v projektech účelové podpory VVI“ (20. 9. 2019)**. Zde se sešli zástupci příjemců, poskytovatelů i RVVI a Technologického centra AV ČR.

Ze závěrů setkání vyplývá, že nejednotnost přístupu poskytovatelů ke stanovení výše způsobilých osobních nákladů v projektech účelové podpory způsobuje **zvýšenou administrativní i finanční zátěž** výzkumných organizací / příjemců podpory a **znemožňuje vytvoření interních pravidel příjemce**, která by jednotně definovala úroveň odměňování v projektech financovaných z národních grantů, a byla tak jednoduše využitelná i v projektech RP.

Z diskuse a závěrů kulatého stolu dále vyplývá, že jak pro poskytovatele, tak pro příjemce by bylo dobré, aby **všichni poskytovatelé shodně nastavovali pravidla uznatelnosti osobních nákladů** v projektech účelové podpory. Ruku v ruce s tím by měl jít také shodný způsob kontroly (např. akceptace směrnic, kontrola dodržení pravidel 3E a zákoníku práce – za stejnou práci stejná odměna).

Nejvíce konsensuálním řešením se jeví **určení výše způsobilých osobních nákladů dle interních pravidel příjemce**. Tato varianta samozřejmě ale znamená, že **příjemci již mají příslušné interní předpisy** (což není současná praxe v ČR), a nese tak s sebou potřebu **vytvoření těchto předpisů institucemi příjemců**.

Výstupy této diskuse by měly být **promítnuty do konkrétních kroků vlády ČR** (např. podzákonná opatření) a pravidel poskytovatelů by měla obecně probíhat za **vzájemné spolupráce poskytovatelů, příjemců i RVVI**. Zlepšení pravidel by jistě pomohla i **průběžná konzultace se zástupci z řad kontrolních orgánů**, která je z hlediska vybraných poskytovatelů nutnou podmínkou. Organizace kulatých stolů a diskuse RVVI s poskytovateli a příjemci by dále měly pokračovat.

Technologické centrum AV ČR je připravené organizačně a odborně zaštitit další taková setkání, případně spolupracovat s RVVI, poskytovateli i příjemci na jiné platformě. Jako účelné se nabízí i **spolupráce**

s nově vzniklým sdružením CZARMA⁶⁹ (Česká asociace manažerů a administrátorů ve výzkumu, z. s.). Jedná se o profesní sdružení založené v roce 2022 a čítající aktuálně téměř 300 členů z různých výzkumných organizací napříč ČR. Jeho cílem je přispět k rozvoji a kultivaci českého i Evropského výzkumného prostoru a mimo jiné být i partnerem relevantních orgánů veřejné správy a poskytovatelům dotace či se podílet na připomínkování nových legislativních a ekonomických dokumentů.

Technologické centrum AV ČR dále může detailněji zmapovat situaci v jiných státech EU-13 a na základě dobré praxe vytvořit **vzorové znění interních předpisů pro odměňování** – a to ideálně v součinnosti s RVVI, národními poskytovateli i příjemci, Evropskou komisí a případně dalšími relevantními zainteresovanými stranami.

Aby bylo možné dosáhnout vyššího mzdového ohodnocení pro výzkumníky a výzkumnice účastníci se projektů RP, je nutné využít jednu z výše popsaných možností. Důsledkem bude i snížení administrativní zátěže pro příjemce a zvýšení právní jistoty. Každopádně **princip, že Evropská komise respektuje běžnou míru mzdového ohodnocení v dané instituci, případně státu zůstává zachován.**

6.2 Závěr

Pravidla pro mzdové ohodnocení ze strany Evropské komise v Horizontu Evropa plně respektují výši odměňování, která je v jednotlivých státech, respektive institucích již nastavená. Nejednotnost administrativních a finančních pravidel českých poskytovatelů komplikuje práci českých projektových manažerů a manažerek a způsobuje zvýšenou administrativní i finanční zátěž uchazečům/příjemcům podpory. Jak pro poskytovatele, tak pro příjemce by bylo dobré, aby všichni poskytovatelé shodně nastavovali pravidla uznatelnosti osobních nákladů v projektech účelové podpory. Pravidla způsobilosti a výše odměňování mají dozajista také vliv na motivaci českých výzkumných týmů účastnit se projektů Horizontu Evropa.

⁶⁹ Více informací k CZARMA zde <https://www.czarma.cz/>.

7 Informační a konzultační podpora k podávání návrhů projektů do evropských programů

Dostupnost specializované informační a konzultační podpory pro všechny typy uchazečů o evropské granty i pro řešitele projektů ve fázi jejich realizace i ukončování je důležitým předpokladem pro zvyšování účasti národních týmů v RP i navazujících programech a iniciativách (evropská partnerství, mise). Podpůrné systémy tzv. národních informačních pracovníků (National Contact Points, NCPs) jsou budovány ve všech členských zemích EU, zemích asociovaných k RP a v řadě třetích zemí. Evropská komise definuje strukturu NCP, základní požadavky na jejich fungování a prostřednictvím specializovaných projektů pro síť NCP financovaných z RP podporuje jejich nadnárodní spolupráci, školení s cílem zvyšování kvality služeb nebo organizaci mezinárodních partnerských burz pro usnadnění vyhledávání partnerů pro mezinárodní projekty.

7.1 Stávající systém podpory

Informační podpora pro integraci a zvýšení účasti organizací z ČR v RP byla systematicky podporována postupně prostřednictvím několika programů MŠMT:

- OK – EUPRO (1994–2012)
- LE – EUPRO II (2011–2017)
- LT – INTER-EXCELLENCE (2016–2024), podprogram INTER-INFORM

V uvedených programech byly podporovány zejména projekty zajišťující fungování systému NCP v ČR, a to podle požadavků a doporučených standardů Evropské komise na fungování těchto systémů. Dále pak byly financovány projekty typu regionálních a oborových kontaktních organizací pro podporu integrace do Evropského výzkumného prostoru, především do RP. Projekty podprogramu INTER-INFORM jsou postupně ukončovány, do programu INTER-EXCELLENCE II (2022–2029) již není podprogram INTER-INFORM zařazen.

Usnesením vlády ČR ze dne 25. 1. 2021 byl schválen projekt sdílených činností pro období let 2021–2027 **Prohloubení integrace výzkumného a inovačního ekosystému ČR do Evropského výzkumného prostoru a podpora intenzivní mezinárodní spolupráce výzkumných organizací a podniků ČR ve výzkumu, vývoji a inovacích (CZERA)**.

Stěžejní cíl projektu CZERA je poskytnout všem zúčastněným stakeholderům z prostředí VaVal v ČR kompletní portfolio služeb analytického, informačního, poradenského a konzultačního charakteru, které jsou spjaté s nároky kladenými na zapojení do mezinárodní spolupráce ve VaVal. Hlavním řešitelem projektu je Technologické centrum AV ČR, spoluřešiteli Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. – NKC Gender a věda a Středisko společných činností AV ČR, v. v. i. – EURAXESS.

Systematickou informační, konzultační, poradenskou a analytickou činností projekt zabezpečuje efektivní přenos informací o evropských iniciativách a programech VaVal, a to zejména o Horizontu Evropa, na výzkumná a inovační pracoviště v ČR mající potenciál podílet se na řešení projektů VaVal podporovaných v rámci těchto nástrojů. Aktivity a služby projektu jsou postaveny na třech komplementárních modulech, které odborně zajišťují partneři projektu:

- Modul 1: Národní informační centrum pro evropský výzkum (NICER) rozvíjí aktivity a poskytuje služby v oblastech:
 - Komplexní informační činnost pro zapojení do RP Horizont Evropa a dalších iniciativ
 - Školící aktivity, mentoring a expertní činnosti zvyšující připravenost řešitelských týmů
 - Konzultační činnosti – individuální konzultační podpora

- Monitoring a vyhodnocování zapojení českých VO a podniků do RP, analytická podpora
- Podpora diseminace výsledků projektů, popularizace
- Expertní podpora orgánům státní správy, delegátům a zástupcům ČR v orgánech ERA
- Zvyšování a prohlubování kvalifikace NCP a spolupráce s mezinárodní sítí NCP
- Modul 2: Národní informační centrum pro genderové otázky v evropském výzkumu poskytuje:
 - Expertní podporu výzkumným organizacím ČR v oblasti genderové rovnosti ve VaVal, gender v Horizontu Evropa, plány genderové rovnosti
 - Expertní podporu orgánům státní správy ČR v oblasti genderové rovnosti ve VaVal na státní úrovni
 - Expertní podporu pro plnění závazků ČR v oblasti genderové rovnosti ve VaVal na mezinárodní úrovni
- Modul 3: EURAXESS ČR se zaměřuje zejména na:
 - Usnadnění mezinárodní mobility vědeckých pracovníků, internacionalizaci výzkumných týmů
 - Konzultační a metodickou pomoc pro zahraniční vědce a jejich tuzemské zaměstnavatele
 - Individualizované poradenství a osobní asistenci v různých životních situacích zahraničních vědců i jejich rodinných příslušníků
 - Víza/pobyťová oprávnění – asistence při zprostředkování žádostí o povolení k pobytu za účelem vědeckého výzkumu nebo za účelem sloučení rodiny vědeckého pracovníka
 - Sociálně-kulturní aktivity napomáhající integraci

Činnosti a výsledky projektu jsou průběžně sledovány řídicím výborem projektu, jehož jednání probíhá 3x ročně a jsou v něm zastoupeni klíčoví stakeholderi (MŠMT, MPO, RVVI, AV ČR, ČKR, TA ČR) zastupující hlavní segmenty systému VaVal. Ti na základě předložených zpráv o pokroku a prezentovaných průběžných výsledků řešení projektu na jednáních poskytují zpětnou vazbu a strategická doporučení. Každoročně je prováděn dotazníkový průzkum spokojenosti klientů s poskytnutými konzultačními službami v průběhu přípravy i realizace projektů RP.

Projekt CZERA vytváří platformu pro spolupráci, výměnu informací, dobrých praxí a využitelných výsledků v oblasti podpory mezinárodní spolupráce při pravidelných setkáních dvakrát ročně s řešiteli projektů Inter-Excellence Inter-Inform a dalšími zástupci pracovišť projektové podpory v institucích VaVal – tzv. **neformální sítě NINET**. Projekt CZERA spolupracuje s dalšími projekty sdílených činností, zejména STRATIN+ a CZELO.

Dvakrát ročně jsou Technologickým centrem AV ČR v rámci projektu CZERA pořádána setkání **pracovní skupiny projektových manažerek a manažerů RP z vysokých škol a ústavů AV ČR** s cílem informovat o aktuálních novinkách a sdílet zkušenosti zejména z administrativních, finančních, právních a dalších průřezových oblastí (otevřený přístup k vědeckým informacím, genderové aspekty aj.) důležitých pro proces přípravy a implementace projektů rámcového programu. Letos proběhlo již [30. setkání této skupiny](#). V budoucnu bude skupina spolupracovat i s nově vzniklým profesním sdružením CZARMA (viz výše kap. 6.1.2), které se má stát širší platformou pro výměru zkušeností a spolupráce českých projektových administrátorů a manažerů ve výzkumu obecně (tj. šířeji než pouze v rámcových programech EU).

Budování a posílení kapacit pro podporu mezinárodní spolupráce ve výzkumu a inovacích je zohledněno také v **Operačním programu Jan Amos Komenský**, kde SC 1.1 je zaměřen na podporu rozvoje zázemí a kapacit výzkumného prostředí v ČR, tak aby byly vytvořeny dostatečně kvalitní podmínky pro rozvoj špičkového výzkumu, jehož výsledky budou reagovat na aktuální potřeby a trendy. Klíčovými oblastmi jsou podpora rozvoje a nastavení institucionálního prostředí výzkumných organizací tak, aby byly implementovány moderní principy řízení lidských zdrojů pro potřeby naplňování NRIS3 včetně opatření pro dosahování rovnosti žen a mužů, vytvoření atraktivního prostředí pro oslovení a udržení zahraničních pracovníků i efektivní spolupráci s aplikační sférou. Intervence budou reflektovat také podpůrné prostředí ve VaVal zahrnující mimo jiné i technické pracovníky. **Intervence budou zaměřeny též na posílení internacionalizace výzkumného prostředí, a to jak na úrovni budování dlouhodobých vztahů se zahraničními partnery, tak na budování výzkumných týmů se zastoupením pracovníků ze zahraničí, či na projektové úrovni prostřednictvím podpory zapojení se do mezinárodních programů VaVal.**

7.2 Podpora účasti podniků v evropských programech

V RP se klade důraz na účast podniků jako důležitých aktérů především při ověřování výsledků výzkumu a jejich uplatnění v inovativních řešeních pro praxi. Zejména na malé a střední podniky (MSP) je pohlíženo jako na organizace s velkým inovačním potenciálem.

Podle Výroční zprávy o činnostech EU v oblasti výzkumu a technologického rozvoje a sledování Horizontu Evropa a Horizontu 2020 v roce 2020 ([COM/2022/389 final](#) z 5. 8. 2022) v Horizontu 2020 v letech 2014–2020 získal soukromý sektor 28,2 % finančních prostředků RP a 16,5 % připadlo na MSP.

Účast inovativních MSP v RP je mj. podporována prostřednictvím specifických nástrojů Evropské rady pro inovace (EIC) začleněných nyní do 3. pilíře Horizontu Evropa. Dřívější širší portfolio nástrojů EIC, podporovaných i ve fázi analýzy komerčního potenciálu záměru (např. SME Instrument fáze 1) se posunulo k vyhledávání unikátních projektů s vysokým komerčním potenciálem a charakteristikou vysoký risk / vysoký zisk v nástroji EIC Accelerator. Tento nástroj financuje start-upy a SMEs, aby mohly vyvíjet a rozšiřovat inovace s velkým dopadem, mající potenciál vytvořit nové trhy nebo transformovat stávající. U nástroje Accelerator poprvé došlo k rozšíření podpory vybraných projektů z grantové složky i na složku investiční.

Zájemci o účast v evropských projektech mohou využívat řadu specializovaných informačních a poradenských aktivit a služeb zacílených na firemní sektor, které poskytuje Technologické centrum AV ČR jak samostatně, tak ve spolupráci s dalšími organizacemi. V tomto směru jsou velmi důležité též aktivity a služby evropské sítě pro rozvoj a podporu podniků – Enterprise Europe Network (EEN), která poskytuje expertní podporu firmám při jejich expanzi, včetně metodické podpory při vyhledávání zdrojů financí i programů vhodných pro technický rozvoj firmy. Aktivity EEN v ČR jsou financovány EU z nového programu Single Market Program a kofinancovány Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR. EEN v ČR je koordinována Technologickým centrem AV ČR, partnery jsou BIC Plzeň, JIC Brno, Centrum pro regionální rozvoj ČR, Jihomoravské inovační centrum, Krajská hospodářská komora MSK, Regionální hospodářská komora Brno. Členové sítě získávají ze strany Technologického centra AV ČR expertní podporu.

Další formou podpory inovativních firem jsou např. inkubátory a akcelerační programy, např. Business Runway v Technologickém centru AV ČR. Inkubované začínající firmy získávají mimo prostory k podnikání i manažerský servis, který zahrnuje jak podnikatelské aktivity, tak i komplexní informace o možnostech zapojení do národních programů i Evropského výzkumného prostoru.

Podporu firemnímu sektoru pro účast v rámcových programech poskytují kromě národních kontaktních bodů pro RP Horizont Evropa, síť EEN i další inovační centra jako BIC Brno, BIC Ostrava a další organizace.

7.3 Závěr

Informační a konzultační podpora pro zapojení do RP je v současné době poskytována především prostřednictvím projektu sdílených činností CZERA koordinovaným Technologickým centrem AV ČR, který zajišťuje fungování specializovaných služeb NCP pro RP Horizont Evropa, provádí monitoring a analýzy zapojení ČR do RP a v rámci modulů NKC Gender a věda a EURAXESS, odborně zajištěných partnerskými organizacemi projektu, poskytuje také další klíčové expertní služby potřebné pro zlepšení ekosystému výzkumu a inovací a lepší integraci ČR do ERA.

Projekt CZERA spolupracuje s Českou styčnou kancelář pro vzdělávání a výzkum (CZELO) v Bruselu, s řešiteli projektů programu Inter-Excellence podprogramu Inter-Inform a s projektovými manažery, administrátory a pracovníky projektové podpory na výzkumných organizacích. V oblasti podpory zapojení firemního sektoru do mezinárodních projektů je účinná spolupráce se sítí EEN, kterou v ČR koordinuje Technologické centrum AV ČR. Spolupráce probíhá též s poskytovateli a resorty, v jejichž portfoliu je výzkum a inovace, a se zástupci ČR nominovanými do programových výborů RP a do dalších relevantních struktur, jakými jsou např. výbory sdružující národní zástupce v evropských partnerstvích.

8 Propagace, vzdělávání, rozvoj manažerských dovedností

Propagace, komunikace a šíření úspěšných příkladů zapojení českých subjektů i individuálních výzkumníků do mezinárodní spolupráce a v ní dosažených výsledků je důležitým motivačním faktorem pro výzkumné organizace i inovační firmy, zejména takové, které mají potřebný, ale zatím nevyužitý potenciál. Za tímto účelem je vybudována a využívána řada komunikačních nástrojů, platforem a služeb. Pro zvyšování kompetencí a znalostí projektových manažerů i výzkumných pracovníků důležitých pro úspěšnou přípravu a realizaci projektů jsou pořádána interaktivní školení, workshopy, cvičné pohovory organizované ve spolupráci s dalšími experty, úspěšnými řešiteli i hodnotiteli evropských projektů. V široké míře jsou využívány i příležitosti ke školení a zvyšování odborných kompetencí a přenosu dobrých praxí národních kontaktních bodů a dalších specialistů, kteří poskytují služby výzkumné komunitě.

8.1 Metody a prostředky informování a propagace RP, školicí aktivity, cílové skupiny

K propagaci a informování o Horizontu Evropa a příležitostech pro mezinárodní spolupráci ve výzkumu a inovacích je využívána Technologickým centrem AV ČR v rámci aktivit CZERA oddělením NICER řada komunikačních nástrojů.

- **Národní portál Horizont Evropa** (www.horizontevropa.cz) přináší aktuální informace o novinkách v programu, informačních a školicích akcích pořádaných na národní úrovni i relevantních mezinárodních akcích, informace o připravovaných a otevřených výzvách Horizontu Evropa i souvisejících programech a iniciativách (evropská partnerství a mise). V sekci portálu Success stories jsou publikovány informace o úspěšných projektech s českou účastí i o dosažených výsledcích. Speciální pozornost je věnována průřezovým aspektům – financování, administrativnímu řízení, smluvním vztahům, otevřenému přístupu a IPR. Sekce Hodnocení rámcových programů přináší vypracované komentované přehledy a statistiky účasti ČR v RP včetně vybraných trendů. Na portálu se může zájemce zaregistrovat k odběru novinek ze zvolených sekcí portálu a určit frekvenci zasílání. Z hlavní stránky portálu Horizont Evropa je přímo odkazováno též na weby partnerů projektu CZERA – NKC Gender a věda a EURAXESS.
- **Elektronický Zpravodaj Horizont Evropa** je rozeslán registrovaným zájemcům 1x měsíčně a obsahuje vybrané důležité informace uveřejněné na portálu Horizontu Evropa.
- **Časopis Echo** přináší informace o evropském výzkumu, možnostech evropské výzkumné spolupráce, úspěších a dosažených výsledcích. Časopis s rozsahem 12–24 stran byl v roce 2022 modernizován, je bezplatně rozšiřován v nákladu 500 kusů všem klíčovým institucím v oblasti VaVal včetně státní správy a významných knihoven. Echo je dostupné též elektronicky.
- Informační a metodické brožury **edice Vademecum Horizont Evropa** jsou vydávány elektronicky s cílem přiblížit zájemcům specifické aspekty přípravy a implementace projektů a detailně představit nástroje RP, jsou doplněné konkrétními příklady a doporučeními.
- **E-learningová videa** jsou vytvářena s cílem moderní a přístupnou formou zorientovat zájemce zejména v administrativních, finančních a dalších průřezových aspektech RP a zodpovědět tak často kladené dotazy. Videa jsou publikována na platformě **YouTube**.
- **Twitterový účet** @HorizonEU_Czech slouží k rychlému informování o aktuálním dění v RP, resp. v ERA, upozorňuje na novinky a akce organizované NCP i dalšími subjekty. Pro informování je využíván také **LinkedIn** účet Technologického centra AV ČR.
- **Databáze kontaktů** slouží k přímému rozesílání důležitých informací a pozvánek na akce.

- **České dny pro evropský výzkum (CZEDER)**, konference každoročně organizovaná Technologickým centrem AV ČR s hlavním cílem prezentovat evropský výzkum (nově od 20. setkání také s možností stánků prezentujících konkrétní výstupy projektu RP) a propojení české výzkumné komunity aktivní v projektech RP.
- Od září 2022 byly spuštěny **podcasty**, které by měly pravidelně zhruba jednou měsíčně přinášet zajímavé informace a rozhovory z oblasti VaVal a RP.

S cílem optimalizovat externí komunikaci NICER byla v roce 2022 navázána spolupráce se společností ScienceCom, která provedla analýzu současné komunikace, napomohla nastavit a zpřesnit komunikační cíle a metody pro zlepšení viditelnosti nabízených služeb a příležitostí v Horizontu Evropa.

NICER spolupracuje s portálem **Vědavýzkum.cz**, na který pravidelně přispívá aktuálními informacemi. Byla navázána pravidelná spolupráce s portálem **DotaceEU.cz**, který provozuje Ministerstvo pro místní rozvoj. Zde je cílem zejména propagace příležitostí, které nabízí evropský výzkum pro zapojení měst a regionů.

Školící a mentoringové aktivity pro žadatele a řešitele projektů rámcového programu:

- **Modulový kurs “[Jak na Horizont Evropa?](#)”** zahrnuje 9 modulů interaktivních školení organizovaných 2x ročně. Zaměřuje se na úspěšné předkládání i realizaci projektů Horizontu Evropa, na projekty individuální i konsorciální, z pohledu partnera i koordinátora, z hlediska struktury žádosti, hodnocení, finančních pravidel, duševního vlastnictví i šíření výsledků výzkumu a komunikace. Cílové skupiny jsou pro každý modul specifikovány. Charakteristika jednotlivých modulů je popsána v nabídce služeb na portálu Horizontu Evropa. Moduly přispívají k rozvoji dovedností a znalostí projektových manažerů ve VaVal, případně výzkumníků samotných.
- **Systém podpory žadatelů o granty ERC** vybudovaný ve spolupráci s prof. Zdeňkem Strakošem (Univerzita Karlova). Expertní skupina na podporu žadatelů ve výzvách ERC byla ustavena v lednu 2021 na základě Společné deklarace Univerzity Karlovy a Akademie věd ČR. Tvoří ji koordinátor a 10 členů ze 3 vědních oblastí podle členění ERC. Jejím úkolem je ve spolupráci s Technologickým centrem AV ČR systematicky podporovat žadatele o granty ERC na národní úrovni.
- Systematická **podpora koordinátorů konsorciálních projektů**, včetně možnosti získání zpětné vazby k návrhu projektu od zkušeného hodnotitele, je nabízena v rámci služeb NICER. Nabídka “hodnocení nanečisto” je/bude poskytována rovněž prostřednictvím mezinárodních projektů sítí NCP pro RP Horizont Evropa.
- **Školení a semináře na poptávku** výzkumných organizací. Program je vytvořen ve spolupráci s poptávající institucí podle jejich potřeb a zájmu o konkrétní oblasti a aspekty RP.
- **Stáže pro začínající projektové manažery a manažerky** organizací VaVal v Technologickém centru AV ČR.

Národní kontaktní body se prostřednictvím mezinárodních projektů NCP sítí financovaných z RP školí a vzdělávají v oblastech své odborné kompetence a v řadě případů působí jako školitelé nebo mentoři pro zahraniční NCP kolegy.

Monitorovací a analytické aktivity jsou nezbytným předpokladem pro hodnocení české účasti v RP. Tyto činnosti jsou systematicky rozvíjeny a výsledky publikovány prostřednictvím každoročních zpráv o účasti ČR v RP v mezinárodním srovnání a řady specializovaných analýz dostupných na národním portálu Horizontu Evropa a v dalších informačních zdrojích.

Na mezinárodní scéně je projekt CZERA synergicky doplněn dalším projektem sdílených činností schváleným na období 2021–2027. Tímto projektem je **Česká kancelář pro vzdělávání a výzkum v Bruselu (CZELO)** a hlavním cílem je pomoci českým institucím k většímu povědomí o mezinárodních možnostech. Kancelář si klade za cíl:

- Propagovat možnosti financování na komunitární úrovni – zaměření nejen na RP Horizont Evropa, byť ten je finančně nejzásadnější, ale i na další komunitární programy, např. LIFE, DigitalEU, EU4Health, EURATOM. Cílem je sdílení informace skrze webové stránky, sociální sítě, konzultace a ad hoc webináře a semináře v prezenční i on-line podobě. Současně kancelář CZELO vydává newsletter, ve kterém jsou sdíleny všechny zásadní informace z výzkumné politiky na evropské a unijní úrovni.
- Propagace možností zapojení českých aktérů do asociací a společností v mezinárodním prostředí.
- Být podpůrným a záchytným bodem pro české výzkumné instituce přímo v Bruselu. Tímto krokem je usnadněno konání konkrétních akcí prezenčně v Bruselu a přiblížit se tak k možnostem vytváření partnerství, kulturních akcí a networkingu na evropské úrovni.
- Vytváření sítě kontaktů a partnerství na evropské úrovni, zejména skrze IGLO síť a společenské události. Těchto kontaktů následně využívat pro posílení postavení českých výzkumných institucí, zejména při tzv. partner search.
- Zaměřit se na možnosti synergií a upozorňovat české výzkumné instituce na případné finančně a věcně se doplňující programy.
- Propagace i směrem z ČR do mezinárodního prostředí, zejména konkrétních českých vědeckých úspěchů, a to v podobě Science Café, které se koná minimálně 3x za rok.

Školící a mentoringové aktivity CZELO pro žadatele a řešitele projektů rámcového programu:

Doplňující semináře se zaměřením na RP Horizont Evropa, jeho části, popř. další možnosti v rámci ERA. Jedná se zejména o:

- Pravidelné V4 školení ve spolupráci s kanceláři zemí V4. Školení se věnuje nejenom RP Horizont Evropa, ale zejména i doplňujícím tématům (gender, audit, good practice atd.).
- Školení se zaměřením na sociální a humanitní obory, školení proběhlo ve spolupráci s CZERA.
- Semináře zaměřené na konkrétní oblasti, např. Seal of Excellence, Nový evropský Bauhaus.
- Webináře se zaměřením na možnosti zapojení českých institucí do tvorby politik v Bruselu (členství v organizacích, asociacích a další).
- Pořádání odborných stáží pro zaměstnance českých výzkumných institucí v Bruselu – zajištění schůzek s aktéry v unijních institucích, mezinárodních organizacích, jiných styčných kancelářích či u jiných partnerů kanceláře.

8.2 Závěr

Všechny aktivity popsané výše přispívají k vyšší informovanosti o Horizontu Evropa a možnostem, které českým výzkumným týmům RP nabízí. Zároveň přispívají k prezentaci a propagaci úspěchů českých týmů v RP. Školící aktivity navíc umožňují projektovým manažerům i výzkumníkům samotným získávat více informací o RP a jejich fungování, a tak přispívají k rozvoji manažerských dovedností a efektivnějšímu čerpání prostředků RP. Poskytované služby reagují na vývoj v RP a zároveň reflektují potřeby výzkumné komunity na základě zkušeností nabytých při konzultačních a školících činnostech i průzkumů potřeb získávání zpětné vazby od klientů. Stále větší důraz je kladen na spolupráci s projektovými manažery a pracovníky projektové podpory na výzkumných organizacích a na spolupráci s externími experty, zejména zkušenými hodnotiteli mezinárodních projektů a úspěšnými

řešiteli, kteří jsou ochotni sdílet své zkušenosti a dobrou praxi. Klíčovou součástí aktivit je monitorovací a analytická činnost, která umožňuje mezinárodní srovnání české účasti v RP, a na jejím základě též lépe zacílit podporu. Nezbytným předpokladem pro rozvoj poskytovaných služeb je zvyšování jejich kvality, mj. také prostřednictvím školení a sdílení dobrých praxí jak mezi národními kontaktními pracovníky, tak pracovníky projektové podpory na výzkumných organizacích.

9 Doporučení

9.1 Doporučení pro zvýšení MOTIVACE k účasti

Národní úroveň

- [N1] Posílit důraz na posuzování rozsahu, intenzity a kvality mezinárodní spolupráce ve VaVal v **metodice hodnocení vysokých škol, výzkumně orientovaných pracovišť AV ČR a výzkumných organizací spadajících do gesce dalších poskytovatelů institucionální podpory na jejich dlouhodobý koncepční rozvoj, jakož i v hodnocení podle M1 a M2 prováděném ze strany RVVI**. Účelem je stimulovat výzkumné organizace k vytváření strategií mezinárodní spolupráce ve VaVal, včetně stanovení konkrétních cílů této spolupráce, a k vytvoření či zefektivnění interních systémů a pravidel motivujících výzkumné pracovníky k zapojení do mezinárodní spolupráce. Snahou je rovněž stimulovat výzkumné organizace k rozvoji zázemí pro administrativní podporu výzkumných týmů a výzkumníků při přípravě a realizaci mezinárodních projektů VaVal.
- [N2] V návaznosti na hodnocení výzkumných organizací akcentovat rozsah a kvalitu mezinárodní spolupráce v mechanismech rozdělování podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (institucionální podpory). v
- [N3] Posílit možnosti podpory excelentních projektů, které nedosáhly na financování z RP, ale získaly status **Seal of Excellence**. Nastavení takovéto podpory by mělo být co nejvíce přívětivé k žadatelům, tzn. nemělo by pro ně představovat nadměrnou administrativní nebo jinou zátěž. U vysoce inovačních projektů, jakými projekty podávané do RP jsou, je velmi důležitá i rychlost schvalovacího procesu vedoucího k poskytnutí podpory, tzn., aby období tzv. time-to-grant bylo co nejkratší. Je rovněž žádoucí, aby případná podpora byla udělena v původní výši, a žadatelé tak mohli svůj záměr realizovat v plném rozsahu. V neposlední řadě by se národní úroveň měla zabývat možnostmi, jak financovat investiční komponentu projektů EIC Accelerator.
- [N4] Prozkoumat a vytvořit **synergická finanční schémata** nejen Seal of Excellence, ale i další možnosti (např. kumulativní financování, transfer prostředků, downstream synergie), které více podníká zájem o výzvy a výsledky projektů RP. Stejně jako v případě Seal of Excellence nastavení takovéto podpory by mělo být co nejvíce přívětivé k žadatelům bez nadměrné administrativní nebo jiné zátěže.
- [N5] Aktivně se zapojit do **implementace evropských misí**, které předpokládá také propojení a koordinaci národních, regionálních a lokálních iniciativ přispívajících k naplnění jejich cílů. S tím souvisí i snaha o vytvoření národních odborných struktur pro koordinaci a implementaci misí.
- [N6] **Prioritizovat mezinárodní spolupráci při tvorbě rozpočtu VaVal včetně zajištění finanční alokace na zapojení ČR do evropských partnerství. Evropská partnerství jsou nástrojem mezinárodní spolupráce VaVal synergicky doplňujícím RP ve strategických oblastech ERA.**
- [N7] Získat **genderově segregovaná data** k problematice neúčasti výzkumníků a výzkumnic v RP, která umožní identifikovat specifické příčiny nízkého zapojení výzkumníků a výzkumnic v projektech a projektových návrzích Horizontu Evropa.
- [N8] Zmapovat problematiku **nastavení sociálního systému a odchozích výzkumníků a výzkumnic** (včetně problematiky rodičovství). Vypracovat návrhy s cílem zpřehlednit systém, odstranit bariéry a zajistit kvalitní podmínky pro migrující rodiče ve vědě.

Institucionální úroveň

- [I1] Vytvořit **interní strategie pro internacionalizaci VaVal**, jejíž součástí budou cíle a opatření v oblasti mezinárodní spolupráce. Existence takových strategií a jejich efektivní implementace je důležitým impulsem pro strategický rozvoj mezinárodní spolupráce výzkumných organizací, rozvoj mezinárodních partnerství a stimulem pro karierní rozvoj výzkumníků.
- [I2] Zařadit zapojení do mezinárodní výzkumné spolupráce i do **hodnocení výzkumných pracovníků** a do jejich plánů karierního rozvoje.
- [I3] Vyčlenit **finanční prostředky pro přípravu a administraci mezinárodních projektů**.
- [I4] Využívat existujících **nástrojů „Widening“** pro intenzivnější zapojení do mezinárodní spolupráce s kvalitními zahraničními institucemi a pro zkvalitnění kapacit pro řízení výzkumu na zdejších institucích.
- [I5] V oblasti podpory žadatelů o ERC granty reflektovat **Strategická doporučení pro podporu žadatelů o granty ERC** na institucionální a národní úrovni, dostupné na stránce Expertní skupiny na podporu žadatelů.

9.2 Doporučení pro usnadnění ADMINISTRATIVY projektů

Národní úroveň

- [N9] Zvážit možnosti **harmonizace** administrativních a finančních pravidel (jednotná pravidla) napříč poskytovateli u prototypově relevantních dotačních titulů. V této souvislosti je současně účelné využít administrativní pravidla RP jako příkladů dobré praxe pro programy národních poskytovatelů (např. zjednodušené prokázání způsobilosti uchazeče, vypracování společné vzorové zadávací dokumentace, využití jednoho informačního systému, sjednocení smluv a vypracování vzorových smluv, sjednocení požadavků pro předkládání zpráv o řešení projektů, nastavení jednotného a předem jasného přístupu kontrolních orgánů).
- [N10] Iniciovat konkrétní kroky vedoucí k **eliminaci nejednotného přístupu národních poskytovatelů ke stanovení výše způsobilých osobních nákladů** v projektech účelové podpory, (jako nejvíce konsenzuální řešení se jeví určení výše způsobilých osobních nákladů shodně pro všechny poskytovatele dle interních pravidel příjemce).
- [N11] Poskytnout **vzorové znění interních předpisů pro odměňování**, které by bylo poskytovateli a kontrolními orgány akceptovatelné jako podklad pro stanovení způsobilých osobních nákladů dle interních pravidel příjemce, a to jak na národní úrovni, tak v projektech Horizontu Evropa; ve spolupráci s Technologickým centrem AV ČR zmapovat situaci v ČR i jiných státech EU-13 a v součinnosti se všemi stakeholdery vytvořit vzorové znění.
- [N12] Sledovat zkušenosti s využíváním zjednodušených forem financování v RP, především **lump sum, a prozkoumat možnosti jejich využití i v pravidlech českých poskytovatelů** – v případě potřeby iniciovat legislativní změny pro možnost jejich využití v ČR.
- [N13] Respektovat již zavedené **dobré praxe RP pro oblast otevřené vědy a genderové rovnosti** národními poskytovateli.
- [N14] Iniciovat diskusi na úrovni Horizontu Evropa k zavedení opatření týkajících se **genderových podmínek pro realizaci projektů RP** (karierní přestávky, možnosti pozastavení grantu, dočasného předání řešení projektu či zaměstnávání osob, které převezmou část úkolů spojených s výzkumným projektem).

- [N15] Podporovat vzájemnou spolupráci poskytovatelů, příjemců, RVVI a případně také kontrolních orgánů vedoucí ke snížení administrativní zátěže – ve spolupráci s Technologickým centrem AV ČR a CZARMA **pokračovat v organizaci kulatých stolů.**
- [N16] **Podporovat komunikaci** a hledání nových možností synergií a zjednodušení jejich implementace **mezi poskytovateli a výzkumnými organizacemi.**
- [N17] **Podporovat** komunikaci, **sdílení zkušeností** a návrhy na vylepšení fungování synergií s **Evropskou komisí.** Neomezovat synergie pouze na ERDF, ale hledat možnosti i pro **synergie s ESF a národními či regionálními prostředky.**

Institucionální úroveň

- [I6] Vytvořit **interní pravidla pro odměňování**, která by objektivním způsobem mohla doložit vyšší odměňování zaměstnanců dané instituce využitelnou v pravidlech národních i mezinárodních projektů.
- [I7] Spolupracovat s poskytovateli, NCP a dalšími stakeholdery (např. CZARMA), včetně RVVI, při **harmonizaci pravidel poskytovatelů** a snižování administrativní zátěže. Potřebné je rovněž průběžně komunikovat a sdílet zkušenosti s administrativou a finančním monitoringem s poskytovateli ve snaze najít nejjednodušší model pro implementaci synergií mezi evropskými, národními a regionálními finančními zdroji.
- [I8] Rozvíjet **administrativní zázemí na výzkumných organizacích**, které bude výzkumníkům napomáhat s přípravou a realizací mezinárodních projektů VaVal a dalších mezinárodních aktivit. Součástí je také zajištění a rozvoj odpovídajících kompetencí administrativních pracovníků.

9.3 Doporučení pro rozvoj ŠKOLENÍ A KONZULTACÍ

Národní úroveň

- [N18] Rozvíjet aktivity projektů sdílených činností **CZERA a CZELO** podle potřeb a doporučení výzkumné komunity a veřejné správy. Současně je účelné nadále posilovat spolupráci a synergie mezi těmito projekty.
- [N19] Pokračovat v podpoře **rozvoje zázemí a kapacit výzkumných organizací pro internacionalizaci** (OP JAK) a tuto podporu zacílit na aktuální potřeby výzkumného systému.
- [N20] Dále **propagovat a využívat možnosti a nástroje, které nabízí RP Horizont Evropa v oblasti "Rozšiřování účasti a posilování ERA"**. K hlavním cílům této horizontální části patří zintenzivnění spolupráce v celé Evropě, zejména otevřením evropských sítí výzkumu a inovací, a přispět ke zkvalitnění kapacit v oblasti řízení výzkumu v zemích způsobilých ucházet se o granty pro rozšiřování účasti.
- [N21] Prohlubovat **spolupráci organizací a týmů zajišťujících informační a konzultační podporu** pro RP navzájem mezi sebou. V této souvislosti je účelné zvážit možnost obnovení finanční podpory a pokračování aktivit neformální sítě NINET s ohledem na postupné ukončování projektů Inter-Excellence podprogramu Inter-Inform. Možností je rovněž transformace sítě NINET na platformu pro spolupráci oddělení projektové podpory RP na jednotlivých pracovištích výzkumných organizací v ČR.

Institucionální úroveň

- [I9] Využívat možnosti zlepšení kvality návrhů projektů od subjektů ze způsobilých zemí, zejména prostřednictvím aktivit zaměřených na **odbornou kontrolu připravovaných návrhů a poradenství** (pre-proposal check).
- [I10] Průběžně **informovat pracovníky výzkumných organizací** o výzvách Horizontu Evropa a možnostech pro rozvoj mezinárodní ve VaVal v různých fázích kariérního rozvoje.
- [I11] Podporovat **zapojení projektových manažerů a administrátorů do relevantních pracovních skupin**, např. pracovní skupiny projektových manažerek a manažerů z vysokých škol a ústavů AV ČR a CZARMA.
- [I12] Sdílet informace a zkušenosti a průběžně **poskytovat zpětnou vazbu organizacím a týmům poskytujícím informační a konzultační podporu**. Součástí je i sdílení informací mezi výzkumnými organizacemi navzájem s cílem zvýšit kvalitu poskytování služeb všech zúčastněných stran, což může přispět k zvýšení atraktivity českého výzkumného prostředí pro zahraniční partnery a výzkumníky.
- [I13] Podporovat **účast zaměstnanců na relevantních školicích, vzdělávacích a networkingových aktivitách** (v pracovních skupinách). S ohledem na řízení projektů mezinárodní spolupráce je účelná zejména podpora rozvoje projektových a manažerských dovedností.

9.4 Doporučení pro posilování SÍTÍ A VAZEB pro mezinárodní spolupráci

Národní úroveň

- [N22] Podporovat **komunikaci, pravidelnou spolupráci a sdílení informací a zkušeností o možnostech synergického propojení programů/výzev** mezi poskytovateli, NCP pro RP, příjemci (výzkumnými organizacemi, firmami atd.) a Evropskou komisí. Spolupráce mezi poskytovateli a NCP umožní důkladné seznámení se s pravidly konkrétních programů a umožní diskusi nad možnostmi jejich synergického propojení. Zároveň zkušenosti jednoho poskytovatele mohou být využity pro nastavení synergie programu jiného poskytovatele. Příjemci vnášejí praktický pohled na administraci daných projektů a mohou podněcovat ke zjednodušením a také k synergiím s novými programy. Komunikace s Evropskou komisí je důležitá jako zpětná vazba konkrétních překážek při nastavování synergií a měla by být podnětem pro širší celoevropskou diskusi. Taková diskuze může vyústit do změny/návrhu nové legislativy, vzniku podpůrného/vysvětlujícího dokumentu (př. guidelines) apod. Důležité je proto zapojení do již existujících skupin, např. Seal of Excellence Community of Practice.
- [N23] Aktivně **zapojit zástupce relevantních poskytovatelů do expertních skupin pro přípravu národních pozic** k návrhům pracovních programů RP, které umožní poskytovatelům dát zpětnou vazbu k danému návrhu a zároveň se včas připravit na chystané podmínky synergické výzvy. Pro komunikaci NCP a poskytovatelů by mohla být využita existující aktivita neformální pracovní skupiny k synergiím, která již dvakrát uspořádala setkání s národními poskytovateli (tzv. Synergies open) s cílem informovat je o synergiích.
- [N24] Poskytovat systémovou **podporu národním klastrovým organizacím a technologickým platformám**, které zahrnují širší spektrum žadatelů a jsou zároveň vhodným a reprezentativním partnerem směrem k analogickým evropským asociacím a platformám pro zapojení do evropských partnerství.

- [N25] Stimulovat klastry, technologické platformy a asociace k **rozšíření a posílení kvality kontaktů na důležité evropské stakeholdery** při vyhledávání partnerů do konsorcií. Tradičním nástrojem jsou speciální partnerské burzy a nástroje pro vyhledávání kontaktů pro konsorcia (např. Crowdhelix), pro navazování strategických partnerství je však nezbytné cílit na asociace a platformy, které aktivně působí v evropských partnerstvích. Pomocnou roli při navazování kontaktů s asociacemi spojenými s tímto typem partnerství mohou sehrát např. sítě NCP pro jednotlivé oblasti RP, (NCP networks, podpořené Evropskou komisí prostřednictvím CSA projektů), které v rámci svých aktivit mají i komunikaci s příslušnými asociacemi.
- [N26] Podporovat aktivní účast a zapojení do mezinárodních organizací výzkumu, vývoje a inovací a konsorcií ERIC – European Research Infrastructure Consortium. Zapojení do relevantních organizací a sítí je důležitým předpokladem pro další rozvoj mezinárodní spolupráce ve VaVal.

Institucionální úroveň

- [I14] Využívat nástroje **mezinárodní mobility Akce Marie Skłodowska-Curie (MSCA)** pro rozvoj spolupráce s předními zahraničními výzkumnými pracovišti pro posílení internacionalizace českého akademického prostředí, rozvoj kariéry zejména mladých výzkumných pracovníků a posílení znalostní základny na domácích výzkumných pracovištích.
- [I15] Posilovat mezinárodní spolupráci a **strategickou spolupráci v oblasti vzdělávání** a prohlubovat vazby domácích vysokých škol se zahraničními univerzitami. Snahou je vytvořit a rozvíjet strategická partnerství se zahraničními vysokými školami v obou rovinách fungování vysokých škol – vzdělávací i výzkumné.

9.5 Doporučení pro rozvoj KAPACIT pro mezinárodní spolupráci

Národní úroveň

- [N27] Propagovat **úspěšné projekty RP** (např. sekce Success stories na portále horizontevropa.cz) a podporovat aktivní sdílení těchto zkušeností ve výzkumné komunitě. Prohlubovat spolupráci s experty a zástupci organizací, které jsou příjemci grantů RP (tato zpětná vazba umožňuje efektivně propojit pravidla a požadavky a praktické zkušenosti).
- [N28] Posílit **podporu výzkumu MSP a technologických start-upů ve fázi Proof-of-Concept**, tj. výzkumu praktického ověření určité přelomové myšlenky nebo konceptu a jeho proveditelnosti. Taková podpora může zvýšit připravenost podniků pro realizaci výzkumných a inovačních aktivit s vysokým potenciálem pro uplatnění v mezinárodních projektech.
- [N29] Zvýšit obecnou informovanost u české výzkumné komunity o podmínkách mobility výzkumníků, zejm. ohledně práv, povinností a **možností podpory mobilních rodičů** a vytvořit podrobné informační materiály pro odchod k různým životním situacím.
- [N30] Stimulovat základní, střední a vysoké školy k významnému zvýšení **kvality jazykových schopností absolventů**. S tím souvisí i pokračování v aktivní podpoře mezinárodních mobility žáků a studentů.

Institucionální úroveň

- [I16] Podporovat **mezinárodní mobilitu** vysokoškolských studentů a výzkumných pracovníků, a posilovat tak internacionalizaci prostředí ve výzkumných organizacích.
- [I17] Aktivně **vyhledávat nadějně vědecké talenty** a systematicky podporovat jejich kariérní rozvoj. Součástí je i podpora mezinárodní mobility těchto talentů.

10 Literatura a zdroje

- [1] Fresco, L. O., Martinuzzi, A., & Wiman, A. (2016). Commitment and Coherence. Essential Ingredients for Success in Science and Innovation. Ex-Post Evaluation of the 7th EU Framework Programme (2007-2013). Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7e74df87-ebb0-11e8-b690-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-80689114>
- [2] Rauch, M., & Sommer-Ulrich, J. (2012). Participation of the Central and Eastern European EU Member States in the 7th Framework Programme: Analysis, Evaluation, Recommendations. Commissioned by the Federal Ministry of Education and Research (BMBF), 2012. URL: http://www.bmbf.de/pubRD/MOEZ_summary_final.pdf.
- [3] European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, Interim evaluation of Horizon 2020: Commission staff working document. Publications Office; 2017. Available from: doi/10.2777/220768.
- [4] Overcoming innovation gaps in the EU-13 Member States | Think Tank | European Parliament [online]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU\(2018\)614537](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU(2018)614537)
- [5] Frank, D.: Účast ČR v programu H2020 a v programu Euratom 2014-2021, 7. zpráva k červnu 2021, ECHO příloha 3-4/2021, Technologické centrum AV ČR | Časopisy. [online]. Copyright © Technologické centrum AV ČR [cit. 22. 07. 2022]. Dostupné z: <https://www.tc.cz/cs/publikace/periodika/seznam-periodik/echo/echo-3-4-2021>
- [6] Albrecht, V.: ECHO 1-2/2014, Editorial, Technologické centrum AV ČR | Časopisy. [online]. Copyright © Technologické centrum AV ČR [cit. 14. 06. 2022]. Dostupné z: https://www.tc.cz/cs/publikace/periodika/seznam-periodik/echo?FfPeriodicalPublicationItem_page=3
- [7] Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+ | Výzkum a vývoj v ČR. Výzkum a vývoj v ČR [online]. Copyright © 2015, Rada pro výzkum, vývoj a inovace. Vytvořil Internet Projekt, a. s. [cit. 21.07.2022]. Dostupné z: <https://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=913172>
- [8] Fisch, P., (2016b). Monetary distribution effects of Horizon 2020 – A first analysis, THINK Piece 1/2016, URL: <https://www.peter-fisch.eu/european-research-policy/think-pieces/1-2016-distributioneffects-h2020/>
- [9] Technologické centrum AV ČR | Publikace | PROGRAM HORIZONT 2020: Příběhy a výsledky / stopy ČR v programu HORIZONT 2020. [online]. Copyright © Technologické centrum AV ČR [cit. 19. 07. 2022]. Dostupné z: <https://www.tc.cz/cs/publikace/publikace/seznam-publikaci/program-horizont-2020-pribehy-a-vysledky-stopy-cr-v-programu?type=1>
- [10] ČR má řadu vícenásobných držitelů ERC grantů – stručná rekapitulace účasti ČR v soutěžích o granty Evropské výzkumné rady (ERC) - 7. RP a H2020 (HE), | Portál Horizont Evropa. [online]. Copyright © 2022 Technologické centrum AV ČR [cit. 21.07.2022]. Dostupné z: <https://www.horizontevropa.cz/cs/mohlo-by-vas-zajimat/hodnoceni-ramcovych-programu/narodni-studie-monitoring/informace/yiifnews/1011/cr-ma-radu-vicenasobnych-drzitelu-erc...>

- [11] Albrecht, V.: ECHO 3-4/2020, Editorial, Technologické centrum AV ČR | Časopisy. [online]. Copyright © Technologické centrum AV ČR [cit. 17. 06. 2022]. Dostupné z: <https://www.tc.cz/cs/publikace/periodika/seznam-periodik/echo>
- [12] Pracna, P., Čejková, J., Zápařková, I., ZHODNOCENÍ ČESKÉ ÚČASTI VE VÝZVÁCH ERA-NET COFUND A JEJICH DALŠÍ PERSPEKTIVA, ECHO 3-4/2020, Technologické centrum AV ČR | Časopisy. [online]. Copyright © Technologické centrum AV ČR [cit. 17. 06. 2022]. Dostupné z: <https://www.tc.cz/cs/publikace/periodika/seznam-periodik/echo>
- [13] Albrecht, V. (2012), Hodnocení excelence v evropském kooperativním výzkumu, ECHO 2/2012, Technologické centrum AV ČR | Časopisy. [online]. Copyright © Technologické centrum AV ČR [cit. 13. 06. 2022]. Dostupné z: https://www.tc.cz/cs/publikace/periodika/seznam-periodik/echo/vydani-cz?FfPeriodicalPublicationItem_page=4
- [14] Albrecht, V.: ECHO 3-4/2016 Klíč k úspěchu v rámcovém programu: spolupráce s TOP15, Technologické centrum AV ČR | Časopisy. [online]. Copyright © Technologické centrum AV ČR [cit. 15. 06. 2022]. Dostupné z: https://www.tc.cz/cs/publikace/periodika/seznam-periodik/echo?FfPeriodicalPublicationItem_page=2
- [15] Albrecht, V.: Jak zvýšit úspěšnost v rámcovém programu? ECHO 6/2011, Technologické centrum AV ČR | Časopisy. [online]. Copyright © Technologické centrum AV ČR [cit. 13. 06. 2022]. Dostupné z: https://www.tc.cz/cs/publikace/periodika/seznam-periodik/echo/prosinec-2011?FfPeriodicalPublicationItem_page=4
- Arnold, E. (2012): Understanding the Long Term Impact of the Framework Programme. Research Evaluation 21, pp. 332-343
- European Commission (2015): Seventh FP7 Monitoring Report, Monitoring Report 2013. Directorate-General for Research and Innovation, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. ISBN 978-92-79-46323-5. http://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/archive/fp7_monitoring_reports/7th_fp7_monitoring_report.pdf
- European Commission (2017), Directorate-General for Research and Innovation, *Interim evaluation of Horizon 2020 : Commission staff working document*, Publications Office, 2017. <https://data.europa.eu/doi/10.2777/220768>
- European Commission (2018), Directorate-General for Research and Innovation, Puukka, J., Spreading excellence and widening participation in Horizon 2020 : analysis of FP participation patterns and research and innovation performance of eligible countries, Publications Office, 2018, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/42382>
- European Commission (2019), Directorate-General for Research and Innovation, *Assessment of the Union added value and the economic impact of the EU Framework Programmes : final report*, Publications Office, 2019. <https://data.europa.eu/doi/10.2777/065997>
- Fresco, L. O., Martinuzzi, A. et al. (2015). Commitment and Coherence – Ex-Post Evaluation of the 7th EU Framework Programme. DOI: 10.13140/RG.2.1.4192.0083. https://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/fp7_final_evaluation_expert_group_report.pdf

- Glanzel, W. (2001). National characteristics in international scientific co-authorship. *Scientometrics*, 51, 69–115.
- Godø, H., Langfeldt, L., Kaloudis, A. (2009): In Need of a Better Framework for Success: An evaluation of the Norwegian participation in the EU 6th Framework Programme (2003–2006) and the first part of the EU 7th Framework Programme (2007–2008). NIFU STEP rapport;2009-22 <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/279816>
- Ministry of Higher Education and Science (2015): Effects of participation in EU framework programmes for research and technological development – for researchers, institutions and private companies in Denmark. *Research and Innovation. Analysis and Evaluation*, 3. 94 pp.
- https://ufm.dk/en/publications/2015/filer-2015/effects_eu_framework_programmes_pdfa.pdf
- Narin, F., Stevens, K., & Whitlow, E. S. (1991). Scientific co-operation in Europe and the citation of multinationally authored papers. *Scientometrics*, 21, 313–323.
- Pazour, M., Albrecht, V., Frank, D., Ruzicka, V., Vanecek, J., Pecha, O., Kucera, Z., Horlings, E., van der Meulen, B., & Hennen, L. (2018): Overcoming innovation gaps in the EU-13 Member States. Scientific Foresight Unit (STOA), Directorate-General for Parliamentary Research Services, European Parliament, Brussels. ISBN 978-92-846-2660-1. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/614537/EPRS_STU\(2018\)614537_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/614537/EPRS_STU(2018)614537_EN.pdf)
- Report of the Expert Group (2009): Evaluation of the sixth framework programmes for research and technological development 2002-2006. Expert Group Analysis 2009. Chairman: Ernst Th. Rietschel, Rapporteur: Erik Arnold <https://si-per.eu/siper-wAssets/repository/2009-330.pdf>
- Vaněček, J. (2021): Publikační výstupy z programu H2020. ECHO příloha 3-4: 116–128, 2021
- Vaněček, J., Frank, D. (2022): Čím se liší nejcitovanější české publikace od českého průměru? Stručná analýza publikací nejcitovanějších českých vědců. ECHO 1-2: 11–16, 2022
- Vaněček, J., Frank, D. (2020): Analýza publikačních výsledků vzniklých z účelové podpory různých poskytovatelů v ČR. ERGO 15 (2): 14–23, 2020
- Vaněček, J., Fatun, M., & Albrecht, V. (2010): Bibliometric evaluation of the FP-5 and FP-6 results in the Czech Republic. *Scientometrics*, 83, 103–114.
- Veřejná politika v oblasti výzkumu, vývoje a inovací, SCI-PO, 2020
- Inovační strategie České republiky 2019–2030, https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/Priloha_1_Inovacni-strategie.pdf
- Akční plán mezinárodní spolupráce ČR ve výzkumu a vývoji a internacionalizace prostředí výzkumu a vývoje v ČR na léta 2017-2020
- Stimulace synergií mezi evropskými strukturálními a investičními fondy, programem Horizont 2020 a jinými souvisejícími programy EU v oblasti výzkumu, inovací a konkurenceschopnosti, 2014
- EIT synergies with Horizon Europe and other EU programmes 2021–2027

- Projekt TA ČR Synergie: <https://www.tacr.cz/o-nas/interni-projekty-ta-cr/projekt-ta-cr-synergie/>
- Projekt TA ČR Synergie 2: <https://www.tacr.cz/projekt-ta-cr-synergie-2/>
- Analýza potenciálu synergických procesů TA ČR v prostředí v prostředí JTIs
- TA ČR: Best Practices BEST SoE V České republice, Pilotní ověření SME INSTRUMENT FÁZE 1
- TA ČR: Best Practices ERA-NET COFUND v České republice
- Synergie národních programů s Evropským rámcovým programem pro výzkum a inovace
- 12 jobs & growth EU Funds working together Synergies between the R&I Framework Programmes and the European Structural & Investment Funds Research and Innovation for jobs & growth EU
- Stairway to Excellence. Analysis of the key success factors and barriers on building synergies between ESIF and Horizon 2020
- Pazour, M., Albrecht, V.: Zapojení České republiky do Evropského výzkumného prostoru: Imperativ současného vývoje a dosud nevyužitá příležitost
- Škarka, M.: Doporučení pro zvýšení účasti českých MSP v rámcových programech.
- Draft COMMISSION NOTICE Synergies between Horizon Europe and ERDF programmes, Annex to the COMMUNICATION TO THE COMMISSION Approval of the content of a draft Commission Notice on the synergies between ERDF programmes and Horizon Europe, European Commission, publikováno 6. 7. 2022, dostupné https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/strategy_on_research_and_innovation/documents/c_2022_4747_1_en_annex.pdf

11 Přílohy

11.1 Dotazníkové šetření ve VŠ a ústavech AV ČR

11.1.1 Dotazník pro zjištění podmínek pro internacionalizaci ve VŠ a ústavech AV ČR

I. Mezinárodní výzkumná spolupráce

Interní motivační systémy vytvořené v jednotlivých institucích

1. Existuje ve vaší instituci interní motivační systém pro zvýšení účasti na projektech mezinárodní výzkumné spolupráce? Označte, prosím, jednu z možností.

(ano – ne)

V případě kladné odpovědi na otázku 1:

2. Jakou podobu má tento interní motivační systém? Popište, prosím, stručně jeho fungování.

3. Plní interní motivační systém dobře svou roli, resp. přispívá ke zvýšení účasti vaší instituce na mezinárodní výzkumné spolupráci?

(ano – ne – nelze zatím posoudit)

Komentář

Zařazení mezinárodní spolupráce ve strategiích institucí

1. Jakým způsobem je ve vaší instituci formalizována mezinárodní spolupráce ve VaV? Označte, prosím, jednu z odpovědí.

a) v podobě vlastní strategie mezinárodní spolupráce či internacionalizace ve VaV

b) zařazením cílů v oblasti mezinárodní spolupráce/internationalizace ve VaV v rámci jiného formálního/strategického dokumentu na instituce

c) na úrovni samotné instituce není nijak formalizována

d) je formalizována jiným způsobem – specifikujte, prosím _____

2. Jsou cíle vaší instituce v oblasti mezinárodní spolupráce či internacionalizace ve VaV nějakým způsobem konkretizovány z hlediska oblastí výzkumu, geografického zaměření či výzkumných partnerů? Označte, prosím, vyhovující možnosti.

a) cíle jsou specifikovány ve vazbě na konkrétní oblasti výzkumu

b) cíle jsou specifikovány ve vazbě na konkrétní geografické oblasti / státy

c) cíle jsou specifikovány ve vazbě na konkrétní partnerské organizace

d) cíle nejsou konkretizovány žádným z uvedených způsobů

3. Je ve vaší instituci vyhrazena část rozpočtu přímo na podporu mezinárodní výzkumné spolupráce? Označte, prosím, jednu z možností (ano – ne)

4. Jsou ve vaší instituci zaměstnanci/orgány přímo zodpovídající za administraci mezinárodní výzkumné spolupráce? Označte, prosím, vyhovující možnosti.

a) ano, pro tyto činnosti existuje samostatné oddělení

b) ano, pro tyto činnosti je určena samostatná pozice (či více pozic)

c) ano, pro tyto činnosti je určena řídicí funkce (např. zástupce ředitele pro internacionalizaci výzkumu apod.)

d) ano, pro tyto činnosti je vytvořen zvláštní poradní orgán (rada pro internacionalizaci výzkumu apod.)

e) ano, jiné – specifikujte, prosím _____

f) ani jedno z výše uvedeného v instituci nefunguje

Zapojení do programů a iniciativ podporujících mezinárodní výzkumnou spolupráci

Byla vaše instituce v období od roku 2016 (včetně) zapojen do programů či iniciativ financovaných z níže uvedených nástrojů/institucí? Pokud ano, uveďte, prosím, u každého z nástrojů/institucí počet projektů, kterých se váš ústav v uvedeném období účastnil.

- European Space Agency _____
- Norské fondy a fondy EHP _____
- NATO _____
- Creative Europe _____
- Research Fund for Coal and Steel _____
- LIFE _____
- Erasmus+ _____
- Interreg _____
- Visegrad Fund _____
- Jiné (mimo rámcové programy EU a národní programy) – uveďte, prosím, konkrétní nástroj(e) a počet realizovaných projektů

II. Zapojení do rámcových programů EU

Rozdělení kompetencí v instituci

Kdo ve vaší instituci vykonává níže uvedené činnosti související s přípravou a realizací projektů rámcových programů EU? Označte, prosím, v každém řádku vždy jednu z možností.

	Většinou (příp. vždy) administra tivní pracovníci	Většinou (příp. vždy) výzkumní pracovníci	Rovnoměrně rozděleno mezi administrati vní a výzkumné pracovníky	Někdo jiný	Nikdo
Příprava návrhu projektu do rámcových programů EU					
Vyjednávání o projektu s Evropskou komisí					
Administrace běžícího projektu					
Příprava rozpočtu projektu					
Administrace rozpočtu projektu					
Zajišťování administrativní komunikace s projektovými partnery a/nebo poskytovatelem podpory					
Reportování koordinátorovi projektu a poskytovateli podpory					
Příprava podkladů pro technický či finanční audit					
Publicita výsledků mezinárodní výzkumné spolupráce					

Motivy instituce pro zapojení se do rámcových programů EU

Jaké byly/jsou vaše motivy pro zapojení se do rámcových programů EU? Pro každou z uvedených možností určete významnost, 1 – minimální význam, 5 – maximální význam.

- Získání finančních prostředků na realizaci výzkumu a vývoje
- Rozvoj/pokračování stávající mezinárodní spolupráce s výzkumnými organizacemi
- Navázání nové mezinárodní spolupráce s výzkumnými organizacemi
- Upevnění vlastní pozice v Evropském výzkumném prostoru
- Možnost ovlivňovat zaměření VaVal realizovaného v mezinárodním prostředí
- Přístup ke znalostem a zařízením sdíleným mezinárodními projektovými partnery
- Rozvoj stávajících VaVal aktivit
- Rozvoj nových VaVal témat
- Uplatnění výsledků VaVal v praxi
- Jiné – upřesněte, prosím _____

Bariéry pro zapojení se do rámcových programů EU v instituci

Představují následující skutečnosti bariéry pro intenzivnější zapojení Vašeho ústavu AV do rámcových programů EU? Uvedte, prosím, tři bariéry, které pokládáte za nejvýznamnější – označením v seznamu možných bariér a/nebo uvedením dalších bariér za konec seznamu. K vybraným nejvýznamnějším bariérám, prosím, připojte stručný komentář.

a) Nedostatečné personální kapacity pro administrativní podporu výzkumným pracovníkům při podávání mezinárodních grantových žádostí a řešení mezinárodních projektů

Komentář: _____

b) Nedostatečná informační podpora výzkumným pracovníkům ze strany vlastní instituce při zjišťování možností mezinárodních grantů

Komentář: _____

c) Nedostatečná informační podpora výzkumným pracovníkům ze strany externích organizací při zjišťování možností mezinárodních grantů

Komentář: _____

d) Nedostatečná odbornost administrativních pracovníků v oblasti ochrany práv duševního vlastnictví

Komentář: _____

e) Nedostatečná jazyková vybavenost (znalost angličtiny) administrativních pracovníků

Komentář: _____

f) Malé předcházející zkušenosti výzkumných a/nebo administrativních pracovníků s realizací mezinárodní výzkumné spolupráce

Komentář: _____

g) Nedostatek vhodných kontaktů na mezinárodní vědeckou komunitu

Komentář: _____

h) Malé časové kapacity výzkumných pracovníků pro zapojení se do mezinárodní výzkumné spolupráce

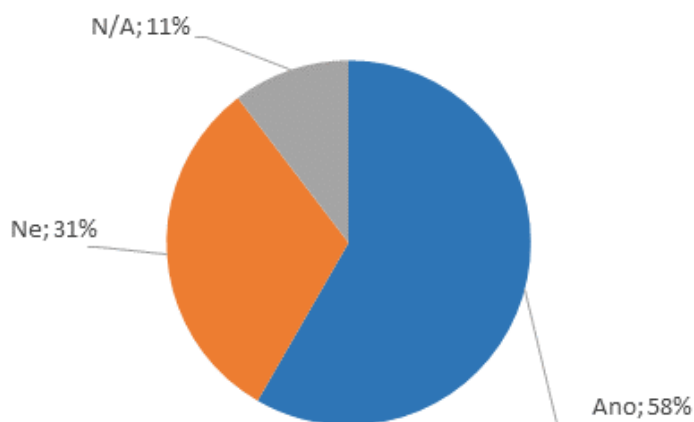
Komentář: _____

i) Nízká motivace výzkumných pracovníků pro zapojení se do mezinárodní výzkumné spolupráce

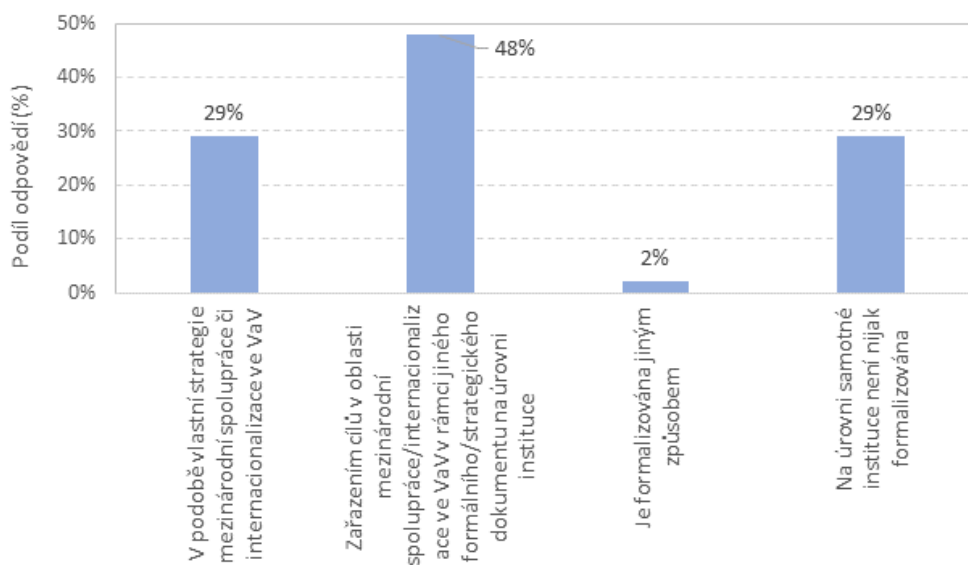
Komentář: _____

Další nejvýznamnější bariéry pro zapojení se do rámcových programů EU:

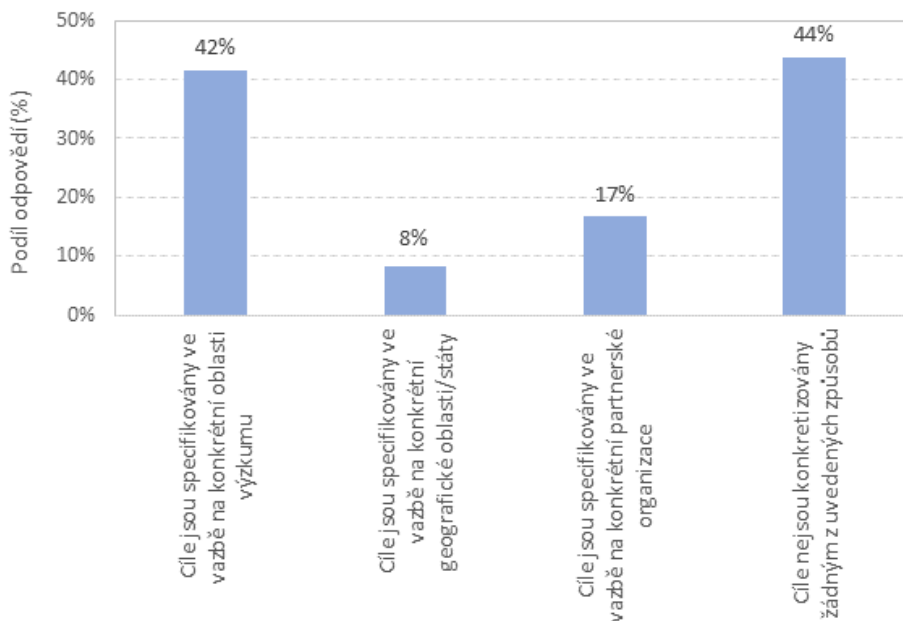
11.1.2 Výsledky dotazníkového šetření

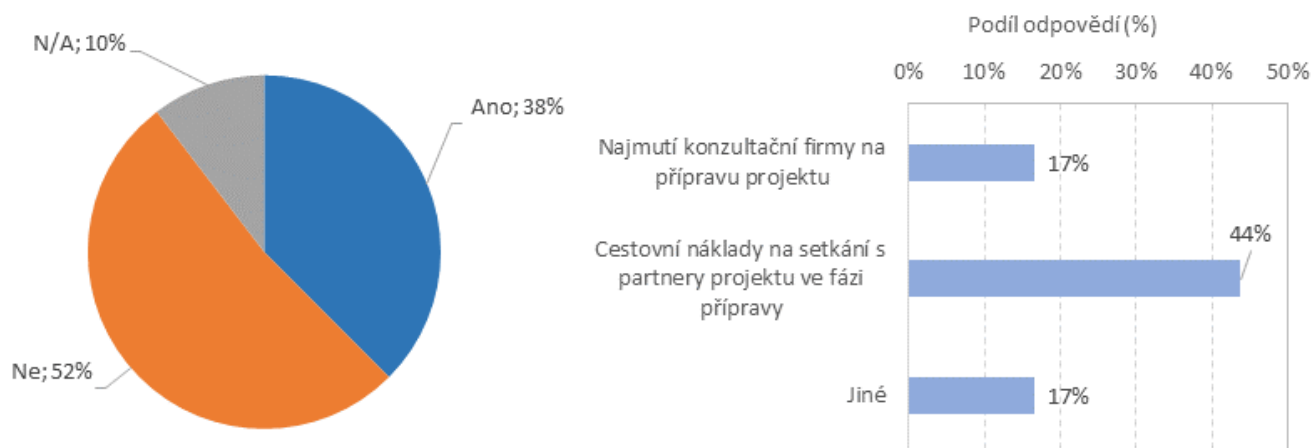
Obr. 1 Odpovědi na otázku „Existuje na vaší fakultě interní motivační systém pro zvýšení účasti na projektech mezinárodní výzkumné spolupráce?“. Zdroj: dotazníkové šetření

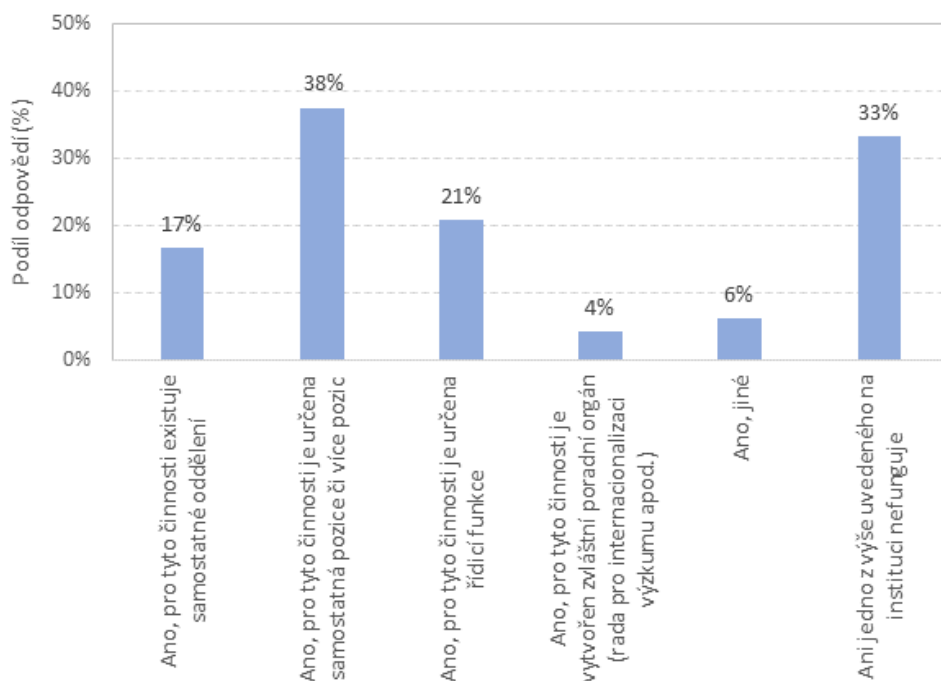
Obr. 2 Odpovědi na otázku „Jakým způsobem je na vaší fakultě formalizována mezinárodní spolupráce ve VaV?“. Zdroj: dotazníkové šetření

Obr. 3 Odpovědi na otázku „Jsou cíle vaší fakulty v oblasti mezinárodní spolupráce či internacionalizace ve VaV nějakým způsobem konkretizovány z hlediska oblastí výzkumu, geografického zaměření či výzkumných partnerů?“. Zdroj: dotazníkové šetření

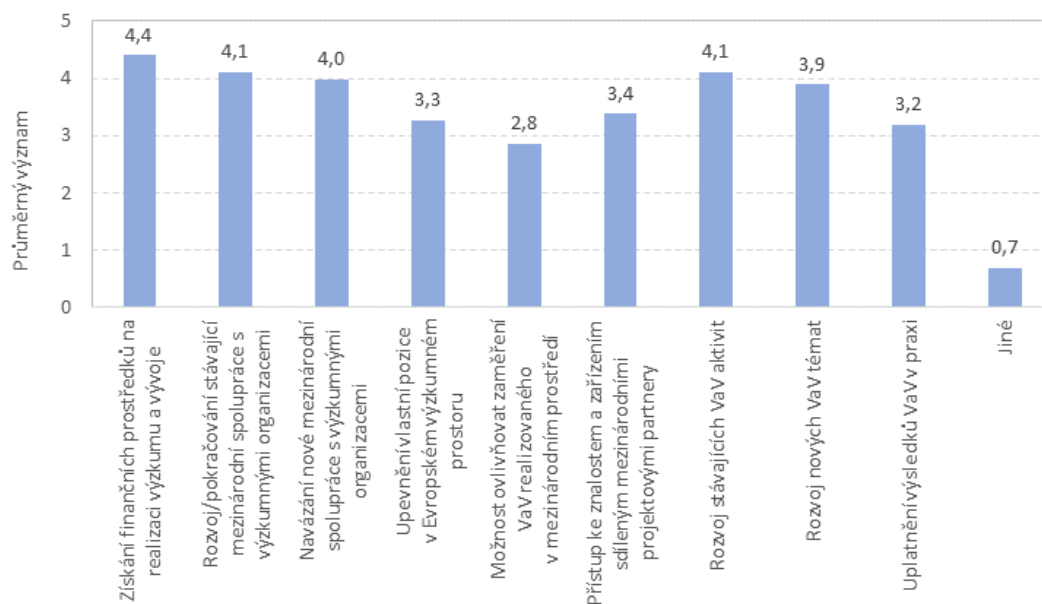
Obr. 4 Odpovědi na otázku „Je na vaší fakultě vyhrazena část rozpočtu přímo na podporu mezinárodní výzkumné spolupráce? Pokud ano, Specifikujte, prosím, na co lze využít financování mezinárodní výzkumné spolupráce z rozpočtu vaší fakulty“. Zdroj: dotazníkové šetření

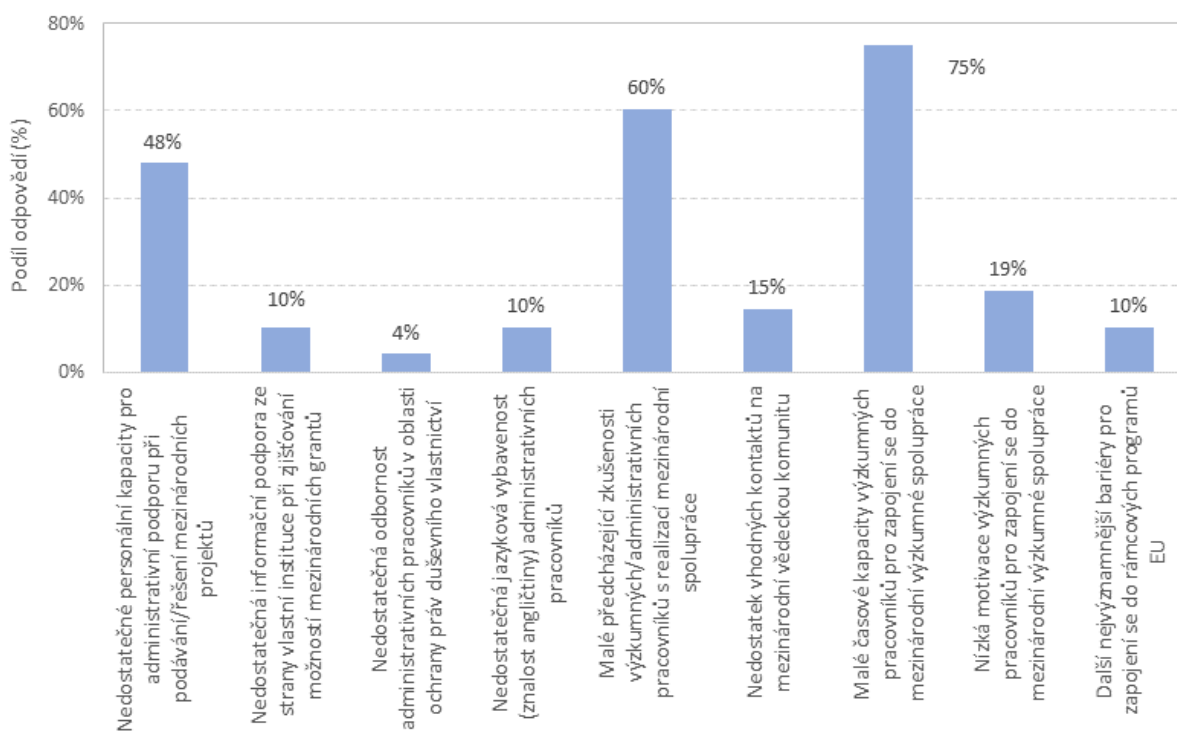
Obr. 5 Odpovědi na otázku „Jsou na vaší fakultě zaměstnanci/orgány přímo zodpovídající za administraci mezinárodní výzkumné spolupráce?“. Zdroj: dotazníkové šetření

Tab. 1 Odpovědi na otázku „Kdo ve vaší instituci vykonává níže uvedené činnosti související s přípravou a realizací projektů rámcových programů EU?“. Zdroj: dotazníkové šetření

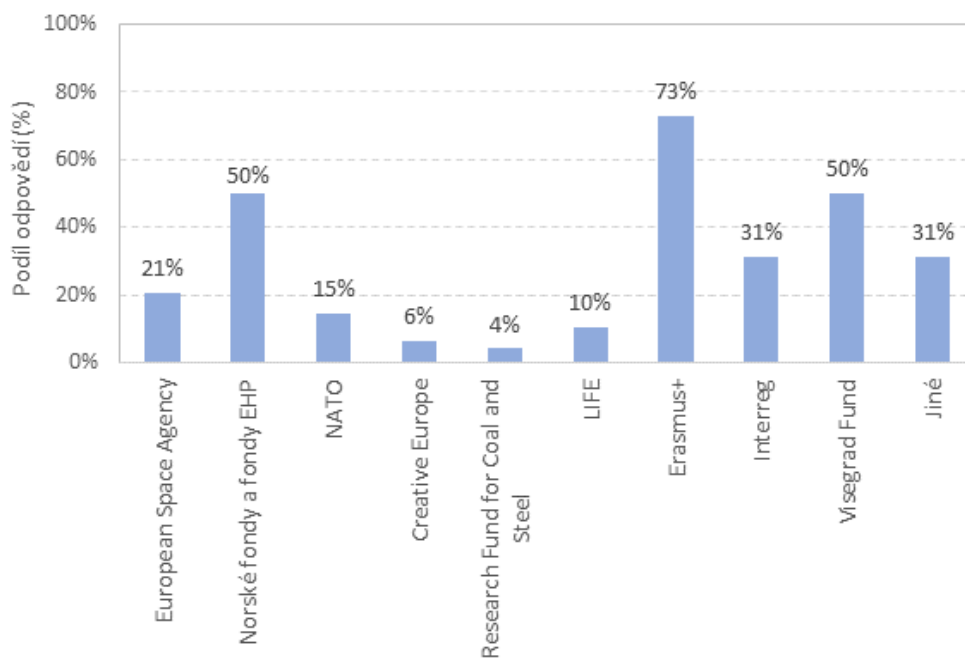
	Většinou/vždy administrativní pracovníci	Většinou/vždy výzkumníci	Rovnoměrně rozděleno mezi administrativní a výzkumné pracovníky	Někdo jiný	Nikdo
Příprava návrhu projektu do rámcových programů EU	1	19	25	0	0
Uzavírání grantové smlouvy s EK	22	3	14	3	1
Administrace běžícího projektu	22	3	20	0	1
Příprava rozpočtu projektu	13	12	21	0	0
Administrace rozpočtu projektu	30	4	11	0	1
Administrativní komunikace s partnery projektu a poskytovatelem	21	7	17	0	1
Reportování koordinátorovi projektu a poskytovateli podpory	11	13	21	0	1
Příprava podkladů pro technický či finanční audit	30	3	12	0	1

Obr. 6 Odpověď na otázku „Jaké motivy jsou na vašem pracovišti rozhodující pro zapojení se do rámcových programů EU?“. Respondenti u každé možnosti uvedli význam od hodnoty 1 – minimální význam po hodnotu 5 – maximální význam. Údaj uvedený na obrázku je aritmetickým průměrem hodnot respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli. Zdroj: dotazníkové šetření

Obr. 7 Odpovědi na otázku „Představují následující skutečnosti bariéry pro intenzivnější zapojení vaší fakulty do rámcových programů EU? Uveďte, prosím, tři bariéry, které pokládáte za nejvýznamnější“. Zdroj: dotazníkové šetření

Obr. 8 Odpovědi na otázku „Byla vaše fakulta v období od roku 2016 (včetně) zapojena do programů či iniciativ financovaných z níže uvedených mezinárodních nástrojů/institucí?“.